

طرح آمایش آموزش عالی

(در چارچوب نقشه جامع علمی کشور)

ویراست ۶

بهمن ماه ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمه.....ج

تعاریف و مفاهیم.....د

فصل اول: تصویر وضعیت موجود و وضعیت آینده گسترش آموزش عالی بر مبنای اهداف سند نقشه جامع علمی کشور.....۱

تصویر وضعیت آینده گسترش آموزش عالی.....۱

پیش‌بینی روند تعداد دانشجویان به تفکیک استان‌های کشور.....۳

تعیین مزیت نسبی فعالیتهای عمده اقتصادی در مناطق ۹ گانه مختلف کشور برای تعیین استراتژی‌های توسعه آموزش عالی مناطق (رویکرد آمایشی).....۴

فصل دوم: راهبردها، سیاست‌ها و راهنمای عمل گسترش آموزش عالی در آینده.....۲۲

سیاست تمرکززدایی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری.....۲۲

سیاست افزایش اختیارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در تولید برنامه‌ها و محتوای آموزشی مورد نیاز مناطق مختلف کشور و توجه به مزیت‌های منطقه‌ای در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و انواع گسترش‌ها از طریق:.....۲۳

سیاست ساماندهی و متوازن‌سازی گسترش آموزش عالی به منظور توزیع عادلانه منابع، ایجاد فرصت‌های برابر و جلوگیری از فعالیت‌های تکراری با راهبرد مأموریت‌گرا کردن مؤسسات آموزش عالی با نگاهی آمایشی از طریق:.....۲۴

سیاست ارتقاء کیفیت و استاندارد شدن به مثابه شرط اساسی هویت آموزش عالی.....۲۵

سیاست توجه به موضوع اشتغال‌پذیری و توانمندی فارغ‌التحصیلان در کسب شغل و ایجاد شغل و نظم‌یابی مجدد حجم آموزش عالی در توازن با رشد اقتصادی کشور.....۲۵

پیوست‌ها.....۲۷

الف) بررسی وضعیت موجود آموزش عالی ایران.....۲۷

۱-۱. توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی.....۲۷

۱-۲. توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان.....۲۸

۱-۳. توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل استقرار و دستگاه اجرایی.....۲۹

۱-۴. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، وابستگی و جنسیت.....۳۰

۱-۵. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک جنسیت.....۳۱

۱-۶. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دولتی و غیردولتی.....۳۱

۱-۷. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش.....۳۲

۱-۸. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳.....۳۳

۱-۹. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دوره تحصیلی.....۳۴

۱-۱۰. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک گروه تحصیلی.....۳۵

۱-۱۱. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و دوره تحصیلی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳.....۳۶

۱-۱۲. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع دستگاه اجرایی.....۳۷

۱-۱۳. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل و دوره تحصیلی.....۴۳

۱-۱۴. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل، وابستگی مرکز و جنسیت.....۴۵

۱-۱۵. توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک گروه تحصیلی، دوره تحصیلی و جنسیت.....۴۸

۱-۱۶. توزیع تعداد آموزش‌گران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت، مرتبه علمی و جنسیت.....۴۹

۱-۱۷. توزیع آموزش‌گران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک جنسیت.....۵۰

۱-۱۸. توزیع آموزش‌گران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت.....۵۰

- ۱۹-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تماموقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دولتی و غیردولتی ۵۱
- ۲۰-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک مرتبه علمی ۵۱
- ۲۱-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی ۵۲
- ۲۲-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی ۵۳
- ۲۳-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی (تمام وقت و پاره وقت) مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع دستگاه اجرایی ۵۴
- ب) بررسی روند گسترش آموزش عالی ایران ۵۵**
- ۱-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک جنسیت ۵۵
- ۲-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک گروه تحصیلی ۵۶
- ۳-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک دوره (مقطع) تحصیلی ۵۷
- ۴-۲- بررسی روندتعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک جنسیت ۵۸
- ۵-۲- بررسی روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک مرتبه علمی ۵۹
- ۶-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک دولتی و غیردولتی، نوع وابستگی و جنسیت ۶۰
- ۷-۲- بررسی تغییرات کمیت‌های آموزش عالی ایران بین سال‌های ۸۵-۱۳۸۴ و ۹۴-۱۳۹۳ ۶۱
- ج) جایگاه آموزش عالی ایران در بین کشورهای هدف در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ ۶۲**
- ۱-۳- مقایسه نرخ ثبت‌نام ناخالص ترکیبی آموزش‌ابتدایی، متوسطه‌و عالی در بین کشورهای منطقه ۶۲
- ۲-۳- نرخ ناخالص ثبت‌نام در آموزش‌عالی در بین کشورهای منطقه ۶۳
- ۳-۳- تعداد دانشجویان در صد هزار نفر جمعیت در بین کشورهای منطقه ۶۴
- ۴-۳- میانگین رشد سالانه دانشجویان در طی چهار دهه گذشته ایران و جهان ۶۵
- ۵-۳- توزیع دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی در بین کشورهای منطقه ۶۶
- ۶-۳- نسبت دانشجو به کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه ۶۷
- ۷-۳- درصد کادر آموزشی زن به کل کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه ۶۸
- ۸-۳- درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP در بین کشورهای منطقه ۶۹
- ۹-۳- درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در بین کشورهای منطقه ۷۰
- ۱۰-۳- مقایسه نمایه توسعه انسانی در بین کشورهای منطقه ۷۱
- ۱۱-۳- جمع‌بندی وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه ۷۲
- د) خلاصه نتایج مطالعات آینده‌پژوهی آموزش عالی ایران ۷۳**
- راهبردهای گسترش نظام آموزش عالی ۷۳
- ۱-۴- مهم ترین عوامل شکل دهنده به آینده گسترش آموزش عالی ۷۳
- عدم قطعیت های مهم در آینده گسترش آموزش عالی ۷۴
- تصویر بازار کار دانش آموختگان ۷۶
- متغیر های مؤثر و گزینه های ممکن روند اشتغال دانش آموختگان در بازار کار ۷۸
- ه) روند جمعیت ۸۱**
- و) ۸۳**

مقدمه

براساس راهبرد کلان ۳: نقشه جامع علمی کشور با مضمون جهت دادن چرخه علم و فناوری و نوآوری به ایفای نقش مؤثرتر در اقتصاد و نیز راهبرد ملی ۲: افزایش نقش علم و فناوری در توانمندسازی و ارتقای بهره‌وری در بخش‌های صنعتی، تولیدی و خدمات تخصصی و عمومی و براساس راهبرد کلان ۶: تحول و نوسازی نظام تعلیم و تربیت اعم از آموزش و پرورش و آموزش عالی به منظور انطباق با مبانی تعلیم و تربیت اسلامی و تحقق اهداف کلان نقشه، راهبرد ملی ۳: طراحی الگوی گسترش آموزش عالی متناسب با حوزه‌های اولویت‌دار علم، نوع مؤسسات، اوضاع اقلیمی و نیازهای جامعه و اشتغال فارغ‌التحصیلان مبتنی بر نقشه جامع علمی کشور و اقدام ملی ۱۴: رصد دائمی ظرفیت‌های محیطی و اقتضانات اجتماعی و تنظیم ظرفیت دانشگاه‌ها در مقاطع و حوزه‌های مختلف علمی متناسب با رتبه علمی آنها و نیازهای حال و آینده براساس اصول و ملاحظات آمایش سرزمین، تهیه الگوی گسترش آموزش عالی مبتنی بر رویکرد آمایشی مدنظر قرار گرفته شد.

آمایش، چینش ارادی و با برنامه و هماهنگ عناصر فضا ساز محیط جغرافیایی، منابع انسانی می‌باشد لذا می‌تواند به عنوان اصلی‌ترین ابزاری که بر پایه آن، جنبه‌های مختلف منطقه به اشکال بسیار محسوس و ملموس مورد مطالعه قرار می‌گیرد، جایگاه ویژه‌ای را در میان انواع برنامه‌ریزی‌ها به خود اختصاص دهد چنین مطالعه‌ای به دلیل جامعیت و توجه به تمامی اجزای گوناگون مستقر در فضا، علاوه بر تأکید بر کالبدی بودن به راهبردی بودن برنامه نیز (برای رسیدن به آینده معطوف) توجه مهمی دارد. بدین ترتیب برنامه‌ریزی‌های آمایشی (فضایی) تلفیقی است از دو موضوع اساسی ۱- توجه و شناخت دقیق از وضعیت موجود ۲- ارائه تصویری روشن و پایدار از وضعیت مطلوب در آینده

در آمایش آموزش عالی توزیع فضایی مؤسسات آموزش عالی، و توزیع جغرافیایی دانشجویان، اعضای هیأت علمی و متناسب و متوازن سازی آنها در سطح کل کشور با نگاهی به ظرفیت‌ها، پتانسیل‌ها و مزیت‌های رقابتی مناطق مدنظر قرار می‌گیرد. مسئولیت توجه به متناسب سازی آموزش‌ها و تربیت نیروهای متخصص با نیازهای منطقه‌ای برعهده دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در پهنه کشور است.

رشد شتابان کمی آموزش عالی و وجود حدود ۲۹۰۰ دانشگاه، مؤسسه و مرکز آموزش عالی در سراسر کشور در ۹ جریان یا زیرنظام آموزش عالی شامل دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، دانشگاه پیام نور، دانشگاه جامع علمی- کاربردی، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، دانشگاه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مؤسسات آموزش عالی غیردولتی و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به سایر دستگاه‌ها (پیوست الف و ب)، لزوم توجه به تناسب و توازن در توزیع آنها در سطح کشور را با توجه به ضرورت گسترش عدالت آموزشی و توسعه هدفمند و ایجاد هماهنگی و جلوگیری از فعالیت‌های تکراری و استفاده از مزیت‌های منطقه‌ای، تمرکززدایی و جلوگیری از تجمع امکانات، مشارکت دانشگاه‌ها در موضوعات ملی و فرااستانی گوشزد می‌نماید. در همین راستا ضرورت تهیه الگوی گسترش آموزش عالی با رویکرد آمایشی (مبتنی بر اهداف نقشه جامع علمی کشور) احساس شد و در دستور کار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار گرفت.

تعاریف و مفاهیم

مؤسسه آموزش عالی

سازمانی که با مجوز شورای گسترش آموزش عالی برای تولید، توزیع، ترویج و انتشار دانش در یک یا چند حوزه علمی فعالیت می‌کند. (در این گزارش مؤسسات آموزش عالی دارای دانشجو مورد نظر می‌باشند)

مؤسسه آموزش عالی دولتی

مؤسسه آموزش عالی وابسته به یک وزارتخانه یا دستگاه اجرایی است که به‌طور مستقیم توسط یک نهاد دولتی اداره و مدیریت می‌شود و تمام یا بخشی از بودجه آن از محل اعتبارات عمومی دولت تأمین می‌گردد.

مؤسسه آموزش عالی غیردولتی

مؤسسه آموزش عالی حقیقی یا حقوقی برخوردار از مدیریت غیردولتی که هزینه‌های آن از طریق سرمایه بخش خصوصی، تسهیلات بخش عمومی، شهریه دانشجویی و کمک‌های مردمی تأمین می‌شود.

آموزش حضوری

آموزشی که در آن انتقال مفاهیم و یادگیری صرفاً از طریق برگزاری کلاس‌های حضوری اعم از نظری و عملی صورت می‌گیرد.

آموزش نیمه حضوری

آموزشی که در آن بخشی از انتقال مفاهیم و یادگیری به صورت کلاس حضوری و بخشی دیگر با استفاده از رسانه‌های نوشتاری، صوتی - تصویری و الکترونیکی صورت می‌گیرد.

آموزش غیرحضوری

آموزشی که در آن، انتقال مفاهیم و یادگیری بدون شرکت در کلاس و با استفاده از رسانه‌های نوشتاری، صوتی - تصویری و الکترونیکی صورت می‌گیرد.

دانشجو

فرد پذیرفته شده‌ای که برابر ضوابط معین برای تحصیل در یکی از دوره‌های رسمی آموزش عالی ثبت‌نام کند و به تحصیل اشتغال ورزد.

دوره (مقطع) تحصیلی

دوره آموزشی است که منجر به اخذ دانشنامه یا گواهی نامه تحصیلی می‌شود.

کاردانی پیوسته

دوره تحصیلی دو ساله در آموزش عالی که پس از اخذ مدرک فنی و حرفه‌ای یا کاردانش آغاز می‌شود و با گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کاردانی پیوسته منجر می‌گردد.

کاردانی ناپیوسته

دوره تحصیلی دو ساله در آموزش عالی است که پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کاردانی منجر می‌شود.

کارشناسی پیوسته

دوره تحصیلی چهارساله در آموزش عالی است که پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کارشناسی منجر می‌شود.

کارشناسی ناپیوسته

دوره تحصیلی دو ساله در آموزش عالی است که پس از دوره کاردانی آغاز می‌شود و پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کارشناسی منجر می‌گردد.

کارشناسی ارشد پیوسته

دوره تحصیلی شش ساله در آموزش عالی است که پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کارشناسی ارشد منجر می‌شود.

کارشناسی ارشد ناپیوسته

دوره تحصیلی دو ساله در آموزش عالی است که پس از دوره کارشناسی آغاز می‌شود و پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک کارشناسی ارشد منجر می‌گردد.

دکتری تخصصی (Ph.D)

دوره تحصیلی چهارساله در آموزش عالی است که پس از دوره کارشناسی ارشد یا دکتری حرفه‌ای آغاز و پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک دکتری تخصصی منجر می‌شود.

دکتری حرفه‌ای

دوره تحصیلی شش ساله در آموزش عالی است که پس از گذراندن تعداد واحد درسی معین به دریافت مدرک دکتری حرفه‌ای منجر می‌شود.

گروه تحصیلی

به مجموعه‌ای از رشته‌های تحصیلی گفته می‌شود که از نظر موضوع هم‌سنخ و هم‌گون باشند (مانند علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی، کشاورزی و دامپزشکی، علوم پزشکی و هنر).

رشته تحصیلی

برنامه آموزشی که با محتوا و روش‌شناسی خاص، در قالب برنامه‌های درسی دوره‌های تحصیلی مختلف به اجرا در می‌آید.

آموزشگر مؤسسه آموزش عالی

فردی که در یک مؤسسه آموزش عالی برابر ضوابط معین آموزش نظری و یا عملی را به دانشجویان ارائه می‌دهد.

آموزشگر (کادر آموزشی) تمام وقت

آموزشگر مؤسسه آموزش عالی که برابر ضوابط معین استخدام و تمام ساعات موظف خود را در مؤسسه محل خدمت انجام وظیفه می‌کند.

آموزشگر (کادر آموزشی) پاره وقت

آموزشگر مؤسسه آموزش عالی که در یک دوره زمانی معین به ارائه خدمات آموزشی نظری و یا عملی می‌پردازد.

ضریب تمرکز مکانی (Location Quotient)

ضریب تمرکز مکانی، روشی است که به طور ریاضی، اقتصاد منطقه‌ای را در مقایسه با اقتصاد مرجع بزرگتر، معمولاً اقتصاد ملی، ارزشگذاری می‌کند.

عضو هیأت علمی

فردی که برابر ضوابط معین صلاحیت‌های علمی و عمومی را برای ارائه خدمات آموزشی و پژوهشی در مؤسسات آموزش عالی احراز کند و حکم استخدامی هیأت علمی برای او صادر شود.

عضو هیأت علمی تمام وقت

عضو هیأت علمی که تمام ساعات موظف خود را به انجام وظیفه در یک مؤسسه آموزش عالی می‌پردازد.

عضو هیأت علمی پاره وقت

عضو هیأت علمی که برای انجام خدمتی مشخص و در یک دوره زمانی معین در یکی از مؤسسات آموزش عالی به کار اشتغال دارد.

مرتبه علمی

رتبه علمی دانشگاهی که با توجه به مدرک تحصیلی، مهارت‌ها و دانش اعضای هیأت علمی تعیین می‌شود. این عناوین به ترتیب عبارت‌اند از: مربی، استادیار، دانشیار و استاد.

مربی

دارنده نخستین مرتبه علمی از مراتب چهارگانه عضو هیأت علمی است.

در این گزارش مربی آموزشیار، به عضو هیأت علمی در مرتبه علمی پایین تر از مربی اطلاق می‌شود.

استادیار

دارنده دومین مرتبه علمی از مراتب عضو هیأت علمی است.

دانشیار

دارنده سومین مرتبه علمی از مراتب عضو هیأت علمی است.

استاد

دارنده بالاترین مرتبه علمی از مراتب عضو هیأت علمی است.

فصل اول: تصویر وضعیت موجود و وضعیت آینده گسترش آموزش عالی بر مبنای اهداف سند نقشه جامع علمی کشور

تصویر وضعیت موجود آموزش عالی

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بیش از ۴/۸ میلیون دانشجو در بیش از ۲۸۵۰ مؤسسه آموزش عالی در بخش دولتی و غیردولتی مشغول تحصیل می‌باشند. در این سال سهم دانشجویان زن از کل دانشجویان حدود ۴۶ درصد و سهم دانشجویان بخش غیردولتی از کل دانشجویان نیز ۴۴ درصد می‌باشد.

در خصوص توزیع دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی و گروه تحصیلی رشد تحصیلات تکمیلی قابل توجه است. به طوری که در حدود ۲ درصد از دانشجویان در دوره دکتری تخصصی و ۱۵ درصد در دوره کارشناسی ارشد مشغول تحصیل هستند. گفتنی است گروه تحصیلی علوم انسانی با ۴۵/۶ درصد بیشترین تعداد دانشجو را دارا می‌باشد (برای مطالعه بیشتر به پیوست الف مراجعه شود).

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بیش از ۷۶ هزار عضو هیأت علمی تمام وقت در مؤسسات آموزش عالی بخش دولتی و غیردولتی به تدریس اشتغال دارند که از این تعداد ۵/۲۸ درصد استاد و ۱۱/۷۶ درصد دانشیار و ۴۵/۰۵ درصد استادیار و ۳۷/۹۲ درصد مربی و مربی آموزشیار می‌باشند (برای مطالعه بیشتر به پیوست الف مراجعه شود).

بررسی روند افزایش تعداد دانشجویان طی ۱۰ سال گذشته حاکی از متوسط رشد سالانه ۸ درصد و افزایش چشم‌گیر سهم دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. بررسی این روند در خصوص سهم زنان از کل دانشجویان بیانگر روند افزایشی تا سال ۹۱-۱۳۹۰ و سپس روند کاهشی است (برای مطالعه بیشتر به پیوست ب مراجعه شود).

بررسی وضعیت ایران با کشورهای منطقه از منظر برخی از شاخص‌های آموزش عالی نیز نشان می‌دهد که دسترسی به آموزش عالی در ایران وضعیت مطلوبی دارد اما از نظر منابع مالی همچنان نیازمند حمایت‌های بیشتر دولت است (برای مطالعه بیشتر به پیوست ج مراجعه شود).

تصویر وضعیت آینده گسترش آموزش عالی

نقشه جامع علمی کشور بنا به تعریف شورای عالی انقلاب فرهنگی، مجموعه‌ای جامع و هماهنگ بوده و آینده‌نگر است که در آن راهبردهای علم و فناوری مبتنی بر ارزش‌های اسلامی برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز بیست ساله کشور ترسیم شده است. جدول ۱ برخی از شاخص‌ها و کمیت‌های موجود و مطلوب نقشه جامع علمی کشور را نشان می‌دهد. در این جدول شاخص‌ها و کمیت‌های مربوط به آموزش عالی درج شده است. براساس کمیت‌ها و شاخص‌های مشخص شده در نقشه جامع علمی کشور وضعیت موجود و مطلوب به صورت جدول زیر خلاصه می‌شود.

جدول ۱. اهداف کمی نقشه جامع علمی کشور

ردیف	شاخص	وضعیت مطلوب	وضعیت موجود
۱	مقدار ناخالص ثبت‌نام در آموزش عالی (۲۴-۱۸)	۶۰ درصد	۴۸/۳ درصد
۲	سهم دانشجویان تحصیلات تکمیلی از کل دانشجویان	۳۰ درصد	۱۷/۰ درصد
۳	سهم دانشجویان دکتری از کل دانشجویان	۳/۵ درصد	۱/۹۶ درصد
۴	تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی (سالانه)	۱,۲۰۰,۰۰۰	۷۳۷۷۷۴ نفر
۵	تعداد اعضای هیأت علمی در یک میلیون نفر جمعیت	۲۰۰۰ نفر	۹۴۱ نفر

در ادامه پیش‌بینی‌های انجام شده براساس اهداف کمی نقشه جامع علمی کشور و پیش‌بینی‌های جمعیتی (پیوست هـ) صورت گرفته است.

تعداد دانشجویان در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵ براساس هدف‌گذاری نرخ ثبت‌نام ناخالص ۶۰ درصد در نقشه جامع علمی کشور و همچنین پیش‌بینی جمعیت ۱۸-۲۴ سال، ۴۶۳۵۹۰۶ نفر برآورد می‌شود که از این تعداد ۱۳۹۰۶۸۳ نفر در دوره‌های تحصیلات تکمیلی مشغول به تحصیل خواهند بود. این تعداد دانشجوی تحصیلات تکمیلی، هدف نقشه جامع علمی کشور یعنی نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان که ۳۰ درصد هدف‌گذاری شده است را محقق می‌نماید. همچنین براساس هدف‌گذاری ۳/۵ درصدی سهم دانشجویان دکتری تخصصی به کل دانشجویان در نقشه جامع علمی کشور، تعداد دانشجویان دکتری تخصصی برای تحقق این هدف ۱۶۲۲۴۶ دانشجو می‌باشد.

از دیگر شاخص‌های هدف‌گذاری شده در نقشه جامع علمی کشور تعداد اعضای هیأت علمی به یک میلیون نفر جمعیت می‌باشد که برای سال ۱۴۰۴-۰۵، ۲۰۰۰ نفر پیش‌بینی شده است و با توجه به پیش‌بینی جمعیت کل کشور، تعداد اعضای هیأت علمی برای تحقق این هدف ۱۷۷۱۵۸ نفر برآورد می‌شود.

جدول ۲. تصویر آینده آموزش عالی براساس اهداف سند نقشه جامع علمی کشور

شاخص	سال تحصیلی	۱۳۹۳-۹۴	۱۴۰۴-۰۵
تعداد دانشجویان		۴۸۰۲۷۲۱	۴۶۳۵۹۰۹
نرخ ثبت‌نام ناخالص آموزش عالی (۱۸-۲۴)		۴۸/۳	۶۰
تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی		۸۱۵۱۱۷	۱۳۹۰۶۸۳
نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان		۱۷	۳۰
تعداد دانشجویان دکتری تخصصی		۹۴۳۱۱	۱۶۲۲۴۶
نسبت دانشجویان دکتری تخصصی به کل دانشجویان		۱/۹۶	۳/۵
تعداد اعضای هیأت علمی		۷۶۱۲۹	۱۷۷۱۵۸
تعداد اعضای هیأت علمی به یک میلیون نفر جمعیت		۹۶۵	۲۰۰۰
تعداد دانش‌آموختگان		۷۳۷۷۷۴	۱۲۰۰۰۰۰

جدول شماره ۳ وضعیت نسبت دانشجویان زن به کل دانشجویان و نسبت دانشجویان غیردولتی به کل دانشجویان را برای سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵ نشان می‌دهد. در خصوص وضعیت مطلوب نسبت دانشجویان زن به کل دانشجویان به نظر می‌رسد با توجه به لزوم جهت‌گیری عدالت آموزشی در اسناد بالادستی و همچنین بررسی روندهای گذشته (افزایش تا سال ۱۳۹۰-۹۱ و سپس روند کاهشی) مقدار مطلوب بین ۴۸ تا ۵۲ درصد تحقق یابد.

همچنین در خصوص نسبت دانشجویان بخش غیردولتی (دانشجویانی که در مؤسسات آموزش عالی برخوردار از مدیریت غیردولتی که هزینه‌های آن از طریق سرمایه بخش خصوصی، تسهیلات بخش عمومی، شهریه دانشجویی و کمک‌های مردمی تأمین می‌شود مشغول تحصیل هستند) با توجه به جهت‌گیری‌های حمایتی دولت از بخش خصوصی به نظر می‌رسد این سهم به حداقل ۴۷ درصد در سال ۱۴۰۴-۵ افزایش یابد.

جدول ۳. سهم دانشجویان زن و دانشجویان غیردولتی

وضعیت مطلوب	سال تحصیلی	۱۳۹۳-۹۴	۱۴۰۴-۰۵
نسبت تعداد دانشجویان زن به کل دانشجویان		۴۵/۸	۴۸-۵۲ درصد
تعداد دانشجویان زن		۲۲۰۰۲۲۷	۲۳۱۷۸۰۴
نسبت دانشجویان بخش غیردولتی به کل دانشجویان		۴۳/۷	حداقل ۴۷ درصد
تعداد دانشجویان بخش غیردولتی		۲۰۹۸۷۶۷	۲۱۷۸۷۳۶

پیش‌بینی روند تعداد دانشجویان به تفکیک استان‌های کشور

جدول شماره ۴ پیش‌بینی تعداد دانشجویان را به تفکیک استان‌های کشور با فرض ثابت بودن نسبت سهم هر استان از کل دانشجویان مطابق سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ نشان می‌دهد. این جدول میزان کاهش دانشجو در استان‌های کشور را در سال تحصیلی ۰۵-۱۴۰۴ نشان می‌دهد.

جدول ۴. پیش‌بینی تعداد دانشجویان در استان‌های کشور

استان محل تحصیل	تعداد دانشجو در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳	درصد دانشجو به کل	پیش‌بینی تعداد دانشجو در سال تحصیلی ۰۵-۱۴۰۴	میزان کاهش تعداد دانشجو
آذربایجان شرقی	۲۲۱۱۳۴	۴,۶	۲۱۳۲۳۸	-۷۸۹۶
آذربایجان غربی	۱۳۹۰۲۱	۲,۸۹	۱۳۳۹۶۹	-۵۰۵۲
اردبیل	۷۳۱۶۱	۱,۵۲	۷۰۴۶۱	-۲۷۰۰
اصفهان	۳۱۸۸۲۶	۶,۶۴	۳۰۷۸۰۴	-۱۱۰۲۲
البرز	۱۱۳۰۲۰	۲,۳۵	۱۰۸۹۳۷	-۴۰۸۳
ایلام	۴۸۶۲۷	۱,۰۱	۴۶۸۲۰	-۱۸۰۷
بوشهر	۸۴۴۴۲	۱,۷۶	۸۱۵۸۷	-۲۸۵۵
تهران	۹۲۵۱۹۱	۱۹,۲۶	۸۹۲۸۱۸	-۳۲۳۷۳
چهارمحال و بختیاری	۵۰۲۵۴	۱,۰۵	۴۸۶۷۴	-۱۵۸۰
خراسان جنوبی	۴۹۲۴۶	۱,۰۳	۴۷۷۴۷	-۱۴۹۹
خراسان رضوی	۳۰۹۱۶۵	۶,۴۴	۲۹۸۵۳۳	-۱۰۶۳۲
خراسان شمالی	۳۸۰۱۳	۰,۷۹	۳۶۶۲۱	-۱۳۹۲
خوزستان	۲۶۷۱۱۸	۵,۵۶	۲۵۷۷۴۰	-۹۳۷۸
زنجان	۷۱۳۰۵	۱,۴۸	۶۸۶۰۷	-۲۶۹۸
سمنان	۱۰۸۲۹۷	۲,۲۵	۱۰۴۳۰۱	-۳۹۹۶
سیستان و بلوچستان	۱۱۰۹۱۵	۲,۳۱	۱۰۷۰۸۳	-۳۸۳۲
فارس	۲۷۰۰۰۲	۵,۶۲	۲۶۰۵۲۱	-۹۴۸۱
قزوین	۱۲۴۵۶۸	۲,۵۹	۱۲۰۰۶۲	-۴۵۰۶
قم	۷۳۵۲۸	۱,۵۳	۷۰۹۲۵	-۲۶۰۳
کردستان	۶۹۲۶۹	۱,۴۴	۶۶۷۵۳	-۲۵۱۶
کرمان	۱۶۱۹۷۶	۳,۳۷	۱۵۶۲۲۰	-۵۷۵۶
کرمانشاه	۱۰۲۸۸۲	۲,۱۴	۹۹۲۰۲	-۳۶۸۰
کهگیلویه و بویراحمد	۵۱۶۲۴	۱,۰۷	۴۹۶۰۱	-۲۰۲۳
گلستان	۹۰۷۵۵	۱,۸۹	۸۷۶۱۳	-۳۱۴۲
گیلان	۱۴۸۶۰۸	۳,۰۹	۱۴۳۲۴۰	-۵۳۶۸
لرستان	۱۱۰۶۸۸	۲,۳	۱۰۶۶۱۹	-۴۰۶۹
مازندران	۲۵۱۷۱۷	۵,۲۴	۲۴۲۹۰۶	-۸۸۱۱
مرکزی	۱۲۶۷۱۱	۲,۶۴	۱۲۲۳۸۰	-۴۳۳۱
هرمزگان	۹۵۵۳۹	۱,۹۹	۹۲۲۴۹	-۳۲۹۰
همدان	۱۰۱۷۶۶	۲,۱۲	۹۸۲۷۵	-۳۴۹۱
یزد	۹۵۳۵۳	۱,۹۹	۹۲۲۴۹	-۳۱۰۴
جمع	۴۸۰۲۷۲۱	۱۰۰	۴۶۳۵۶۰۹	-۱۶۷۱۱۲

تعیین مزیت نسبی فعالیت‌های عمده اقتصادی در مناطق ۹ گانه مختلف کشور برای تعیین استراتژی‌های توسعه آموزش عالی مناطق (رویکرد آمایشی)

رشد و توسعه اقتصادی مناطق یک کشور یکی از مهم‌ترین مباحث اقتصاد منطقه‌ای در دهه‌های اخیر محسوب می‌شود به نحوی که بررسی رشد و توسعه مناطق به عنوان یکی از اهداف مهم دولت‌های محلی مورد توجه قرار گرفته است. با مروری بر اقتصاد کشورهای مختلف، مشخص می‌شود که برخی مناطق نسبت به مناطق دیگر دارای عملکرد اقتصادی بهتری هستند و در مقایسه با میانگین کشور، رشد اقتصادی بالاتری دارند. این رشد فزاینده ناشی از ساختار اقتصادی مناسب، شناسایی مزیت‌های نسبی در فعالیت‌های مختلف و سیاستگذاری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای صحیح است. نادیده گرفتن استعدادها، توانایی‌ها و مزیت‌های نسبی هر منطقه در زمینه فعالیت‌های اقتصادی باعث می‌شود که سرمایه‌گذاری‌ها متناسب با امکانات و ظرفیت‌های بالقوه مناطق صورت نگیرد و با وجود اجرای برنامه‌های متعدد توسعه ملی و منطقه‌ای، همچنان روند توسعه نیافتگی مناطق ادامه یابد. بنابراین در صورتی که عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی مناطق شناسایی شود و درک درستی از توانمندی‌ها و تنگناهای آن مناطق فراهم شود، می‌توان زمینه ارتقای سطح سیاستگذاری‌های مرتبط با مناطق، تصمیم‌گیری درست و مبتنی بر آگاهی را برای سیاستگذاران ملی و محلی فراهم کرد. لذا شناسایی مزیت‌های نسبی هر منطقه و استفاده بهتر از امکانات موجود، راهنمایی مطمئن و عاملی جذاب برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی از یک سو و توسعه هدفمند نظام آموزش عالی متناسب با آن از سوی دیگر خواهد بود. همچنین مزیت نسبی فعالیت‌های عمده اقتصادی به تفکیک استان‌های کشور در پیوست و آمده است.

در پیروی از سیاست منطقه‌بندی، منطقه‌بندی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور نیز با هدف رشد متناسب در پهنه کشور و ایجاد سازوکارهای ارتباطی به منظور تسهیل در امور برنامه‌ریزی به شرح زیر صورت گرفته است.

جدول ۵. مناطق ۹ گانه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور

منطقه	استانهای منطقه
منطقه ۱	۱. تهران
	۲. البرز
منطقه ۲	۱. گیلان
	۲. مازندران
	۳. گلستان
منطقه ۳	۱. اردبیل
	۲. آذربایجان شرقی
	۳. آذربایجان غربی
	۴. زنجان
منطقه ۴	۱. همدان
	۲. مرکزی
	۳. قزوین
	۴. قم
منطقه ۵	۱. کردستان
	۲. کرمانشاه
	۳. لرستان
	۴. ایلام
منطقه ۶	۱. یزد
	۲. اصفهان
	۳. چهارمحال و بختیاری
منطقه ۷	۱. خوزستان
	۲. بوشهر
	۳. فارس
	۴. کهگیلویه و بویراحمد
منطقه ۸	۱. هرمزگان
	۲. کرمان
	۳. سیستان و بلوچستان
منطقه ۹	۱. خراسان شمالی
	۲. خراسان رضوی
	۳. خراسان جنوبی
	۴. سمنان

واقعیت‌های موجود در ایران نشان‌دهنده آن است که در مناطق مختلف کشور نابرابری‌های گسترده‌ای در امر تولید وجود دارد. بنابراین در این بخش سعی خواهد شد مزیت‌های نسبی مناطق کشور (براساس منطقه‌بندی ۹ گانه آموزش عالی) در بخش‌های عمده اقتصادی مورد بررسی قرار گیرد. لذا با استفاده از ضریب تمرکز مکانی به معرفی فعالیت‌های مزیت‌دار و تحلیل ساختار اقتصادی مناطق کشور بر اساس کدهای دو رقمی ISIC برای سال ۱۳۹۲ پرداخته شده است. با توجه به اینکه مزیت نسبی فعالیت‌ها براساس طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی ایران انجام گرفته است، ساختار کلی این طبقه‌بندی در پیوست آمده است.

جدول ۶ ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور را به تفکیک منطقه براساس ارزش افزوده در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد. در این جدول مقادیر کمتر از یک با رنگ قرمز مشخص شده‌اند و نشان می‌دهد که در این فعالیت در منطقه مورد نظر مزیتی وجود ندارد. همچنین مقادیر بزرگتر از یک دارای مزیت نسبی می‌باشند که با رنگ سبز مشخص شده‌اند. سبز کم‌رنگ برای مقادیر بین یک تا دو و سبز پررنگ برای مقادیر بزرگتر از ۲ می‌باشد. که مزیت‌های بالا را نشان می‌دهد بنابراین در مناطق کشور فعالیت‌هایی که با رنگ سبز پررنگ مشخص شده‌اند دارای مزیت نسبی بیشتری می‌باشند.

جدول ۶. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک منطقه در سال ۱۳۹۲

ردیف	شرح فعالیت‌ها	منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۹
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۰.۲۱	۲.۰۷	۱.۸۱	۱.۴۶	۱.۶۶	۰.۸۶	۰.۸۱	۱.۷۱	۱.۴۴
۱,۱	زراعت و باغداری	۰.۱۹	۱.۹۵	۱.۶۲	۱.۵۰	۱.۶۳	۰.۸۰	۰.۸۸	۱.۹۵	۱.۴۵
۱,۲	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۰.۲۸	۲.۳۹	۲.۴۳	۱.۳۶	۱.۷۰	۱.۰۳	۰.۵۷	۰.۹۸	۱.۴۳
۱,۳	جنگلداری	۰.۰۸	۴.۵۹	۰.۹۰	۰.۵۸	۲.۵۶	۰.۶۲	۰.۶۸	۱.۹۰	۱.۰۹
۲	ماهگیری	۰.۰۹	۲.۴۶	۰.۵۴	۰.۴۵	۱.۲۲	۰.۵۲	۱.۱۲	۵.۳۸	۰.۱۴
۲,۴	ماهگیری	۰.۰۹	۲.۴۶	۰.۵۴	۰.۴۵	۱.۲۲	۰.۵۲	۱.۱۲	۵.۳۸	۰.۱۴
۳	معادن	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۸	۰.۰۶	۰.۸۰	۰.۲۹	۲.۸۹	۰.۵۳	۰.۰۸
۳,۵	نفت خام و گاز طبیعی	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۸۱	۰.۰۰	۳.۱۴	۰.۰۳	۰.۰۱
۳,۶	سایر معادن	۰.۰۴	۰.۲۳	۰.۹۶	۰.۶۸	۰.۶۲	۳.۳۵	۰.۱۴	۵.۸۶	۰.۸۴
۴	صنعت	۰.۷۳	۰.۷۰	۰.۹۸	۱.۶۶	۰.۵۲	۱.۹۱	۱.۱۳	۱.۱۳	۰.۷۱
۴,۷	ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	۰.۸۲	۱.۷۳	۱.۷۵	۱.۳۵	۱.۰۱	۰.۷۵	۰.۸۴	۰.۷۷	۱.۲۳
۴,۸	ساخت محصولات از توتون و تنباکو	۰.۵۷	۹.۵۷	۱.۷۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۰	۰.۰۰	۰.۲۱	۰.۰۰
۴,۹	ساخت منسوجات	۰.۴۸	۰.۶۶	۱.۹۶	۲.۱۵	۰.۶۹	۳.۲۵	۰.۱۷	۰.۴۸	۱.۵۹
۴,۱۰	ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۱.۹۶	۱.۶۶	۱.۳۱	۰.۸۷	۰.۸۴	۰.۴۱	۰.۲۴	۰.۳۵	۰.۹۲
۴,۱۱	دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۲.۰۸	۰.۲۲	۲.۰۳	۱.۶۵	۰.۱۱	۰.۵۵	۰.۰۳	۰.۰۸	۱.۵۹
۴,۱۲	ساخت چوب و محصولات چوبی	۰.۵۰	۵.۷۰	۱.۶۷	۱.۱۶	۰.۳۹	۰.۶۹	۰.۳۸	۰.۵۶	۰.۷۱
۴,۱۳	ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۱.۶۱	۱.۲۱	۱.۱۱	۲.۶۲	۰.۵۱	۱.۲۷	۰.۱۲	۰.۱۷	۰.۸۷
۴,۱۴	انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۲.۶۳	۰.۷۱	۰.۷۹	۰.۸۰	۰.۲۵	۰.۴۲	۰.۱۳	۰.۱۸	۰.۹۹
۴,۱۵	ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای	۰.۶۰	۰.۰۰	۰.۸۹	۱.۷۲	۰.۳۱	۲.۶۴	۱.۰۵	۲.۴۹	۰.۰۲
۴,۱۶	ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۰.۴۱	۰.۲۴	۰.۲۹	۱.۲۹	۰.۴۲	۰.۵۱	۳.۱۴	۰.۰۵	۰.۴۸
۴,۱۷	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۱.۲۷	۰.۹۷	۱.۵۹	۲.۲۲	۰.۵۰	۱.۲۴	۰.۳۰	۰.۵۹	۱.۲۳
۴,۱۸	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۰.۴۸	۰.۹۲	۱.۰۸	۲.۴۱	۱.۳۳	۲.۶۰	۰.۴۶	۰.۹۳	۱.۲۸
۴,۱۹	ساخت فلزات اساسی	۰.۱۶	۰.۱۹	۰.۵۸	۱.۴۱	۰.۱۸	۴.۷۱	۰.۶۶	۲.۴۳	۰.۴۹
۴,۲۰	ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۱.۲۰	۱.۲۸	۱.۰۶	۲.۵۳	۰.۵۱	۱.۴۹	۰.۴۷	۰.۵۶	۰.۶۷
۴,۲۱	ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۱.۴۱	۱.۰۳	۱.۹۱	۱.۹۶	۰.۱۷	۱.۴۵	۰.۱۳	۰.۶۸	۰.۹۲
۴,۲۲	ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	۳.۳۰	۰.۰۰	۰.۰۴	۲.۳۸	۰.۰۰	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۴

ردیف	شرح فعالیت‌ها	منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۹
۴,۲۳	ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱,۰۵	۱,۱۶	۲,۵۰	۱,۷۲	-۰,۳۰	۱,۷۲	-۰,۲۱	-۰,۴۴	۱,۱۵
۴,۲۴	ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۲,۸۹	-۰,۰۲	-۰,۳۰	-۰,۷۱	-۰,۰۲	-۰,۴۳	-۰,۶۱	-۰,۱۸	-۰,۱۲
۴,۲۵	ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۱,۷۵	-۰,۵۷	-۰,۸۱	۲,۷۵	-۰,۳۶	۱,۶۶	-۰,۱۴	-۰,۲۰	-۰,۷۰
۴,۲۶	ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۲,۳۴	-۰,۶۵	-۰,۶۱	۱,۵۶	-۰,۱۱	-۰,۴۸	-۰,۰۲	-۰,۹۴	۱,۱۶
۴,۲۷	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۲,۰۷	-۰,۵۴	-۰,۴۸	۱,۸۰	-۰,۰۳	-۰,۸۰	-۰,۱۶	۲,۰۴	-۰,۳۸
۴,۲۸	ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱,۶۶	۱,۲۱	-۰,۹۳	۱,۹۰	-۰,۴۶	-۰,۸۹	-۰,۲۸	-۰,۲۴	۱,۴۶
۴,۲۹	باز یافت	۱,۸۲	-۰,۹۹	-۰,۸۰	۱,۲۹	-۰,۰۸	۱,۸۵	-۰,۳۶	-۰,۲۳	-۰,۶۲
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	-۰,۵۸	-۰,۶۷	-۰,۹۰	-۰,۷۳	-۰,۸۳	۱,۱۲	۱,۸۴	۱,۰۶	۱,۰۰
۵,۳۰	برق	۱,۰۹	-۰,۷۵	۱,۱۳	-۰,۷۵	۲,۰۳	-۰,۹۲	۱,۰۳	-۰,۹۳	-۰,۸۱
۵,۳۱	توزیع گاز طبیعی	-۰,۴۵	-۰,۶۳	-۰,۸۲	-۰,۶۹	-۰,۵۰	۱,۱۷	۲,۰۹	۱,۰۵	۱,۰۳
۵,۳۲	آب	-۰,۴۵	-۰,۸۸	۱,۲۶	۱,۴۹	۱,۲۶	۱,۰۵	۱,۰۵	۲,۰۲	۱,۳۶
۶	ساختمان	۱,۰۸	۱,۰۴	۱,۵۶	۱,۳۷	۱,۱۱	۱,۱۱	-۰,۵۶	-۰,۷۳	۱,۴۵
۶,۳۳	ساختمان‌های مسکونی	۱,۴۰	-۰,۸۵	۱,۲۵	۱,۰۹	۱,۱۷	۱,۱۶	-۰,۵۵	-۰,۵۰	۱,۲۵
۶,۳۴	سایر ساختمان‌ها	-۰,۷۵	۱,۲۴	۱,۸۸	۱,۶۵	۱,۰۴	۱,۰۷	-۰,۵۷	-۰,۹۶	۱,۶۵
۷	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱,۳۲	۱,۲۲	۱,۱۰	۱,۱۷	۱,۲۱	۱,۱۹	-۰,۴۴	-۰,۸۵	۱,۲۰
۷,۳۵	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱,۳۲	۱,۲۲	۱,۱۰	۱,۱۷	۱,۲۱	۱,۱۹	-۰,۴۴	-۰,۸۵	۱,۲۰
۸	هتل و رستوران	۱,۳۴	۱,۶۲	۱,۱۹	-۰,۸۸	-۰,۷۱	-۰,۸۱	-۰,۴۲	-۰,۷۶	۱,۸۱
۸,۳۶	هتل و خوابگاه	-۰,۶۷	۱,۹۲	-۰,۴۷	-۰,۵۹	-۰,۴۹	-۰,۵۹	-۰,۴۴	-۰,۸۶	۵,۰۰
۸,۳۷	رستوران	۱,۴۹	۱,۵۶	۱,۳۵	-۰,۹۴	-۰,۷۶	-۰,۸۶	-۰,۴۱	-۰,۷۳	۱,۱۰
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۱,۷۰	۱,۰۲	-۰,۸۶	-۰,۶۲	-۰,۶۱	-۰,۷۵	-۰,۵۶	۱,۳۲	-۰,۹۷
	حمل و نقل و انبارداری	۱,۳۶	۱,۱۷	-۰,۹۸	-۰,۷۰	-۰,۶۸	-۰,۸۷	-۰,۶۵	۱,۵۶	۱,۱۲
	حمل و نقل زمینی	۱,۴۱	۱,۲۳	۱,۰۷	-۰,۷۹	-۰,۷۶	-۰,۹۵	-۰,۵۸	۱,۰۹	۱,۲۰
۹,۳۸	راه آهن	۱,۵۶	-۰,۰۹	-۰,۲۵	-۰,۲۷	-۰,۲۲	۲,۴۰	-۰,۳۰	۱,۹۴	۱,۵۴
۹,۳۹	حمل و نقل جاده ای	۱,۴۱	۱,۲۶	۱,۰۹	-۰,۸۰	-۰,۷۶	-۰,۹۲	-۰,۵۸	۱,۰۷	۱,۲۰
۹,۴۰	حمل و نقل لوله ای	۱,۰۵	-۰,۹۷	-۰,۹۲	-۰,۹۹	۲,۱۸	-۰,۹۷	۱,۰۰	-۰,۸۷	-۰,۷۵
۹,۴۱	حمل و نقل آبی	-۰,۲۰	-۰,۱۰	-۰,۰۰	-۰,۰۰	-۰,۰۰	-۰,۰۰	۱,۴۸	۹,۰۶	-۰,۰۰
۹,۴۲	حمل و نقل هوایی	۱,۸۴	-۰,۳۰	-۰,۵۰	-۰,۰۱	-۰,۲۹	-۰,۶۳	-۰,۶۷	۱,۱۲	۲,۲۹

ردیف	شرح فعالیت‌ها	منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۹
۹,۴۳	خدمات پشتیبانی و انبارداری	۱,۰۹	۱,۰۳	۰,۴۵	۰,۱۷	۰,۲۱	۰,۲۹	۱,۱۴	۴,۲۸	۰,۳۴
۹,۴۴	پست و مخابرات	۳,۳۷	۰,۲۷	۰,۲۹	۰,۲۴	۰,۲۲	۰,۲۰	۰,۱۲	۰,۱۷	۰,۲۵
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	۲,۵۶	۰,۵۹	۰,۶۳	۰,۴۹	۰,۴۸	۰,۶۰	۰,۲۹	۰,۵۱	۰,۶۰
۱۰,۴۵	بانک	۲,۶۹	۰,۵۶	۰,۵۱	۰,۴۴	۰,۴۴	۰,۵۹	۰,۲۹	۰,۴۳	۰,۴۹
۱۰,۴۶	سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها	۳,۰۶	۰,۲۸	۰,۵۰	۰,۳۵	۰,۴۲	۰,۳۷	۰,۱۵	۰,۲۶	۰,۳۴
۱۰,۴۷	بیمه	۱,۹۹	۰,۸۵	۰,۹۴	۰,۶۷	۰,۶۲	۰,۷۷	۰,۴۰	۰,۷۷	۰,۹۸
۱۱	مستغلات ، کرایه و خدمات کسب و کار	۲,۰۳	۰,۸۸	۰,۶۵	۰,۷۵	۰,۷۸	۰,۷۲	۰,۴۵	۰,۴۹	۱,۱۳
	مستغلات	۱,۹۶	۰,۹۲	۰,۶۷	۰,۷۶	۰,۸۳	۰,۷۶	۰,۴۷	۰,۵۱	۱,۱۱
	خدمات واحدهای مسکونی	۱,۹۶	۰,۹۰	۰,۶۴	۰,۷۵	۰,۸۲	۰,۷۷	۰,۴۹	۰,۵۲	۱,۱۲
۱۱,۴۸	خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۱,۹۳	۰,۹۹	۰,۶۷	۰,۷۳	۰,۸۰	۰,۸۳	۰,۴۸	۰,۵۱	۱,۰۹
۱۱,۴۹	خدمات واحدهای مسکونی اجاری	۲,۰۶	۰,۶۶	۰,۵۴	۰,۸۲	۰,۸۸	۰,۵۷	۰,۵۱	۰,۵۶	۱,۱۷
۱۱,۵۰	خدمات واحدهای غیر مسکونی	۲,۱۲	۰,۹۷	۰,۷۴	۰,۸۲	۰,۷۴	۰,۷۸	۰,۲۶	۰,۴۴	۱,۱۱
۱۱,۵۱	خدمات دلان مستغلات	۱,۷۳	۱,۴۵	۱,۹۲	۰,۸۰	۱,۱۱	۰,۴۳	۰,۲۸	۰,۳۸	۰,۹۴
۱۱,۵۲	کرایه و خدمات کسب و کار	۲,۴۳	۰,۶۴	۰,۵۱	۰,۷۱	۰,۴۴	۰,۴۴	۰,۳۰	۰,۳۴	۱,۲۷
۱۲	اداره امور عمومی ، و خدمات شهری	۱,۱۷	۱,۰۲	۱,۳۱	۰,۹۱	۱,۸۰	۰,۸۵	۰,۶۳	۱,۰۵	۱,۱۷
	امور عمومی و خدمات شهری	۱,۴۶	۰,۹۹	۱,۱۰	۰,۹۵	۱,۳۰	۰,۸۸	۰,۵۴	۰,۹۱	۱,۰۲
۱۲,۵۳	امور عمومی	۱,۶۲	۱,۰۶	۱,۰۰	۰,۸۱	۱,۴۸	۰,۶۶	۰,۴۶	۰,۸۹	۰,۹۳
۱۲,۵۴	خدمات شهری	۱,۳۵	۰,۹۳	۱,۱۷	۱,۰۶	۱,۱۷	۱,۰۴	۰,۶۰	۰,۹۳	۱,۰۹
	امور دفاعی و انتظامی	۰,۸۵	۱,۰۵	۱,۵۶	۰,۸۶	۲,۳۷	۰,۸۲	۰,۷۲	۱,۲۰	۱,۳۳
۱۲,۵۵	امور دفاعی	۰,۹۲	۰,۸۴	۱,۴۵	۰,۷۷	۲,۲۵	۰,۸۸	۰,۸۰	۱,۲۱	۱,۲۴
۱۲,۵۶	امور انتظامی	۰,۷۰	۱,۴۹	۱,۷۸	۱,۰۶	۲,۶۲	۰,۶۸	۰,۵۶	۱,۱۹	۱,۵۳
۱۲,۵۷	تأمین اجتماعی اجباری	۱,۱۲	۱,۱۹	۱,۰۹	۰,۹۸	۱,۲۷	۰,۹۷	۰,۸۷	۰,۹۵	۱,۰۲
۱۳	آموزش	۰,۸۵	۱,۲۸	۱,۳۹	۱,۱۷	۱,۶۲	۰,۸۷	۰,۶۸	۱,۳۲	۱,۴۷
	آموزش ابتدائی	۰,۵۵	۱,۳۲	۱,۵۵	۱,۱۱	۱,۷۹	۰,۸۹	۰,۷۵	۱,۶۳	۱,۷۲
۱۳,۵۸	آموزش ابتدائی دولتی	۰,۴۹	۱,۳۰	۱,۵۸	۱,۱۲	۱,۸۵	۰,۸۹	۰,۷۶	۱,۶۶	۱,۷۵
۱۳,۵۹	آموزش ابتدائی خصوصی	۱,۵۴	۱,۶۴	۰,۹۰	۰,۸۳	۰,۴۶	۰,۹۷	۰,۴۶	۱,۰۶	۱,۰۷
	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای	۰,۵۹	۱,۴۶	۱,۴۸	۱,۱۸	۲,۰۰	۰,۹۱	۰,۷۳	۱,۴۹	۱,۴۷

ردیف	شرح فعالیت‌ها	منطقه ۱	منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۹
۱۳,۶۰	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	۰,۵۰	۱,۴۷	۱,۴۹	۱,۲۲	۲,۰۹	۰,۹۲	۰,۷۶	۱,۵۵	۱,۵۳
۱۳,۶۱	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی	۲,۱۲	۱,۳۷	۱,۱۷	۰,۴۷	۰,۴۵	۰,۸۲	۰,۳۵	۰,۵۰	۰,۴۲
	آموزش عالی	۱,۳۶	۱,۰۸	۱,۲۲	۱,۰۲	۰,۹۶	۰,۸۵	۰,۵۶	۰,۹۷	۱,۳۳
۱۳,۶۲	آموزش عالی دولتی	۱,۵۹	۰,۸۹	۱,۱۲	۰,۹۰	۰,۹۶	۰,۸۹	۰,۵۲	۱,۰۲	۰,۹۷
۱۳,۶۳	آموزش عالی خصوصی	۱,۰۵	۱,۳۴	۱,۳۷	۱,۱۹	۰,۹۴	۰,۷۹	۰,۶۱	۰,۹۱	۱,۸۳
	آموزش بزرگسالان	۱,۱۱	۰,۸۷	۰,۹۳	۲,۴۱	۲,۰۳	۰,۶۳	۰,۶۸	۰,۶۷	۱,۰۵
۱۳,۶۴	آموزش بزرگسالان دولتی	۱,۳۱	۰,۸۰	۰,۷۸	۳,۸۲	۰,۸۰	۰,۴۷	۰,۵۱	۰,۸۴	۰,۷۶
۱۳,۶۵	آموزش بزرگسالان خصوصی	۰,۸۷	۰,۹۶	۱,۱۰	۰,۷۴	۳,۴۹	۰,۸۲	۰,۸۹	۰,۴۷	۱,۳۹
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱,۰۴	۱,۳۵	۱,۲۱	۰,۹۹	۱,۳۷	۱,۰۲	۰,۷۰	۱,۰۲	۱,۲۴
	بهداشت و درمان	۱,۰۴	۱,۳۶	۱,۲۱	۱,۰۰	۱,۳۲	۱,۰۲	۰,۷۱	۱,۰۲	۱,۲۳
۱۴,۶۶	بهداشت و درمان دولتی	۰,۸۱	۱,۴۳	۱,۳۸	۱,۱۲	۱,۵۹	۱,۱۶	۰,۷۱	۱,۲۶	۱,۱۴
۱۴,۶۷	بهداشت و درمان خصوصی	۱,۳۰	۱,۲۸	۱,۰۳	۰,۸۷	۱,۰۲	۰,۸۷	۰,۷۲	۰,۷۶	۱,۳۴
۱۴,۶۸	دامپزشکی	۰,۲۳	۱,۷۰	۱,۹۰	۱,۴۹	۲,۰۴	۱,۰۳	۰,۸۰	۱,۱۵	۱,۶۸
۱۴,۶۹	مددکاری اجتماعی	۱,۲۲	۱,۲۳	۱,۰۲	۰,۸۵	۱,۹۹	۱,۰۱	۰,۵۲	۰,۹۶	۱,۲۶
۱۵	سایر خدمات عمومی ، اجتماعی . شخصی و خانگی	۱,۷۰	۱,۰۷	۱,۰۸	۱,۱۰	۰,۹۵	۰,۷۶	۰,۴۰	۰,۶۶	۱,۱۱
۱۵,۷۰	تفریحی ، فرهنگی ، و ورزشی	۲,۱۶	۰,۹۱	۰,۷۵	۰,۷۴	۰,۸۳	۰,۵۸	۰,۳۱	۰,۵۸	۱,۰۱
۱۵,۷۱	مذهبی و سیاسی	۰,۳۵	۰,۹۵	۱,۳۵	۴,۵۱	۱,۲۱	۱,۱۷	۰,۴۸	۰,۹۳	۱,۵۰
۱۵,۷۲	سایر خدمات	۱,۱۶	۱,۴۰	۱,۶۳	۰,۹۴	۱,۱۱	۱,۰۱	۰,۵۷	۰,۷۷	۱,۲۰
۱۶	جمع	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰
۱۷	خالص مالیات بر واردات	۰,۸۸	۱,۱۳	۱,۲۳	۱,۴۶	۰,۸۱	۱,۲۸	۰,۸۵	۱,۲۲	۱,۰۱

جدول ۷ نیز استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در مناطق ۹ گانه کشور را نشان می‌دهد که براساس جدول قبل استخراج شده‌اند. بنابراین در جدول زیر اولویت‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی مناطق که دارای مزیت نسبی می‌باشند به ترتیب ارائه شده است و می‌تواند مبنای تعیین استراتژی‌های توسعه رشته‌ها و حوزه‌های تخصصی آموزش عالی در مناطق قرار گیرد.

جدول ۷. استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در مناطق کشور

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
۱	منطقه ۱ • تهران • البرز	- پست و مخابرات
		- ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی
		- سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها
		- ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی
		- بانک
		- انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده
		- کرایه و خدمات کسب و کار
		- ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر
		- تفریحی، فرهنگی، ورزشی
		- خدمات واحدهای غیر مسکونی
		- آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی
		- دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی
		- ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل
		- خدمات واحدهای مسکونی اجاری
		- بیمه
		- مستغلات
		- خدمات واحدهای مسکونی
		- ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز
		- خدمات واحدهای مسکونی شخصی
		- حمل و نقل هوایی
		- باز یافت
		- ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت
		- خدمات دلالتان مستغلات
		- ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر
		- امور عمومی
		- ساخت کاغذ و محصولات کاغذی
		- آموزش عالی دولتی
		- راه آهن
		- آموزش ابتدائی خصوصی
		- رستوران
		- امور عمومی و خدمات شهری
		- ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر
		- حمل و نقل جاده ای
		- حمل و نقل زمینی
		- ساختمان‌های مسکونی
		- آموزش عالی
		- حمل و نقل و انبارداری

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		<ul style="list-style-type: none"> - خدمات شهری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آموزش بزرگسالان دولتی - بهداشت و درمان خصوصی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - مددکاری اجتماعی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - سایر خدمات - تأمین اجتماعی اجباری - آموزش بزرگسالان - خدمات پشتیبانی و انبارداری - برق - حمل و نقل لوله ای - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - آموزش عالی خصوصی - بهداشت و درمان
	منطقه ۲ <ul style="list-style-type: none"> • گیلان • مازندران • گلستان 	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - ساخت چوب و محصولات چوبی - جنگلداری - ماهیگیری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - زراعت و باغداری - هتل و خوابگاه - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - دامپزشکی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - آموزش ابتدائی خصوصی - رستوران - امور انتظامی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - خدمات دلانان مستغلات - بهداشت و درمان دولتی - سایر خدمات - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - بهداشت و درمان - آموزش عالی خصوصی - آموزش ابتدائی - آموزش ابتدائی دولتی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - بهداشت و درمان خصوصی - حمل و نقل جاده ای - سایر ساختمان‌ها - حمل و نقل زمینی

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		<ul style="list-style-type: none"> - مددکاری اجتماعی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت میلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - تأمین اجتماعی اجباری - حمل و نقل و انبارداری - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - آموزش عالی - امور عمومی - امور دفاعی و انتظامی - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر - خدمات پشتیبانی و انبارداری
	منطقه ۳ <ul style="list-style-type: none"> • اردبیل • آذربایجان شرقی • آذربایجان غربی • زنجان 	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - ساخت منسوجات - خدمات دلالان مستغلات - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر - دامپزشکی - سایر ساختمان‌ها - امور انتظامی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - ساخت چوب و محصولات چوبی - سایر خدمات - زراعت و باغداری - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - آموزش ابتدائی دولتی - امور دفاعی و انتظامی - آموزش ابتدائی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - امور دفاعی - بهداشت و درمان دولتی - آموزش عالی خصوصی - رستوران - مذهبی و سیاسی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - آب - ساختمان‌های مسکونی - آموزش عالی - بهداشت و درمان - خدمات شهری - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه	منطقه	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - برق - آموزش عالی دولتی - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - امور عمومی و خدمات شهری - آموزش بزرگسالان خصوصی - حمل و نقل جاده ای - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - حمل و نقل زمینی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - بهداشت و درمان خصوصی - مددکاری اجتماعی - امور عمومی 		
<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - آموزش بزرگسالان دولتی - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - آموزش بزرگسالان - ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - ساخت منسوجات - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - سایر ساختمان‌ها - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - زراعت و باغداری - آب - دامپزشکی - ساخت فلزات اساسی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - باز یافت - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش عالی خصوصی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها 	<p style="text-align: center;">منطقه ۴</p> <ul style="list-style-type: none"> • همدان • مرکزی • قزوین • قم 	۴

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		<ul style="list-style-type: none"> - ساخت چوب و محصولات چوبی - آموزش ابتدائی دولتی - بهداشت و درمان دولتی - آموزش ابتدائی - ساختمان‌های مسکونی - خدمات شهری - امور انتظامی - آموزش عالی
۵	منطقه ۵ <ul style="list-style-type: none"> • کردستان • کرمانشاه • لرستان • ایلام 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش بزرگسالان خصوصی - امور انتظامی - جنگلداری - امور دفاعی و انتظامی - امور دفاعی - حمل و نقل لوله ای - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - دامپزشکی - برق - آموزش بزرگسالان - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - مددکاری اجتماعی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - زراعت و باغداری - بهداشت و درمان دولتی - امور عمومی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - بهداشت و درمان - امور عمومی و خدمات شهری - تأمین اجتماعی اجباری - آب - ماهیگیری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - مذهبی و سیاسی - ساختمان‌های مسکونی - خدمات شهری - خدمات دلالتان مستغلات - سایر خدمات - سایر ساختمان‌ها - بهداشت و درمان خصوصی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها
۶	منطقه ۶ <ul style="list-style-type: none"> • یزد • اصفهان • چهارمحال و بختیاری 	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت فلزات اساسی - سایر معادن - ساخت منسوجات

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		<ul style="list-style-type: none"> - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - راه آهن - باز یافت - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - توزیع گاز طبیعی - مذهبی و سیاسی - ساختمان‌های مسکونی - بهداشت و درمان دولتی - سایر ساختمان‌ها - آب - خدمات شهری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - دامپزشکی - بهداشت و درمان - مددکاری اجتماعی - سایر خدمات
۷	منطقه ۷ <ul style="list-style-type: none"> • بوشهر • فارس • کهگیلویه و بویراحمد 	<ul style="list-style-type: none"> - نفت خام و گاز طبیعی - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - توزیع گاز طبیعی - حمل و نقل آبی - خدمات پشتیبانی و انبارداری - ماهیگیری - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - آب - برق
۸	منطقه ۸ <ul style="list-style-type: none"> • هرمزگان • کرمان • سیستان و بلوچستان 	<ul style="list-style-type: none"> - حمل و نقل آبی - سایر معادن - ماهیگیری - خدمات پشتیبانی و انبارداری - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ساخت فلزات اساسی - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - آب - زراعت و باغداری - راه آهن - جنگلداری - آموزش ابتدائی دولتی

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		<ul style="list-style-type: none"> - آموزش ابتدائی - حمل و نقل و انبارداری - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - بهداشت و درمان دولتی - امور دفاعی - امور دفاعی و انتظامی - امور انتظامی - دامپزشکی - حمل و نقل هوایی - حمل و نقل زمینی - حمل و نقل جاده ای - آموزش ابتدائی خصوصی - توزیع گاز طبیعی - آموزش عالی دولتی - بهداشت و درمان
۹	منطقه ۹ <ul style="list-style-type: none"> • خراسان شمالی • خراسان رضوی • خراسان جنوبی • سمنان 	<ul style="list-style-type: none"> - هتل و خوابگاه - حمل و نقل هوایی - آموزش عالی خصوصی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - دامپزشکی - سایر ساختمان‌ها - ساخت منسوجات - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - راه آهن - امور انتظامی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - مذهبی و سیاسی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - زراعت و باغداری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - آموزش بزرگسالان خصوصی - آب - بهداشت و درمان خصوصی - امور دفاعی و انتظامی - آموزش عالی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - کرایه و خدمات کسب و کار - مددکاری اجتماعی - ساختمان‌های مسکونی - امور دفاعی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها

ردیف	منطقه	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
		ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک
		بهداشت و درمان
		عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
		حمل و نقل زمینی
		حمل و نقل جاده ای
		سایر خدمات
		خدمات واحدهای مسکونی اجاری
		ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر
		ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر
		بهداشت و درمان دولتی
		حمل و نقل و انبارداری
		خدمات واحدهای مسکونی
		مستغلات
		خدمات واحدهای غیر مسکونی
		رستوران
		جنگلداری
		خدمات واحدهای مسکونی شخصی
		خدمات شهری
		آموزش ابتدائی خصوصی
		آموزش بزرگسالان
		توزیع گاز طبیعی
		امور عمومی و خدمات شهری
		تأمین اجتماعی اجباری
		تفریحی، فرهنگی، و ورزشی

این استراتژی‌ها می‌تواند به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان در جهت توسعه و یا ایجاد رشته‌ها براساس فعالیت‌های دارای مزیت نسبی در مناطق کشور کمک کند.

اولویت‌های علم و فناوری کشور براساس سند نقشه جامع علمی کشور

جدول شماره ۸ اولویت‌های علم و فناوری کشور را براساس سند نقشه جامع علمی کشور نشان می‌دهد. این اولویت‌ها می‌تواند در هدایت نظام آموزش عالی برای تأمین و جذب نیروهای نخبه و متخصص مورد نیاز در حوزه‌های اولویت‌دار مورد توجه قرار گیرد. رشته‌های اولویت‌دار زیر صرف نظر از مزیت‌های نسبی مناطق می‌تواند در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی با مأموریت ملی و بین‌المللی قابل ارائه و اجرا باشد.

جدول ۸. اولویت‌های علم و فناوری کشور

اولویت	فناوری	علوم پایه و کاربردی	علوم انسانی و معارف اسلامی	سلامت	هنر
الف	<ul style="list-style-type: none"> - فناوری هوا فضا - فناوری اطلاعات و ارتباطات - فناوری هسته‌ای - فناوری‌های نانو و میکرو - فناوری‌های نفت و گاز - فناوری زیستی - فناوری‌های زیست محیطی - فناوری‌های نرم و فرهنگی 	<ul style="list-style-type: none"> - ریاضیات گسسته و ترکیباتی (رمزنگاری، کدگذاری، کاربرد در کامپیوتر) - جبر - مبانی ریاضیات - منطق ریاضیات - نظریه اعداد - ماده چگال - شیمی آلی و معدنی - صنایع شیمیایی و دارویی - مطالعه بیماری‌های همراه با شرایط زمین شناختی - بررسی جنبه‌های مولکولی، ژنتیکی، بیوشیمیایی، بیوفیزیکی، بیوتکنولوژیکی و زیست محیطی گیاهان، جانوران و میکروارگانیسم‌های تأمین کننده غذا، دارو و سلول‌های بنیادی - سلول‌های بنیادی و پزشکی مولکولی - گیاهان دارویی - کاهش آلودگی هوا - بازیافت و تبدیل انرژی - انرژی‌های نو و تجدیدپذیر - احیا فناوری‌های بومی - نرم‌افزارهای صنایع فرهنگی 	<ul style="list-style-type: none"> - مطالعات قرآن و حدیث - کلام اسلامی - فقه تخصصی - اقتصاد جامعه شناسی، علوم سیاسی، حقوق، روانشناسی، علوم تربیتی و مدیریت مبتنی بر مبانی اسلامی - فلسفه‌های مضاف متکی بر حکمت اسلامی - فلسفه ولایت و امامت - اخلاق کاربردی و حرفه‌ای اسلامی - سیاستگذاری و مدیریت علم، فناوری و فرهنگ - زبان فارسی در مقام زبان علم 	<ul style="list-style-type: none"> - سیاستگذاری و اقتصاد سلامت - دانش پیشگیری و ارتقای سلامت با تأکید بر بیماری‌های دارای بار بالا و معضلات بومی - الگوهای شیوه زندگی سالم منطبق با آموزه‌های اسلامی - استفاده از الگوهای تغذیه بومی 	<ul style="list-style-type: none"> - حکمت و فلسفه هنر - هنرهای اسلامی ایرانی - هنرهای مرتبط با انقلاب اسلامی و دفاع مقدس - اقتصاد هنر - فیلم و سینما - رسانه‌های مجازی با تأکید بر پویانمایی و بازی‌های رایانه ای - معماری و شهرسازی اسلامی ایرانی - موسیقی سنتی و بومی ایران - ادبیات و شعر و داستان‌نویسی - طراحی هنری ایرانی اسلامی
	<ul style="list-style-type: none"> - لیزر - فوتونیک - زیست حسگرها - حسگرهای شیمیایی - مکترونیک - خودکارسازی و روباتیک - نیم‌رساناها - کشتی‌سازی 	<ul style="list-style-type: none"> - آنالیز (آنالیز تابعی و همساز، معادلات دیفرانسیل، سیستم‌های دینامیکی و احتمال) - هندسه توپولوژی - زلزله‌خیزی در کشور و اطلاع‌رسانی به جامعه در مورد اهمیت علوم زمین شامل: زمین‌شناسی، ژئوفیزیک، هواشناسی و اقیانوس‌شناسی - تأمین منابع جدید غذا و دارو از گیاهان، جانوران و میکروارگانیسم‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - اخلاق اسلامی و مطالعات بین رشته‌ای آن - الهیات - عرفان اسلامی - فلسفه - غرب شناسی انتقادی - کارآفرینی و مهارت افزایی - تاریخ اسلام و ایران و انقلاب اسلامی - مطالعات زنان و خانواده مبتنی بر مبانی 	<ul style="list-style-type: none"> - داروهای جدید و نو ترکیب - مدیریت اطلاعات و دانش سلامت - طب سنتی - تجهیزات پزشکی - سلولی و مولکولی - ژن درمانی - فرآورده‌های زیستی - فناوری تغذیه 	<ul style="list-style-type: none"> - مطالعات انتقادی هنر مدرن - مطالعات تطبیقی حوزه‌های هنر - هنرهای سنتی و صنایع دستی - خوشنویسی - هنرهای نمایشی - مباحث میان رشته‌ای هنر و شاخه‌های علوم با تأکید بر نگاه اسلامی
ب					

اولویت	فناوری	علوم پایه و کاربردی	علوم انسانی و معارف اسلامی	سلامت	هنر
	<ul style="list-style-type: none"> - مواد نوترکیب - بسپارها (پلیمرها) - حفظ و احیای ذخایر ژنی - اکتشاف و استخراج مواد معدنی - پیش‌بینی و مقابله با زلزله و سیل - پدافند غیرعامل 	<ul style="list-style-type: none"> - ایمنی زیستی - بیوانفورماتیک - جنبه‌های ژنتیکی ژن درمانی - سنتز ترکیبات جدید و نانو با کاربرد صنعت، دارویی، پزشکی و الکتروشمی - اپتیک - فیزیک انرژی‌های بالا و ذرات بنیادی - محاسبات کوانتومی و اطلاعات کوانتومی - نانو فیزیک - نجوم و کیهان شناسی - فیزیک اتمی و شتابگرها - ژنتیک - علوم شناختی و رفتاری - سیستم‌های نرم از جمله فازی - حفظ و احیای ذخایر ژنتیک 	<ul style="list-style-type: none"> اسلامی - تاریخ علم (با رویکرد تاریخ اسلام و ایران) - جغرافیای سیاسی 		
ج	<ul style="list-style-type: none"> - اپتوالکترونیک - کاتالیست‌ها - مهندسی پزشکی - آلیاژهای فلزی - مواد مغناطیسی - سازه‌های دریایی - حمل و نقل ریلی - ایمنی حمل و نقل - ترافیک و شهرسازی - مصالح ساختمانی سبک و مقاوم - احیای مراتع و جنگل‌ها و بهره‌برداری از آنها - فناوری‌های بومی 	<ul style="list-style-type: none"> - کاربرد ریاضیات در علوم و فناوری (آمار، آنالیز عددی، تحقیق در عملیات، نظریه کنترل و بهینه‌سازی، ریاضیات مالی و صنعتی، زیست ریاضی) - آموزش تاریخ و فلسفه ریاضی (با تأکید بر تاریخ ریاضیات اسلامی، ایرانی) - مخاطرات همراه با عوارض زمین زاد و بشرزاد - توجه ویژه به ارزش افزوده مواد خام، نفت، گاز و مواد معدنی با توجه به ذخائر عظیم کشور و صادرات مواد با ارزش افزوده - فرآوری و استحصال و تلخیص مواد آلی، معدنی و سیلکونی، فیزیک سیستم‌های پیچیده - پلاسما - ریاضیات غیرخطی - تحقیق در عملیات - بیوفیزیک 	<ul style="list-style-type: none"> - علوم میان رشته‌ای بین علوم پایه با علوم بالینی - مقابله با انواع اعتیاد - ایمنی غذایی - امنیت غذایی 		

هنر	سلامت	علوم انسانی و معارف اسلامی	علوم پایه و کاربردی	فناوری	اولویت
			<ul style="list-style-type: none"> - بیوشیمی - شیمی سبز - سیلیکون‌ها - علوم مرتبط با نقشه‌های زمین شناسی - مخاطرات زیست محیطی - تغییرات اقلیمی - نرم‌افزارهای چند رسانه‌ای - اقیانوس‌شناسی و بهره‌گری از منابع دریایی - کاهش تنش‌های زیستی و غیرزیستی - بهره‌برداری از تنوع زیستی در تولید ارقام و گونه‌های مناسب - بهینه‌سازی الگوی کشت منطقه‌ای - جامعه‌شناسی زیستی 		

فصل دوم: راهبردها، سیاست‌ها و راهنمای عمل گسترش آموزش عالی در آینده

با مبنا قرار دادن اهداف کمی گسترش آموزش عالی در سند نقشه جامع علمی، نتایج مطالعات آینده‌پژوهی آموزش عالی و پیش‌بینی‌های جمعیتی، تصویری از وضعیت آینده گسترش آموزش عالی به لحاظ اهداف کمی (برآورد تعداد دانشجو و دانش آموخته و عضو هیأت علمی) ارائه شد.

با نگاهی آمایشی و با الهام از وضعیت اقتصادی استان‌های مختلف کشور (مبتنی بر ارزش افزوده فعالیت‌های عمده اقتصادی استان‌ها) اتخاذ سیاست‌ها، راهبردها و راهنمای عمل ویژه‌ای جهت بهینه‌سازی گسترش آموزش عالی الزامی است که به شرح زیر می‌باشد:

الف- تمرکززدایی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در قالب شکل‌گیری مدیریت منطقه‌ای در آموزش عالی

ب- افزایش اختیارات دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در تولید برنامه‌ها و محتواهای آموزشی مورد نیاز مناطق مختلف کشور و توجه به مزیت‌های منطقه‌ای در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تنظیم ظرفیت‌های پذیرش دانشجو و انواع گسترش‌ها
ج- ساماندهی و متوازن‌سازی گسترش آموزش عالی به منظور توزیع عادلانه منابع، ایجاد فرصت‌های برابر و جلوگیری از فعالیت‌های تکراری

د- ارتقاء کیفیت و استاندارد شدن به مثابه شرط اساسی هویت آموزش عالی
هـ- اشتغال‌پذیری و توانمندی فارغ‌التحصیلان در کسب شغل و ایجاد شغل
و- نظم‌یابی مجدد حجم آموزش عالی در توازن با رشد اقتصادی کشور
برای تحقق و اجرایی شدن سیاست‌های برشمرده، راهبردها و اقداماتی مدنظر قرار گرفته که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

سیاست تمرکززدایی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری

برای اجرای سیاست فوق راهبرد منطقه‌ای نمودن مدیریت آموزش عالی از طریق اجرای طرح منطقه‌بندی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی وابسته به وزارت عتف با هدف دستیابی به عوامل:

- بهبود ساختار مدیریت در نظام آموزش عالی
- دستیابی به الگوهای مشارکت جوینانه
- تسهیل در برنامه‌ریزی فعالیت‌ها
- مدیریت و صرفه‌جویی در وقت و هزینه
- ایجاد زمینه‌های مناسب به منظور شناسایی دقیق فرصت‌ها و چالش‌های پیش رو دنبال می‌شود.

ملاحظات در منطقه‌بندی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

عبارتند از:

- تأکید بر اسناد بالادستی
- استناد به منطقه‌بندی کشور از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- بررسی سوابق منطقه‌بندی در ایران

همچنین ملاک‌های مورد استفاده در این طبقه‌بندی در دو دسته کلی ملاک‌های بیرونی و ملاک‌های درونی به شرح زیر قابل دسته‌بندی است:

الف- ملاک‌های بیرونی:

- همگنی در ویژگی‌های جغرافیایی کشور (توپوگرافی، اقلیم)
- همگنی در ساختارهای اجتماعی- فرهنگی (زبان، مذهب، فرهنگ، نژاد، ساختارهای جمعیتی و تحرکات جمعیتی و ...)
- همگنی در ساختارهای اقتصادی (قابلیت‌های بالفعل و بالقوه در بخش‌های کشاورزی صنعتی و خدماتی)
- میزان دسترسی به زیرساخت‌های مشترک منطقه‌بندی (راه‌های ارتباطی، شبکه حمل و نقل، ارتباطات و فناوری)

ب- ملاک‌های درونی:

- توازن در توزیع مراکز آموزش عالی
- توازن توزیع جمعیت دانشجویی
- توازن در توزیع مقاطع تحصیلات تکمیلی
- توازن در توزیع اعضای هیأت علمی
- وجود یک دانشگاه مادر در هر منطقه

سیاست افزایش اختیارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در تولید برنامه‌ها و محتواهای آموزشی مورد نیاز مناطق مختلف کشور و توجه به مزیت‌های منطقه‌ای در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و انواع گسترش‌ها از طریق:

راهبرد تفویض اختیار در بازنگری محتوای دروس و برنامه‌ریزی درسی به دانشگاه‌های واجد شرایط با هدف کاربردی و هدفمند نمودن محتوای برنامه‌های درسی دنبال می‌شود و برای عملیاتی نمودن این راهبرد شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی با ارائه «چارچوب تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی» مصوب ۹۴/۳/۱۶ و ابلاغ آن به دانشگاه‌ها آنها را موظف نمود تا ساختار برنامه‌های درسی جدید یا بازنگری شده خود را براساس معیارهای برنامه درسی با رعایت ملاحظات زیر، تهیه و تنظیم نماید.

- ۱- انطباق با ارزش‌ها، اهداف و سیاست‌های کلان کشور
- ۲- پاسخ به نیاز ملی و منطقه‌ای
- ۳- حتی‌الامکان گنجانیدن واحدهای درسی کارآفرینی، توجه به اشتغال و شایستگی‌های کانونی
- ۴- بهره‌مندی از آخرین یافته‌ها و تحولات علمی

سیاست ساماندهی و متوازن سازی گسترش آموزش عالی به منظور توزیع عادلانه منابع، ایجاد فرصت‌های برابر و جلوگیری از فعالیت‌های تکراری با راهبرد مأموریت‌گرا کردن مؤسسات آموزش عالی با نگاهی آمایشی از طریق:

- ۱- تعیین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با مأموریت پاسخگویی به نیازهای محلی - استانی
- ۲- تعیین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با مأموریت پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای
- ۳- تعیین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با مأموریت پاسخگویی به نیازهای ملی
- ۴- تعیین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با مأموریت‌های بین‌المللی و افزایش پذیرش دانشجویان خارجی در آنها را مدنظر قرار گرفته است.

برای تعیین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با مأموریت پاسخگویی به نیازهای محلی، ملی و بین‌المللی با استناد به بند ۷۲ ماده ۱ ضوابط ملی آمایش، دانشگاه‌های مادر در کلان‌شهرها با محدود نمودن توسعه کمی سطح پایین آموزش عالی به نفع سطوح بالاتر و ارتقای سطح کیفی آموزش عالی با مأموریت بین‌المللی، ایفاگر نقش واسط بین کشورهای منطقه و کشورهای پیشرفته علمی خواهند بود.

همچنین با استناد به بند ۶۴ ماده ۱ ضوابط مذکور، توسعه و تقویت قطب‌های علمی - دانشگاهی در شهرهای منتخب با هدف ایجاد مرکزیت آموزشی در میان کشورهای همجوار و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز صورت می‌گیرد. توسعه پارک‌های علمی - فناوری کشور، مراکز رشد، کریدورهای علم و فناوری و مراکز تخصصی فناوری اطلاعات و ارتباطات مدنظر قرار می‌گیرد.

مطابق بند ۶۶ ماده ۱ این سند، توسعه آموزش‌های فنی - حرفه‌ای و مهارت‌آموزی متناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو در دانشگاه‌های نواحی مرزی هدف‌گذاری می‌شود.

مطابق بند ۶۸ ماده ۱ ضوابط ملی آمایش ساماندهی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در سطح کشور براساس مقتضیات و اولویت‌های توسعه ملی، منطقه‌ای و کارویژه‌های هر منطقه صورت می‌گیرد.

مطابق بند ۵ ماده ۱ از ضوابط ملی آمایش مبنی بر توسعه فعالیت‌های بندری و حمل و نقل آبی، صنایع دریایی، شیلات و بازرگانی در بنادر استان‌های هرمزگان و سیستان و بلوچستان از جمله (جاسک و چابهار و سواحل مکران) تأکید بر رشته‌های تحصیلی متناسب با این فعالیت‌ها در دانشگاه‌های استان‌های منطقه ۸ مورد نظر است.

در مجموع برای تحقق راهبرد مذکور اقداماتی به شرح زیر در دست اجرا می‌باشد:

- ۱- اجرای طرح سطح‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی (اجرا شده) براساس این اقدام ۲۶۹ دانشگاه و مؤسسه آموزش عالی غیردولتی با ترکیبی از روش‌های خود اظهاری و دریافت نظرات خبرگی و نظرات هیأت‌های استانی براساس ۶ عامل (آموزشی، فضای کالبدی، امکانات تجهیزات، دانشجویی و فرهنگی، تشکیلات، پژوهشی) و ۲۳ شاخص مرتبط با هر عامل، در ۵ سطح قرار داده شدند و نتایج این سطح‌بندی به عنوان ویراست آزمایشی برای مدت ۶ ماه منتشر شد و به اطلاع مؤسسات ذی‌نفع رسید.
- ۲- بازنگری در مأموریت‌های دانشگاه‌های پیام نور و جامع علمی - کاربردی با هدف تصحیح عملکرد دانشگاه‌های مذکور در راستای مأموریت‌های اصیل و واقعی آنها (در دست اجرا)
- ۳- ساماندهی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نوپای کشور براساس ۱۰ شاخص اصلی (تاریخ تأسیس، عمر مؤسسه، تعداد رشته‌ها، تعداد اعضای هیأت علمی، تعداد دانشجو، تعداد کارمندان، فضای در اختیار، سرانه فضای آموزشی، نسبت دانشجو به هیأت علمی، نسبت کارمند به هیأت علمی و میزان انحراف هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسات مذکور در شاخص‌های فضای کل، فضای آموزشی، نسبت دانشجو به هیأت علمی، نسبت کارمند به هیأت علمی از حداقل‌های لازم مطابق با معیارهای وزارت عتف) (در دست اجرا)
- ۴- طرح سطح‌بندی و طبقه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی وابسته به وزارت عتف (در دست اجرا)

۵- بازنگری و تصویب آیین‌نامه شورای گسترش با هدف احیاء جایگاه و ارتقاء سطح فعالیت شورا همچنین تدوین و تصویب آیین‌نامه داخلی شورا و کمیسیون‌های وابسته به شورا

۶- تصویب آیین‌نامه تأسیس و ارتقای مؤسسه‌های آموزش عالی دولتی (مصوب ۹۳/۸/۳)

در این آیین‌نامه تصریح شده که درخواست تأسیس مؤسسه آموزش عالی جدید به صورت مستقل امکان‌پذیر نبوده و تنها در قالب ایجاد واحد اقماری یک دانشگاه معین (ترجیحاً دانشگاه بزرگ و مادر و با سابقه استان امکان‌پذیر است) براساس این آیین‌نامه اولویت تأسیس با مؤسسه‌های آموزش عالی وابسته در حوزه‌های فنی- حرفه‌ای و علمی- کاربردی مورد نیاز استان و منطقه خواهد بود. در این آیین‌نامه همچنین شرایط ضروری برای ارتقاء و استقلال مؤسسه آموزش عالی داشتن حداقل ۱۰ سال فعالیت آموزشی مؤثر و نیز احراز شرایط و تأمین امکانات لازم با تأیید مرکز نظارت و ارزیابی آموزش عالی قید شده است.

داشتن طرح راهبردی برای ارتقای مؤسسه با توجه به توانمندی‌ها و ظرفیت‌ها و نیازهای بخش صنعت، خدمات، فناوری (براساس شاخص‌هایی چون جمعیت (۲۴-۱۸) سال، جمعیت دانش‌آموزی متقاضی ورود به آموزش عالی، سرانه جمعیت دانشجویی استان در هر صد هزار نفر، نیاز منطقه و امکانات و زیرساخت‌های موجود با در نظر گرفتن هم‌پوشانی رشته‌ها در بعد شهرستان‌ها و استان‌های همجوار) مصوب هیأت امنای مربوط الزامی است.

سیاست ارتقاء کیفیت و استاندارد شدن به مثابه شرط اساسی هویت آموزش عالی

این سیاست از طریق بازنگری و تصویب ویراست جدید از آیین‌نامه آموزشی دوره‌های کاردانی و کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته (مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۱۶) و آیین‌نامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته (در دست تصویب) دنبال می‌شود. همچنین تلاش جهت جلب مشارکت و حمایت دانشگاه‌ها، انجمن‌های حرفه‌ای و تخصصی با استفاده از ممیزین بین‌المللی و «ایجاد نهاد ملی اعتبارسنجی» اقدام دیگری است که در دستور کار وزارت عتف قرار گرفته است.

سیاست توجه به موضوع اشتغال‌پذیری و توانمندی فارغ‌التحصیلان در کسب شغل و ایجاد شغل و نظم‌یابی مجدد حجم آموزش عالی در توازن با رشد اقتصادی کشور

از طریق:

- ظرفیت‌سازی و حمایت از حرکت گروهی از دانشگاه‌ها به سمت کارآفرینی و تبدیل آنها به دانشگاه نسل سوم پس از اتمام طرح سطح‌بندی و طبقه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و مأموریت‌گرا کردن آنها
- وارد کردن شایستگی‌های کانونی در محتوای برنامه‌های درسی در فرایند بازنگری آنها (قبلاً به آن اشاره شد)
- ایجاد زیرساخت‌های لازم برای انجام مطالعات تعقیبی (Trace Study) توسط دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی برای دانش‌آموختگان خود
- فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی فارغ‌التحصیلان نسبت به اطلاعات بازار کار و نحوه شغل‌یابی با کمک وزارت کار، رفاه و تعاون (که هم‌اکنون در حال انجام است) توسط وزارت عتف دنبال می‌شود.

سیاست اخیر که در راستای راهبرد کلان ۳ نقشه جامع علمی کشور با مضمون «جهت دادن چرخه علم و فناوری و نوآوری با ایفای نقش مؤثرتر در اقتصاد» و راهبرد ملی ۱ مربوط به آن مشتمل بر «ترویج فرهنگ کسب و کار دانش بنیان و فرهنگ کارآفرینی و ارتقای توانایی علمی فناوری و مهارتی افراد با تأکید بر نیازهای جامعه و ایجاد آمادگی برای پذیرش مسئولیت‌های شغلی» اتخاذ شده است. نیازمند اقداماتی در سطح فراهی و فرا وزارتخانه‌ای می‌باشد. چنانچه قبلاً در آینده‌پژوهی عوامل اقتصادی مؤثر بر ساماندهی نظام آموزش عالی ذکر شد با عنایت به روند سه سال گذشته از ظرفیت‌های خالی و کاهش جمعیت دانشجویان از یک طرف و کاهش نرخ فارغ‌التحصیلی (افزایش نرخ ماندگاری تحصیلی) به دلایل مختلف، ایجاد تعادل در بازار کار دانش‌آموختگان چندان مشکل نیست و با تلاش طرف عرضه (آموزش عالی) در ارتقای

کیفیت و طرف تقاضا یعنی بخش‌های اقتصادی کشور در راستای افزایش دانش‌بری فعالیت‌ها و مشاغل خود این مهم، قابل تحقق خواهد شد.

با این توضیحات می‌توان به‌طور خلاصه گفت که شرط اجرای سیاست نظم‌یابی مجدد حجم آموزش عالی در توازن با رشد اقتصادی به تلاش جدی بخش آموزش عالی در ارتقای کیفیت و توجه به اشتغال‌پذیری و توانمندی فارغ‌التحصیلان در کسب شغل از یک طرف و همیت و تلاش و هدف‌گذاری بخش‌های اقتصادی کشور یا طرف تقاضا در دانش‌برتر شدن هر چه بیشتر و به تبع آن جذب بیشتر نیروهای تحصیلکرده با شرط تحقق رشد اقتصادی ۸٪ و افزایش نسبت شاغلان با تحصیلات عالی از کل شاغلان به حدود ۵۰٪ می‌باشد. (در حال حاضر این نسبت ۲۵٪ است). (پیوست ۵)

مصوبات قانونی مورد نیاز

در جهت اجرای سیاست‌های پیشنهادی فوق و ایجاد بسترهای اجرائی لازم، مصوبات قانونی ذیل پیشنهاد می‌شود:

- ۱- به منظور ساماندهی واحدهای آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نسبت به جمع‌آوری، ادغام و یا انحلال مؤسسات آموزش عالی دارای کمتر از ۲۰۰۰ نفر دانشجو به نحوی که پاسخگوی نیازهای منطقه‌ای بوده و مقیاس فعالیت آنها به کاهش هزینه‌های سربار و ارتقای کیفی خدمات منجر شود، اقدام نماید.
- ۲- به منظور تمرکززدایی و بهبود ساختار مدیریت و تصمیم‌گیری در نظام آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نسبت به تفویض و تقویت اختیارات مراکز در قالب طرح مدیریت منطقه‌ای اقدام لازم به عمل آورد.
- ۳- به منظور مأموریت‌گرا کردن مؤسسات آموزش عالی و پاسخگویی به نیازهای محلی، استانی، منطقه‌ای، ملی و یا فراملی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری طرح رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را با توجه به رویکرد «برنامه توسعه کشور» در حمایت ویژه از دانشگاه‌های برتر کشور، تدوین و به اجرا گذارد.
- ۴- به منظور هماهنگی و ایجاد روند یکسان جذب دانشجو در تمامی مراکز آموزش عالی کشور وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طرح یکپارچه‌سازی نظام پذیرش و سنجش آموزش عالی را در کلیه زیرنظام‌های آموزشی بررسی و اجرا نماید.
- ۵- به منظور کاهش هزینه‌های دولت در بخش آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نسبت به ایجاد و تقویت سازوکار لازم برای ترغیب بخش غیردولتی به ورود به عرصه توسعه کمی و کیفی مراکز آموزشی و پژوهشی کشور اقدام لازم به عمل آورد.
- ۶- به منظور توجه ویژه به آموزش‌های مهارتی و تجهیز و تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در خصوص جمع‌آوری مراکز فنی حرفه‌ای و علمی کاربردی مطالعه و اقدام لازم را انجام دهد.
- ۷- به منظور ارتقای سطح اشتغال‌پذیری و تناسب تحصیل با نیازهای جامعه و تطابق محتوای دروس و دوره‌های آموزش عالی با نیازهای شغلی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از دانشگاه‌های مجری طرح پیگیری وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان (پیگیری فارغ‌التحصیلان Trace Study) حمایت ویژه به عمل آورد.

در انتها انتظار می‌رود مسئولین امر با حمایت از تصویب مصوبات فوق مسیر تحقق توسعه بهینه و متوازن آموزش عالی کشور را هموار سازند.

پیوست‌ها

الف) بررسی وضعیت موجود آموزش عالی ایران

۱-۱. توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی

در این فصل وضعیت آموزش عالی به تفکیک دستگاه اجرایی کشورمان براساس آخرین آمار و اطلاعات موجود مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱ تعداد مؤسسات آموزش عالی را به تفکیک دستگاه اجرایی (زیرنظام آموزش عالی) نشان می‌دهد. این جدول حکایت از آن دارد که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۲۸۵۵ مؤسسه آموزش عالی در کشور به امر آموزش اشتغال داشته‌اند که در این میان دانشگاه جامع علمی- کاربردی با ۱۰۱۱ مؤسسه آموزش عالی نزدیک به یک سوم مؤسسات آموزش عالی کشور را دارا بوده است.

جدول ۱: توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دستگاه اجرایی سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

وابستگی	دستگاه اجرایی	تعداد	درصد
دولتی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۱۴۸	۵/۲
	دانشگاه پیام نور	۵۲۱	۱۸/۲
	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۱۰۱۱	۳۵/۳
	دانشگاه فنی و حرفه ای	۱۶۹	۵/۹
	دانشگاه فرهنگیان	۱۰۳	۳/۶
	سایر دستگاههای اجرایی	۲۸	۱/۰
	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵۸	۲/۰
غیردولتی	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی	۳۱۷	۱۱/۱
	دانشگاه آزاد اسلامی	۵۰۵	۱۷/۷
جمع		۲۸۵۵	۱۰۰

۱-۲- توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان

جدول ۲ تعداد مؤسسات آموزش عالی به تفکیک استان محل استقرار را نشان می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد که استان تهران با ۴۰۵ مؤسسه آموزش عالی بیشترین تعداد مؤسسات را داراست و استان کهگیلویه و بویراحمد با ۳۵ مؤسسه کمترین تعداد را دارا می‌باشد. لازم به ذکر است که تفاوت سرجمع جدول ۲ با جدول ۱ ناشی از وجود واحدهای اقماری برخی از مؤسسات آموزش عالی است که در استان‌های دیگر استقرار دارند.

جدول ۲: توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل استقرار سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

استان محل استقرار	تعداد	درصد
آذربایجان شرقی	۱۵۰	۵/۱
آذربایجان غربی	۸۸	۳/۰
اردبیل	۵۷	۲/۰
اصفهان	۱۷۵	۶/۰
البرز	۶۱	۲/۱
ایلام	۴۰	۱/۴
بوشهر	۵۳	۱/۸
تهران	۴۰۵	۱۳/۹
چهارمحال و بختیاری	۴۲	۱/۴
خراسان جنوبی	۵۰	۱/۷
خراسان رضوی	۱۸۶	۶/۴
خراسان شمالی	۴۲	۱/۴
خوزستان	۱۲۴	۴/۲
زنجان	۴۷	۱/۶
سمنان	۶۵	۲/۲
سیستان و بلوچستان	۷۳	۲/۵
فارس	۱۸۸	۶/۴
قزوین	۶۸	۲/۳
قم	۵۲	۱/۸
کردستان	۴۷	۱/۶
کرمان	۱۲۱	۴/۱
کرمانشاه	۶۰	۲/۱
کهگیلویه و بویراحمد	۳۵	۱/۲
گلستان	۷۳	۲/۵
گیلان	۱۰۷	۳/۷
لرستان	۷۳	۲/۵
مازندران	۱۵۶	۵/۳
مرکزی	۷۶	۲/۶
هرمزگان	۶۹	۲/۴
همدان	۷۲	۲/۵
یزد	۶۳	۲/۲
جمع	۲۹۱۸	۱۰۰/۰

۳-۱- توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل استقرار و دستگاه اجرایی
جدول ۳ نیز توزیع مؤسسات آموزش عالی را به تفکیک دستگاه اجرایی و استان نشان می‌دهد و حاکی از آن است که تنوع توزیعی در سطح استان‌ها وجود دارد. به عنوان مثال مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی عمدتاً در استان‌های مازندران، اصفهان و خراسان رضوی متمرکز شده‌اند.

جدول ۳: توزیع تعداد مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل استقرار و دستگاه اجرایی سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

درصد	جمع	دانشگاه آزاد اسلامی	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	سایر دستگاههای اجرایی	دانشگاه فنی و حرفه ای	دانشگاه فرهنگیان	دانشگاه جامع علمی کاربردی	دانشگاه پیام نور	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	استان محل استقرار
۵/۱	۱۵۰	۴۳	۱۶	۱	۲	۸	۳	۴۲	۲۷	۸	آذربایجان شرقی
۳/۰	۸۸	۱۹	۱۱	۱	۱	۴	۴	۲۵	۲۰	۳	آذربایجان غربی
۲/۰	۵۷	۱۳	۴	۱	۰	۳	۳	۲۰	۱۲	۱	اردبیل
۶/۰	۱۷۵	۳۰	۳۰	۲	۲	۱۲	۵	۴۷	۴۰	۷	اصفهان
۲/۱	۶۱	۵	۱	۱	۱	۲	۲	۳۲	۹	۸	البرز
۱/۴	۴۰	۸	۱	۱	۱	۲	۲	۱۴	۱۰	۱	ایلام
۱/۸	۵۳	۱۳	۳	۱	۰	۲	۲	۱۹	۱۲	۱	بوشهر
۱۳/۹	۴۰۵	۳۴	۲۰	۷	۲۴	۸	۱۰	۲۰۷	۶۳	۳۲	تهران
۱/۴	۴۲	۵	۱	۱	۰	۵	۳	۱۵	۱۱	۱	چهارمحال و بختیاری
۱/۷	۵۰	۷	۲	۱	۰	۵	۳	۱۶	۱۲	۴	خراسان جنوبی
۶/۴	۱۸۶	۲۵	۳۲	۶	۲	۱۱	۶	۶۴	۲۹	۱۱	خراسان رضوی
۱/۴	۴۲	۵	۳	۲	۱	۵	۲	۱۲	۸	۴	خراسان شمالی
۴/۲	۱۲۴	۲۷	۶	۵	۲	۵	۸	۳۴	۳۰	۷	خوزستان
۱/۶	۴۷	۸	۵	۱	۰	۲	۲	۱۹	۸	۲	زنجان
۲/۲	۶۵	۱۰	۱۰	۲	۱	۴	۲	۲۱	۹	۶	سمنان
۲/۵	۷۳	۹	۸	۳	۱	۴	۲	۳۱	۱۰	۵	سیستان و بلوچستان
۶/۴	۱۸۸	۵۲	۱۲	۵	۲	۱۳	۶	۴۴	۴۰	۱۴	فارس
۲/۳	۶۸	۸	۲۲	۱	۰	۲	۲	۲۳	۸	۲	قزوین
۱/۸	۵۲	۲	۱۲	۱	۴	۲	۳	۲۰	۳	۵	قم
۱/۶	۴۷	۷	۵	۱	۰	۳	۲	۱۸	۱۰	۱	کردستان
۴/۱	۱۲۱	۱۷	۱۳	۴	۱	۱۱	۲	۳۸	۲۸	۷	کرمان
۲/۱	۶۰	۱۱	۴	۱	۱	۴	۳	۲۰	۱۴	۲	کرمانشاه
۱/۲	۳۵	۵	۲	۱	۰	۲	۲	۱۲	۹	۲	کهگیلویه و بویراحمد
۲/۵	۷۳	۱۵	۱۴	۱	۰	۵	۳	۲۱	۱۱	۳	گلستان
۳/۷	۱۰۷	۲۶	۱۸	۱	۱	۷	۲	۳۳	۱۷	۲	گیلان
۲/۵	۷۳	۱۵	۵	۱	۱	۵	۴	۳۱	۹	۲	لرستان
۵/۳	۱۵۶	۲۶	۴۴	۲	۳	۱۱	۷	۳۸	۱۷	۸	مازندران
۲/۶	۷۶	۱۹	۱۱	۱	۱	۴	۲	۲۳	۱۱	۴	مرکزی
۲/۴	۶۹	۱۸	۲	۲	۱	۳	۲	۲۴	۱۳	۴	هرمزگان
۲/۵	۷۲	۱۱	۷	۳	۱	۶	۲	۲۵	۱۲	۵	همدان
۲/۲	۶۳	۱۲	۳	۱	۱	۹	۲	۲۳	۹	۳	یزد
۱۰۰	۲۹۱۸	۵۰۵	۳۲۷	۶۲	۵۵	۱۶۹	۱۰۳	۱۰۱۱	۵۲۱	۱۶۵	جمع

۴-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، وابستگی و جنسیت یکی از مؤلفه‌های مهم آموزش عالی کشور توزیع دانشجویان به تفکیک‌های مختلف است. جدول ۴ توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک شیوه آموزش، وابستگی و جنسیت ارائه نموده است. این جدول نشان می‌دهد که تعداد کل دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۴۸۰۲۷۲۱ می‌باشد. از این تعداد ۸۲/۶۰ درصد در دوره‌های آموزشی حضوری به تحصیل اشتغال دارند.

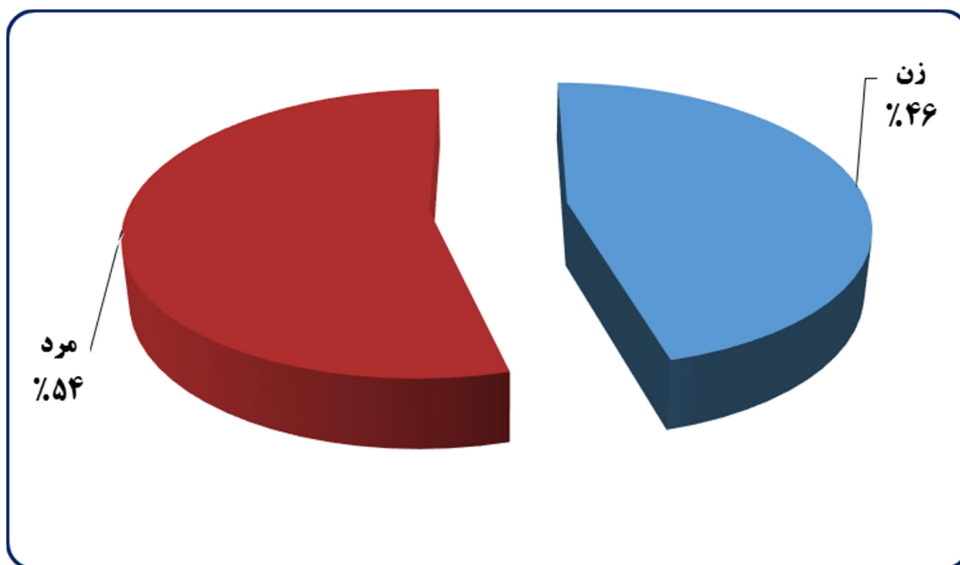
جدول ۴: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، نوع تحصیل و جنسیت

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

جمع		غیر دولتی				دولتی		شیوه آموزش	
		جمع	دانشگاه آزاد اسلامی		غیر انتفاعی		جمع		زن
جمع	زن		جمع	زن	جمع	زن		جمع	
۳۹۶۶۱۱۹	۱۶۵۶۶۴۱	۲۰۹۱۹۶۱	۱۶۸۵۴۶۸	۶۵۵۷۷۸	۴۰۶۴۹۳	۱۸۵۰۹۳	۱۸۷۴۸۵۸	۸۱۵۷۷۰	حضوری
۸۰۷۴۶۶	۵۳۱۴۷۹	۲۳۱۴	۰	۰	۲۳۱۴	۱۲۴۱	۸۰۵۱۵۲	۵۳۰۲۳۸	نیمه حضوری
۲۸۴۳۶	۱۲۱۰۷	۴۴۹۲	۰	۰	۴۴۹۲	۲۳۶۸	۲۳۹۴۴	۹۷۳۹	غیر حضوری
۴۸۰۲۷۲۱	۲۲۰۰۲۲۷	۲۰۹۸۷۶۷	۱۶۸۵۴۶۸	۶۵۵۷۷۸	۴۱۳۲۹۹	۱۸۸۷۰۲	۲۷۰۳۹۵۴	۱۳۵۵۷۴۷	جمع

۱-۵- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک جنسیت

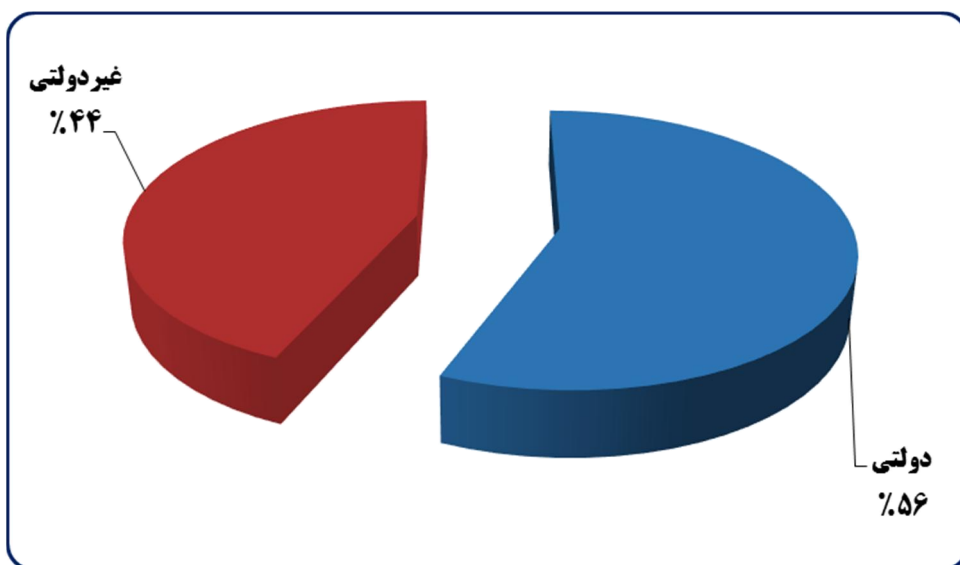
نمودار ۱ نشان می‌دهد که از مجموع ۴۸۴۹۱۵۹ نفر دانشجوی شاغل به تحصیل در مؤسسات آموزش عالی کشور ۴۶ درصد (۲۲۰۰۲۲۷ نفر) زن و ۵۴ درصد (۲۶۰۲۴۹۴ نفر) مرد می‌باشند. بنابراین در سال ۱۳۹۴ نسبت دانشجویان مرد در مؤسسات آموزش عالی کشور بیشتر از دانشجویان زن بوده است. البته این درصدها مربوط به کل جامعه دانشجویی کشور است. اما در بخش دولتی این نسبت ۵۰/۴٪ زن و ۴۹/۶٪ مرد بوده است.

نمودار ۱: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۹۴

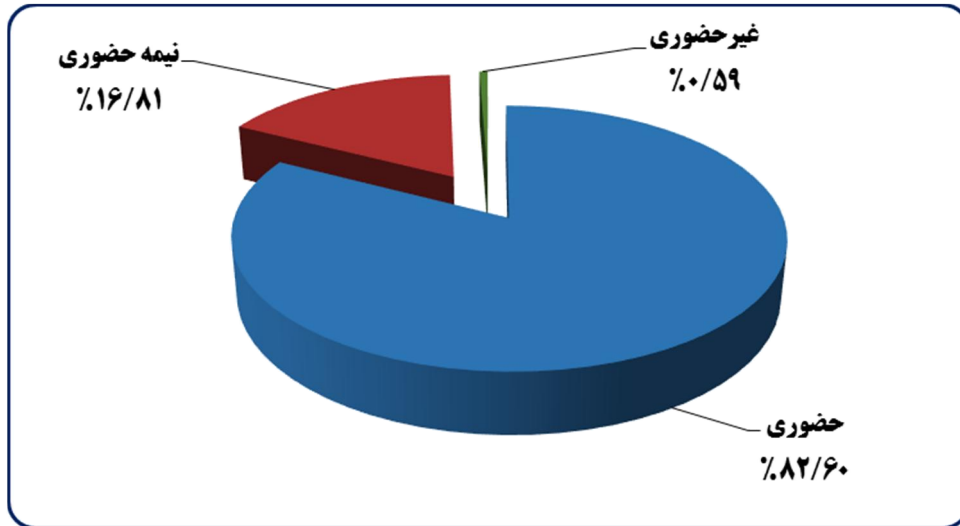
۱-۶- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دولتی و غیردولتی

بر اساس جدول ۴ و نمودار ۲ در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۹۴، ۵۶ درصد (۲۷۰۳۹۵۴ نفر) دانشجو در مؤسسات آموزش عالی دولتی و ۴۴ درصد (۲۰۹۸۷۶۷ نفر) دانشجو در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی مشغول به تحصیل بوده‌اند.

نمودار ۲: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک دولتی و غیردولتی در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۹۴

۷-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش
جدول ۴ و نمودار ۳ نشان می‌دهد از تعداد ۴۸۰۲۷۲۱ نفر دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۸۲/۶۰ درصد (۳۹۶۶۸۱۹ نفر) به شیوه حضوری، ۱۶/۸۱ درصد (۸۰۷۴۶۶ نفر) نیمه‌حضوری و ۰/۵۹ درصد (۲۸۴۳۶ نفر) غیرحضوری مشغول به تحصیل هستند.

نمودار ۳: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک شیوه آموزش در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۸-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره تحصیلی و جنسیت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

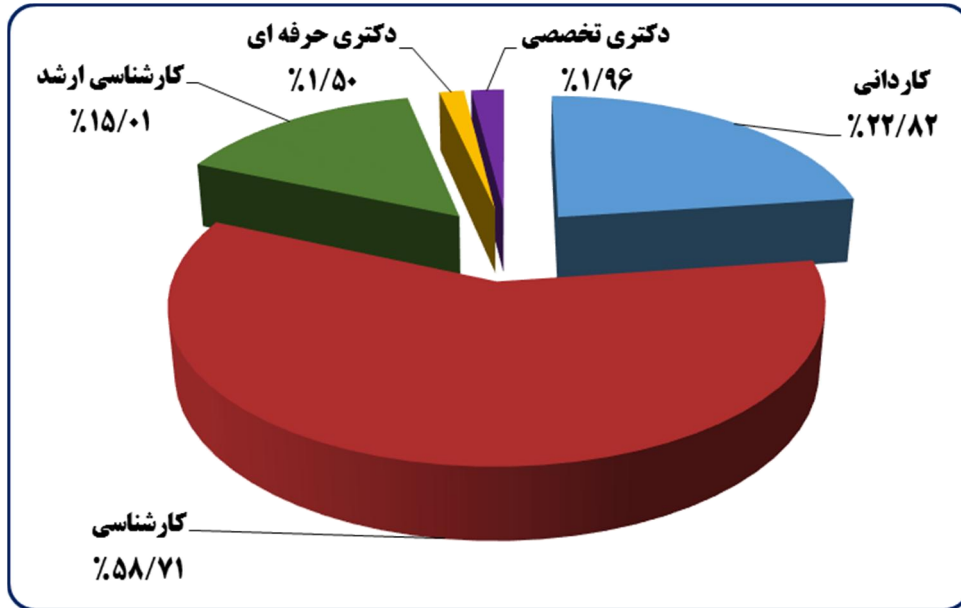
جدول ۵ توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک شیوه آموزش، دوره تحصیلی و جنسیت نشان می‌دهد و بیانگر آن است که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، در بین دوره‌های تحصیلی دوره کارشناسی بیشترین تعداد دانشجویان را دارا بوده است.

جدول ۵: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک شیوه آموزش، دوره (مقطع) تحصیلی و جنسیت

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

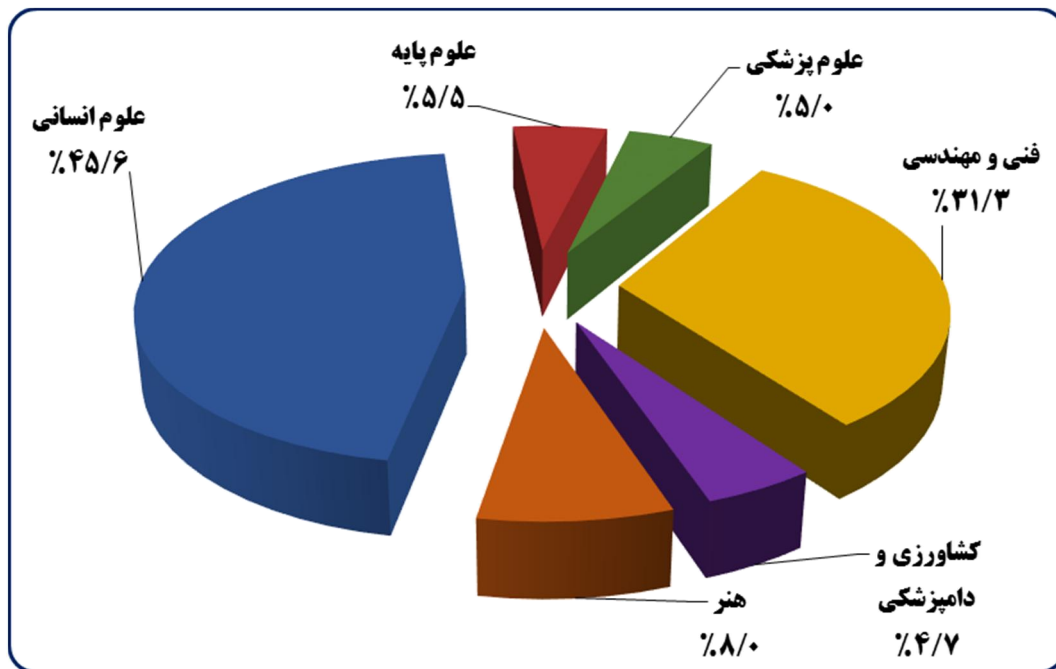
شیوه آموزش	دوره تحصیلی	دولتی		غیر دولتی				جمع	
		جمع	زن	غیر انتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		جمع	زن
				جمع	زن	جمع	زن		
حضور	کاردانی	۶۵۳۰۲۱	۲۱۳۲۳۷	۱۱۲۸۳۵	۸۴۷۲۶	۳۲۹۶۶۲	۴۴۲۴۹۷	۳۴۴۸۸۰	۱۰۹۵۵۱۸
	کارشناسی	۸۹۷۱۷۱	۴۳۸۶۰۴	۱۲۴۸۵۷	۳۶۸۳۷۷	۲۶۴۹۳۸	۱۱۵۲۵۲۰	۹۳۱۸۳۸	۲۰۴۹۶۹۱
	کارشناسی ارشد	۱۹۷۱۹۸	۱۰۰۸۰۲	۱۳۰۴۳	۱۸۵۵۵۰	۲۷۴۹۵	۴۳۲۱۵۳	۲۹۹۳۹۵	۶۵۶۸۴۶
	دکتری حرفه ای	۵۶۹۵۸	۳۳۱۰۷	۰	۸۳۸۲	۰	۱۴۹۵۶	۱۴۹۵۶	۷۱۹۱۴
	دکتری تخصصی	۷۰۵۱۰	۳۰۰۲۰	۲۷۶	۸۷۴۳	۱۲۲۵	۲۱۱۱۵	۲۲۳۴۰	۹۲۸۵۰
	جمع	۱۸۷۴۸۵۶	۸۱۵۷۶۸	۱۸۵۰۹۳	۶۵۵۷۷۸	۴۰۶۴۹۳	۱۶۸۵۴۶۸	۲۰۹۱۹۶۱	۱۶۵۶۶۳۹
نیمه حضور	کاردانی	۳۸۴	۱۸۳	۰	۰	۰	۰	۰	۳۸۴
	کارشناسی	۷۶۳۰۰۸	۵۰۶۳۴۵	۱۲۴۱	۲۳۱۴	۰	۲۳۱۴	۵۰۷۵۸۶	۷۶۵۳۲۲
	کارشناسی ارشد	۴۰۳۰۲	۲۳۱۶۸	۰	۰	۰	۰	۰	۴۰۳۰۲
	دکتری تخصصی	۱۴۵۸	۵۴۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴۵۸
	جمع	۸۰۵۱۵۲	۵۳۰۲۳۸	۱۲۴۱	۲۳۱۴	۰	۰	۲۳۱۴	۵۳۱۴۷۹
غیر حضور	کاردانی	۱۲۶	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲۶
	کارشناسی	۲۵۳۲	۱۰۱۵	۱۳۲۹	۲۱۱۷	۰	۲۱۱۷	۲۳۴۴	۴۶۴۹
	کارشناسی ارشد	۲۱۲۸۳	۸۷۱۰	۱۰۳۹	۲۳۷۵	۰	۲۳۷۵	۹۷۴۹	۲۳۶۵۸
	دکتری تخصصی	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳
جمع	۲۳۹۴۶	۹۷۴۱	۲۳۶۸	۴۴۹۲	۰	۰	۴۴۹۲	۱۲۱۰۹	۲۸۴۳۸
جمع	کاردانی	۶۵۳۵۳۱	۲۱۳۴۳۴	۱۱۲۸۳۵	۸۴۷۲۶	۳۲۹۶۶۲	۴۴۲۴۹۷	۳۴۵۰۷۷	۱۰۹۶۰۲۸
	کارشناسی	۱۶۶۲۷۱۱	۹۴۵۹۶۴	۱۲۷۴۲۷	۳۶۸۳۷۷	۲۶۹۳۶۹	۱۱۵۶۹۵۱	۱۴۴۱۷۶۸	۲۸۱۹۶۶۲
	کارشناسی ارشد	۲۵۸۷۸۳	۱۳۲۶۸۰	۱۴۰۸۲	۱۸۵۵۵۰	۲۹۸۷۰	۴۳۲۱۵۳	۳۳۲۳۱۲	۷۲۰۸۰۶
	دکتری حرفه ای	۵۶۹۵۸	۳۳۱۰۷	۰	۸۳۸۲	۰	۱۴۹۵۶	۱۴۹۵۶	۷۱۹۱۴
	دکتری تخصصی	۷۱۹۷۱	۳۰۵۶۲	۲۷۶	۸۷۴۳	۱۲۲۵	۲۱۱۱۵	۲۲۳۴۰	۹۴۳۱۱
	جمع	۲۷۰۳۹۵۴	۱۳۵۵۷۴۷	۱۸۸۷۰۲	۶۵۵۷۷۸	۴۱۳۲۹۹	۱۶۸۵۴۶۸	۲۰۹۸۷۶۷	۲۲۰۰۲۲۷

۹-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دوره تحصیلی
 نمودار ۵ توزیع درصد دانشجویان در مؤسسات آموزش عالی کشور را در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ برحسب دوره (مقطع) تحصیلی نشان می‌دهد و بیانگر آن است که ۱۰۹۶۰۲۸ نفر (۲۲/۸۲ درصد) در دوره تحصیلی کاردانی، ۲۸۱۹۶۶۲ نفر (۵۸/۷۱ درصد) کارشناسی، ۷۲۰۸۰۶ نفر (۱۵/۰۱ درصد) کارشناسی ارشد، ۷۱۹۱۴ نفر (۱/۵۰ درصد) دکتری حرفه‌ای و ۹۴۳۱۱ نفر (۱/۹۶ درصد) دکتری تخصصی مشغول به تحصیل هستند.

نمودار ۵: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک دوره (مقطع) تحصیلی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۱-۱۰- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک گروه تحصیلی نمودار ۶ توزیع درصد دانشجویان در مؤسسات آموزش عالی کشور را در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ برحسب گروه‌های مختلف تحصیلی نشان می‌دهد و بیانگر آن است که ۲۱۸۷۷۴۵ نفر (۴۵/۶ درصد) در گروه علوم انسانی، ۲۶۲۰۲۰ نفر (۵/۵ درصد) در گروه علوم پایه، ۲۳۸۱۲۶ نفر (۵/۰ درصد) در گروه علوم پزشکی، ۱۵۰۳۳۰۴ نفر (۳۱/۳ درصد) در گروه فنی و مهندسی، ۲۲۵۹۸۶ نفر (۴/۷ درصد) در گروه کشاورزی و دامپزشکی و ۳۸۵۵۴۰ نفر (۸/۰ درصد) در گروه هنر مشغول به تحصیل هستند. لازم به ذکر است دانشجویان گروه علوم پزشکی فقط مربوط به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نمی‌باشند بلکه همه دانشجویان گروه علوم پزشکی که در مؤسسات آموزش عالی دیگر نیز به تحصیل اشتغال دارند را شامل می‌شود.

نمودار ۶: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک گروه تحصیلی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۱۱-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و دوره تحصیلی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

جدول ۶ توزیع تعداد دانشجویان در مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و دوره تحصیلی نشان می‌دهد و بیانگر آن است که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، دانشگاه آزاد اسلامی با ۱۶۸۵۴۶۸ دانشجو دارای بیشترین تعداد بوده است.

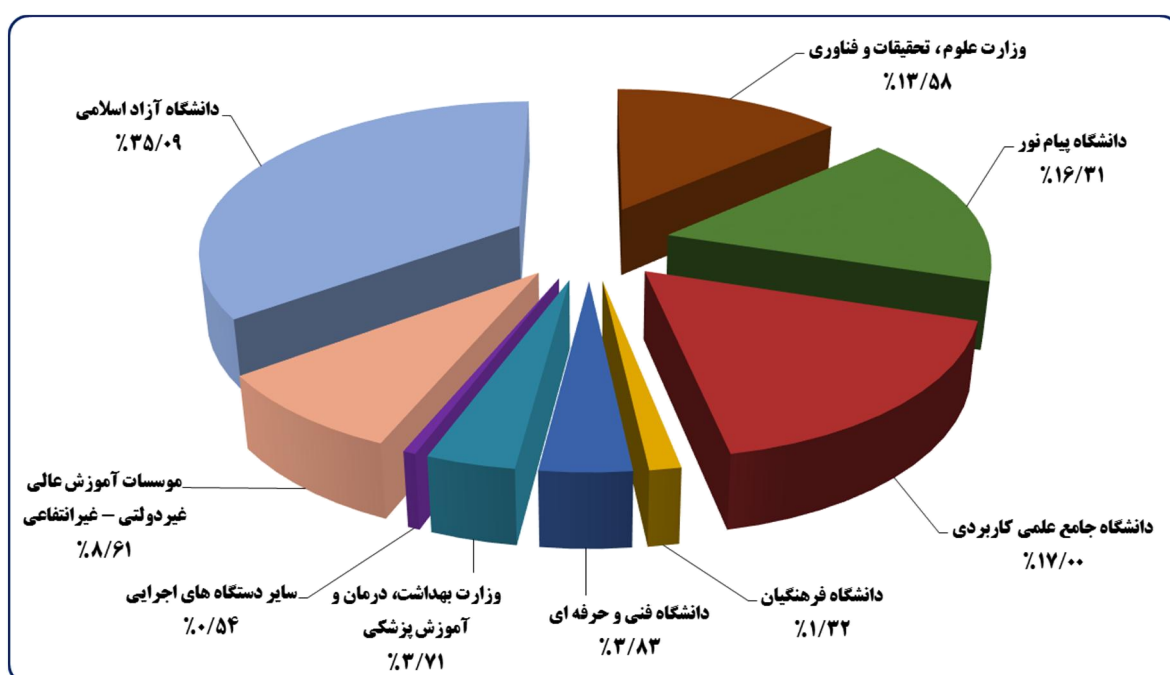
جدول ۶: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و دوره تحصیلی

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

دوره (مقطع) تحصیلی						نوع دستگاه اجرایی	وابستگی مرکز
جمع	دکتری تخصصی	دکتری حرفه ای	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی		
۶۵۲۲۳۶	۴۹۱۴۴	۳۸۰۱	۱۸۹۵۸۲	۴۰۵۵۶۷	۴۱۴۲	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	دولتی
۷۸۳۱۲۷	۱۰۲۵	۰	۴۰۶۶۲	۷۴۱۴۳۹	۱	دانشگاه پیام نور	
۸۱۶۶۲۰	۰	۰	۱۰۰۲	۳۳۴۵۷۸	۴۸۱۰۴۰	دانشگاه جامع علمی کاربردی	
۶۳۵۹۷	۰	۰	۳۷	۶۳۳۱۱	۲۴۹	دانشگاه فرهنگیان	
۱۸۴۱۷۹	۰	۰	۰	۲۱۲۶۹	۱۶۲۹۱۰	دانشگاه فنی و حرفه ای	
۱۷۸۴۱۰	۲۰۷۴۲	۵۳۱۵۷	۱۹۰۹۰	۸۱۲۵۴	۴۱۶۷	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
۲۵۷۸۵	۱۰۶۰	۰	۸۴۱۰	۱۵۲۹۳	۱۰۲۲	سایر دستگاههای اجرایی	
۲۷۰۳۹۵۴	۷۱۹۷۱	۵۶۹۵۸	۲۵۸۷۸۳	۱۶۶۲۷۱۱	۶۵۳۵۳۱	جمع	
۴۱۳۲۹۹	۱۲۲۵	۰	۲۹۸۷۰	۲۶۹۳۶۹	۱۱۲۸۳۵	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی	غیر دولتی
۱۶۸۵۴۶۸	۲۱۱۱۵	۱۴۹۵۶	۴۳۲۱۵۳	۸۸۷۵۸۲	۳۲۹۶۶۲	دانشگاه آزاد اسلامی	
۲۰۹۸۷۶۷	۲۲۳۴۰	۱۴۹۵۶	۴۶۲۰۲۳	۱۱۵۶۹۵۱	۴۴۲۴۹۷	جمع	
۴۸۰۲۷۲۱	۹۴۳۱۱	۷۱۹۱۴	۷۲۰۸۰۶	۲۸۱۹۶۶۲	۱۰۹۶۰۲۸	جمع کل	

۱۲- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع دستگاه اجرایی

نمودار ۷ نشان می‌دهد که ۶۵۲۲۳۶ نفر (۱۳/۵۸ درصد) در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۷۸۴۱۰ نفر (۳/۷۱ درصد) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۸۴۱۷۹ نفر (۳/۸۳ درصد) دانشگاه فنی و حرفه ای، ۷۸۳۱۲۷ نفر (۱۶/۳۱ درصد) دانشگاه پیام نور، ۸۱۶۶۲۰ نفر (۱۷/۰۰ درصد) دانشگاه جامع علمی کاربردی، ۱۶۸۵۴۶۸ نفر (۳۵/۰۹ درصد) دانشگاه آزاد اسلامی، ۴۱۳۲۹۹ نفر (۸/۶۱ درصد) در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی و ۲۵۷۸۵ نفر (۰/۵۴ درصد) در سایر دستگاه‌های اجرایی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل هستند.

نمودار ۷: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک نوع دستگاه اجرایی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

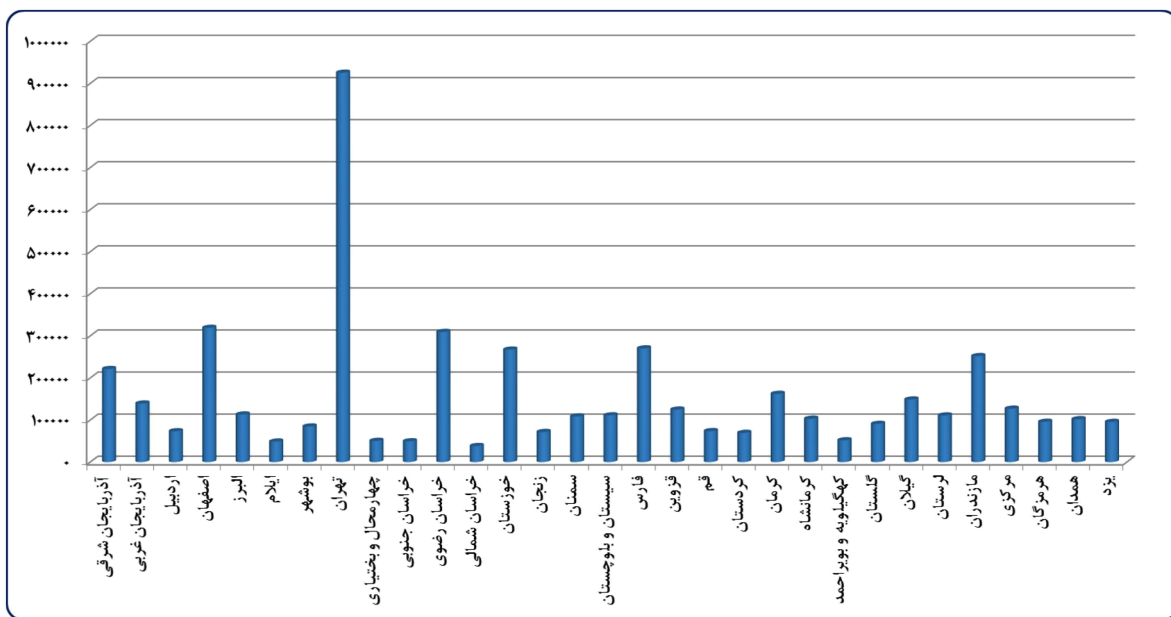

۱۳-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل و دوره تحصیلی نمودار ۹ و جدول ۷، تعداد دانشجویان را به تفکیک استان محل تحصیل نشان می‌دهند و بیانگر آن هستند که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، به ترتیب استان‌های تهران با تعداد ۹۲۵۱۹۱ نفر (۱۹/۲۶ درصد)، اصفهان ۳۱۸۸۲۶ نفر (۶/۶۴ درصد)، خراسان رضوی ۳۰۹۱۶۵ نفر (۶/۴۴ درصد) و فارس ۲۷۰۰۰۲ نفر (۵/۶۲ درصد) بیشترین دانشجویان را در میان استان‌های کشور داشته‌اند و همچنین استان خراسان شمالی ۳۸۰۱۳ نفر (۰/۷۹ درصد)، ایلام ۴۸۶۲۷ نفر (۱/۰۱ درصد)، استان خراسان جنوبی ۴۹۲۴۶ نفر (۱/۰۳ درصد) و استان چهارمحال و بختیاری ۵۰۲۵۴ نفر (۱/۰۵ درصد) نیز کمترین دانشجویان را داشته‌اند.

نمودار ۹: توزیع تعداد دانشجویان به تفکیک استان محل تحصیل در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

جدول ۷: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل و دوره تحصیلی

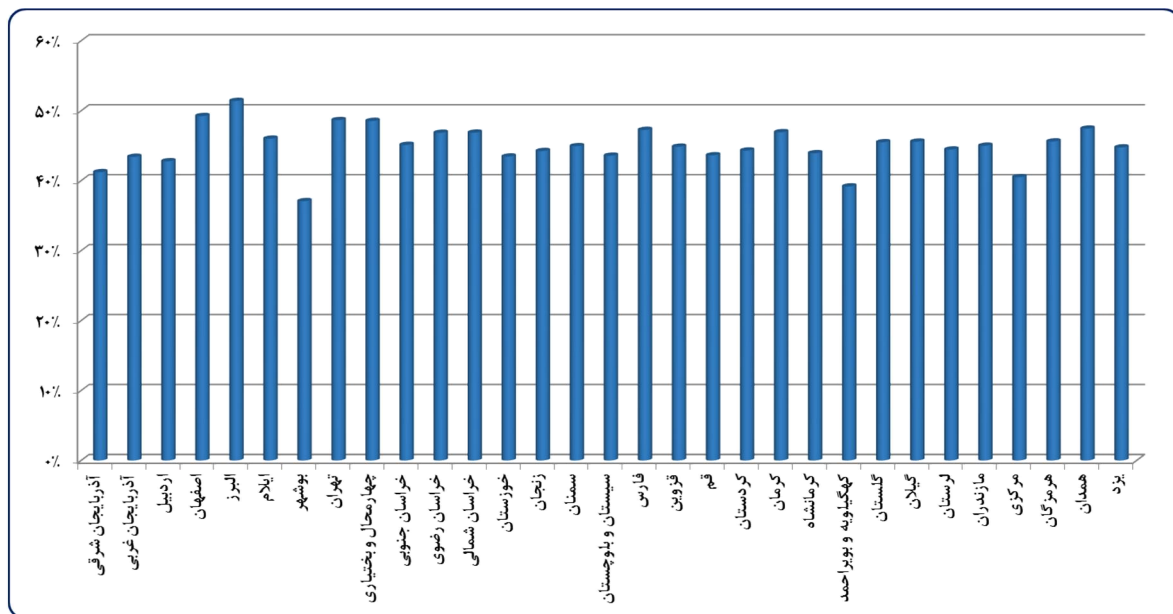
در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

درصد از کل دانشجویان	دوره (مقطع) تحصیلی						استان محل تحصیل
	جمع	دکتری تخصصی	دکتری حرفه ای	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	
۴/۶	۲۲۱۱۳۴	۴۳۱۳	۴۳۳۴	۳۸۶۳۱	۱۳۰۶۶۵	۴۳۱۹۱	آذربایجان شرقی
۲/۹	۱۳۹۰۲۱	۱۴۰۵	۲۰۴۲	۱۴۳۹۹	۸۸۰۱۰	۳۳۱۶۵	آذربایجان غربی
۱/۵	۷۳۱۶۱	۶۵۸	۱۲۰۰	۸۵۴۳	۴۵۸۴۱	۱۶۹۱۹	اردبیل
۶/۶	۳۱۸۸۲۶	۸۱۲۳	۴۸۸۲	۴۶۸۸۶	۱۹۷۲۴۶	۶۱۶۸۹	اصفهان
۲/۴	۱۱۳۰۲۰	۲۶۳۴	۷۳۰	۱۵۷۹۳	۶۶۲۳۹	۲۷۶۲۴	البرز
۱/۰	۴۸۶۲۷	۲۰۵	۳۸۷	۵۳۴۶	۳۰۹۰۹	۱۱۷۸۰	ایلام
۱/۸	۸۴۴۴۲	۱۸۶	۵۲۴	۱۱۵۵۱	۴۵۸۷۶	۲۶۳۰۵	بوشهر
۱۹/۳	۹۲۵۱۹۱	۴۰۱۶۹	۱۵۲۲۳	۱۸۳۳۰۳	۴۸۸۵۰۵	۱۹۷۹۹۱	تهران
۱/۰	۵۰۲۵۴	۴۶۵	۱۲۶۹	۵۲۸۹	۳۱۶۳۳	۱۱۵۹۸	چهارمحال و بختیاری
۱/۰	۴۹۲۴۶	۴۳۶	۶۷۱	۵۴۱۱	۳۲۴۴۸	۱۰۲۸۰	خراسان جنوبی
۶/۴	۳۰۹۱۶۵	۶۵۷۲	۴۰۷۵	۳۸۵۹۳	۱۸۱۳۳۹	۷۸۵۸۶	خراسان رضوی
۰/۸	۳۸۰۱۳	۰	۲۵۹	۱۳۰۰	۲۵۲۳۰	۱۱۲۲۴	خراسان شمالی
۵/۶	۲۶۷۱۱۸	۲۸۸۷	۳۱۷۵	۲۴۵۲۷	۱۷۰۱۶۱	۶۶۳۶۸	خوزستان
۱/۵	۷۱۳۰۵	۱۰۲۵	۱۱۵۴	۱۱۹۹۱	۴۲۴۸۶	۱۴۶۴۹	زنجان
۲/۳	۱۰۸۲۹۷	۲۱۷۷	۲۴۴۱	۲۴۸۸۸	۶۱۱۶۳	۱۷۶۲۸	سمنان
۲/۳	۱۱۰۹۱۵	۱۱۱۲	۲۴۶۲	۱۱۴۹۱	۷۱۴۲۹	۲۴۴۲۱	سیستان و بلوچستان
۵/۶	۲۷۰۰۰۲	۴۲۳۳	۵۵۳۵	۳۰۲۱۵	۱۶۷۷۰۶	۶۲۳۱۳	فارس
۲/۶	۱۲۴۵۶۸	۸۵۹	۷۶۴	۱۸۷۴۷	۷۲۱۸۱	۳۲۰۱۷	قزوین
۱/۵	۷۳۵۲۸	۱۹۸۰	۷۲۳	۱۵۶۹۷	۴۲۳۹۴	۱۲۷۳۴	قم
۱/۴	۶۹۲۶۹	۴۹۸	۱۱۴۲	۷۸۳۰	۴۴۲۸۲	۱۵۵۱۷	کردستان
۳/۴	۱۶۱۹۷۶	۱۷۵۹	۳۱۶۴	۲۴۴۶۸	۹۵۰۰۷	۳۷۵۷۸	کرمان
۲/۱	۱۰۲۸۸۲	۱۰۹۰	۱۴۱۵	۱۱۷۶۷	۶۳۸۸۳	۲۴۷۲۷	کرمانشاه
۱/۱	۵۱۶۲۴	۳۳۴	۴۴۳	۶۹۸۷	۳۰۰۷۴	۱۳۷۸۶	کهگیلویه و بویراحمد
۱/۹	۹۰۷۵۵	۹۳۱	۶۴۴	۱۱۶۳۰	۵۴۳۹۵	۲۳۱۵۵	گلستان
۳/۱	۱۴۸۶۰۸	۱۴۲۸	۱۶۴۵	۱۷۷۲۲	۸۴۷۷۰	۴۳۰۴۳	گیلان
۲/۳	۱۱۰۶۸۸	۶۵۶	۹۰۴	۱۱۷۵۴	۶۹۱۰۱	۲۸۲۷۳	لرستان
۵/۲	۲۵۱۷۱۷	۲۸۳۰	۴۰۷۷	۳۹۷۸۵	۱۴۹۹۴۰	۵۵۰۸۵	مازندران
۲/۶	۱۲۶۷۱۱	۱۲۲۳	۷۱۹	۲۴۱۸۴	۷۴۸۹۲	۲۵۶۹۳	مرکزی
۲/۰	۹۵۵۳۹	۱۱۸۷	۲۳۷۷	۱۶۲۱۷	۴۷۷۸۱	۲۷۹۷۷	هرمزگان
۲/۱	۱۰۱۷۶۶	۱۵۷۵	۱۳۳۵	۱۳۱۰۶	۶۵۵۲۲	۲۰۲۲۸	همدان
۲/۰	۹۵۳۵۳	۱۳۶۱	۲۱۹۹	۲۲۷۵۵	۴۸۵۵۴	۲۰۴۸۴	یزد
۱۰۰	۴۸۰۲۷۲۱	۹۴۳۱۱	۷۱۹۱۴	۷۲۰۸۰۶	۲۸۱۹۶۶۲	۱۰۹۶۰۲۸	جمع

۱۴-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل، وابستگی مرکز و

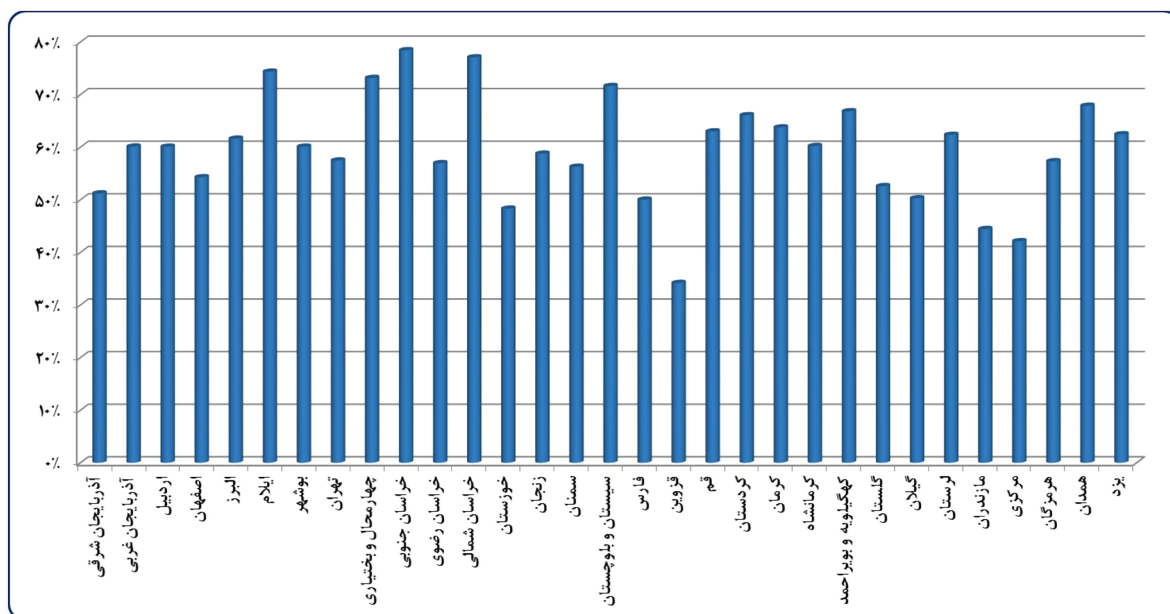
جنسیت

جدول ۸ و نمودار ۱۰ توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور را به تفکیک استان محل تحصیل و جنسیت نشان می‌دهند. این جدول نشان می‌دهد که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ به ترتیب استان‌های البرز (۵۱/۴ درصد)، اصفهان (۴۹/۲ درصد)، تهران (۴۸/۷ درصد) و چهارمحال و بختیاری (۴۸/۵ درصد) بیشترین درصد دانشجوی زن به کل دانشجویان را در بین استان‌های کشور داشته‌اند. همچنین در این سال تحصیلی استان‌های بوشهر (۳۷/۱ درصد)، کهگیلویه و بویراحمد (۳۹/۲ درصد)، مرکزی (۴۰/۵ درصد) و آذربایجان شرقی (۴۱/۲ درصد) کمترین درصد دانشجوی زن به کل دانشجویان را داشته‌اند.

نمودار ۱۰: سهم دانشجویان زن از کل دانشجویان هر استان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

در خصوص درصد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی دولتی به کل دانشجویان در هر استان نیز، جدول ۸ و نمودار ۱۱ بیانگر آن هستند که به ترتیب استان‌های خراسان جنوبی (۷۸/۴ درصد)، خراسان شمالی (۷۷/۱ درصد)، ایلام (۷۴/۴ درصد) و چهارمحال و بختیاری (۷۳/۲ درصد) بیشترین سهم دانشجو در بخش دولتی نسبت به کل دانشجویان را در میان استان‌های کشور داشته‌اند. همچنین استان‌های قزوین (۳۴/۲ درصد)، مرکزی (۴۲/۱ درصد)، مازندران (۴۴/۴ درصد) و خوزستان (۴۸/۳ درصد) کمترین سهم دانشجو در بخش دولتی به کل دانشجویان را در میان استان‌های کشور داشته‌اند.

نمودار ۱۱: توزیع درصد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی دولتی به کل دانشجویان هر استان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

جدول ۸: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک استان محل تحصیل و جنسیت

در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

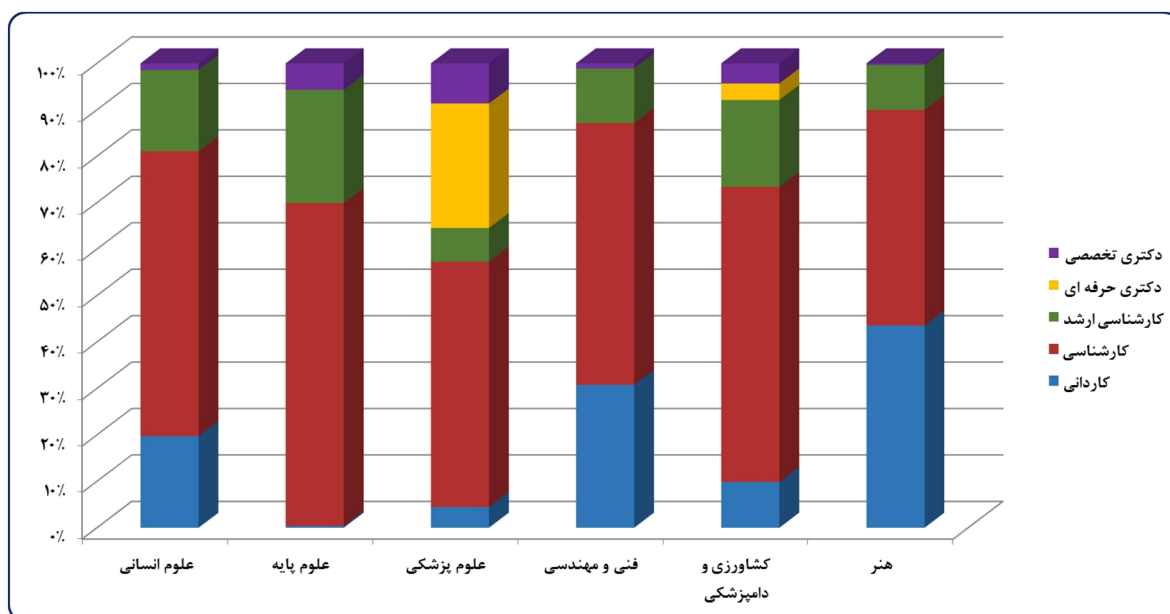
استان محل تحصیل	دولتی		غیر دولتی		جمع کل		درصد زن به کل	درصد دولتی به کل
	جمع	زن	جمع	زن	جمع	زن		
آذربایجان شرقی	۱۱۳۲۶۱	۵۴۷۹۲	۱۰۷۸۷۳	۳۶۳۳۵	۲۲۱۱۳۴	۹۱۱۲۷	۴۱/۲	۵۱/۲
آذربایجان غربی	۸۳۵۷۵	۴۰۹۹۸	۵۵۴۴۶	۱۹۳۳۵	۱۳۹۰۲۱	۶۰۳۳۳	۴۳/۴	۶۰/۱
اردبیل	۴۳۹۶۹	۲۱۱۱۵	۲۹۱۹۲	۱۰۱۷۵	۷۳۱۶۱	۳۱۲۹۰	۴۲/۸	۶۰/۱
اصفهان	۱۷۳۱۰۱	۹۳۶۹۲	۱۴۵۷۲۵	۶۳۲۷۵	۳۱۸۸۲۶	۱۵۶۹۶۷	۴۹/۲	۵۴/۳
البرز	۶۹۶۴۳	۳۶۹۳۰	۴۳۳۷۷	۲۱۱۵۲	۱۱۳۰۲۰	۵۸۰۸۲	۵۱/۴	۶۱/۶
ایلام	۳۶۱۵۸	۱۸۰۶۷	۱۲۴۶۹	۴۲۹۸	۴۸۶۲۷	۲۲۳۶۵	۴۶/۰	۷۴/۴
بوشهر	۵۰۷۵۲	۲۱۸۲۵	۳۳۶۹۰	۹۴۷۵	۸۴۴۴۲	۳۱۳۰۰	۳۷/۱	۶۰/۱
تهران	۵۳۱۷۸۶	۲۵۸۸۷۴	۳۹۳۴۰۵	۱۹۱۲۸۳	۹۲۵۱۹۱	۴۵۰۱۵۷	۴۸/۷	۵۷/۵
چهارمحال و بختیاری	۳۶۷۶۷	۱۹۳۲۱	۱۳۴۸۷	۵۰۶۷	۵۰۲۵۴	۲۴۳۸۸	۴۸/۵	۷۳/۲
خراسان جنوبی	۳۸۶۲۷	۱۸۴۷۳	۱۰۶۱۹	۳۷۴۱	۴۹۲۴۶	۲۲۲۱۴	۴۵/۱	۷۸/۴
خراسان رضوی	۱۷۶۰۹۶	۸۶۷۰۲	۱۳۳۰۶۹	۵۸۰۹۱	۳۰۹۱۶۵	۱۴۴۷۹۳	۴۶/۸	۵۷/۰
خراسان شمالی	۲۹۳۰۳	۱۴۴۷۸	۸۷۱۰	۳۳۳۴	۳۸۰۱۳	۱۷۸۱۲	۴۶/۹	۷۷/۱
خوزستان	۱۲۹۰۵۱	۶۹۷۱۹	۱۳۸۰۶۷	۴۶۳۱۷	۲۶۷۱۱۸	۱۱۶۰۳۶	۴۳/۴	۴۸/۳
زنجان	۴۱۹۰۹	۲۰۶۸۲	۲۹۳۹۶	۱۰۸۵۸	۷۱۳۰۵	۳۱۵۴۰	۴۴/۲	۵۸/۸
سمنان	۶۰۹۴۸	۳۱۰۹۴	۴۷۳۴۹	۱۷۵۵۹	۱۰۸۲۹۷	۴۸۶۵۳	۴۴/۹	۵۶/۳
سیستان و بلوچستان	۷۹۴۴۲	۳۷۰۹۶	۳۱۴۷۳	۱۱۲۱۷	۱۱۰۹۱۵	۴۸۳۱۳	۴۳/۶	۷۱/۶
فارس	۱۳۵۰۶۴	۷۲۸۷۰	۱۳۴۹۳۸	۵۴۷۰۴	۲۷۰۰۰۲	۱۲۷۵۷۴	۴۷/۲	۵۰/۰
قزوین	۴۲۵۸۵	۲۲۵۲۰	۸۱۹۸۳	۳۳۳۴۳	۱۲۴۵۶۸	۵۵۸۶۳	۴۴/۸	۳۴/۲
قم	۴۶۳۲۲	۲۱۴۲۷	۲۷۲۰۶	۱۰۶۴۶	۷۳۵۲۸	۳۲۰۷۳	۴۳/۶	۶۳/۰
کردستان	۴۵۷۶۷	۲۲۲۲۵	۲۳۵۰۲	۸۴۶۰	۶۹۲۶۹	۳۰۶۸۵	۴۴/۳	۶۶/۱
کرمان	۱۰۳۲۷۱	۵۳۴۵۱	۵۸۷۰۵	۲۲۵۴۴	۱۶۱۹۷۶	۷۵۹۹۵	۴۶/۹	۶۳/۸
کرمانشاه	۶۱۹۵۳	۳۱۱۰۰	۴۰۹۲۹	۱۴۰۸۸	۱۰۲۸۸۲	۴۵۱۸۸	۴۳/۹	۶۰/۲
کهگیلویه و بویراحمد	۳۴۴۹۹	۱۵۴۶۸	۱۷۱۲۵	۴۷۵۱	۵۱۶۲۴	۲۰۲۱۹	۳۹/۲	۶۶/۸
گلستان	۴۷۷۳۳	۲۴۲۷۲	۴۳۰۲۲	۱۷۰۱۲	۹۰۷۵۵	۴۱۲۸۴	۴۵/۵	۵۲/۶
گیلان	۷۴۷۲۵	۳۸۱۴۲	۷۳۸۸۳	۲۹۵۷۷	۱۴۸۶۰۸	۶۷۷۱۹	۴۵/۶	۵۰/۳
لرستان	۶۹۰۲۰	۳۵۲۲۸	۴۱۶۶۸	۱۳۹۶۱	۱۱۰۶۸۸	۴۹۱۹۹	۴۴/۴	۶۲/۴
مازندران	۱۱۱۸۵۵	۵۵۴۴۲	۱۳۹۸۶۲	۵۷۸۰۲	۲۵۱۷۱۷	۱۱۳۲۴۴	۴۵/۰	۴۴/۴
مرکزی	۵۳۳۸۰	۲۷۰۱۴	۷۳۳۳۱	۲۴۳۰۳	۱۲۶۷۱۱	۵۱۳۱۷	۴۰/۵	۴۲/۱
هرمزگان	۵۴۷۷۳	۲۸۶۳۱	۴۰۷۶۶	۱۴۹۳۳	۹۵۵۳۹	۴۳۵۶۴	۴۵/۶	۵۷/۳
همدان	۶۹۰۷۰	۳۶۲۰۶	۳۲۶۹۶	۱۲۰۶۵	۱۰۱۷۶۶	۴۸۲۷۱	۴۷/۴	۶۷/۹
یزد	۵۹۵۴۹	۲۷۸۸۳	۳۵۸۰۴	۱۴۷۷۹	۹۵۳۵۳	۴۲۶۶۲	۴۴/۷	۶۲/۵
جمع	۲۷۰۳۹۵۴	۱۳۵۵۷۴۷	۲۰۹۸۷۶۷	۸۴۴۴۸۰	۴۸۰۲۷۲۱	۲۲۰۰۲۲۷	۴۵/۸	۵۶/۳

۱۵-۱- توزیع دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک گروه تحصیلی، دوره تحصیلی و جنسیت
جدول ۹ و نمودار ۱۲ تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل مؤسسات آموزش عالی کشور را در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ به تفکیک گروه و دوره تحصیلی نشان می‌دهند.

جدول ۹: توزیع تعداد دانشجویان مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک گروه تحصیلی، دوره (مقطع) تحصیلی و جنسیت در سال

تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

جمع کل		دوره (مقطع) تحصیلی										گروه تحصیلی
		دکتری تخصصی		دکتری حرفه ای		کارشناسی ارشد		کارشناسی		کاردانی		
جمع	زن	جمع	زن	جمع	زن	جمع	زن	جمع	زن	جمع	زن	
۲۱۸۷۷۴۵	۱۱۶۳۷۱۴	۳۰۸۶۰	۱۱۲۹۶	۰	۰	۳۸۳۳۷۹	۱۸۹۳۴۲	۱۳۴۱۷۵۴	۷۸۸۰۸۹	۴۳۱۷۵۲	۱۷۴۹۸۷	علوم انسانی
۲۶۲۰۲۰	۱۷۹۹۳۸	۱۴۹۴۹	۸۵۵۰	۰	۰	۶۳۸۶۳	۴۳۶۲۹	۱۸۲۲۳۵	۱۲۷۱۸۵	۹۷۳	۵۷۴	علوم پایه
۲۳۸۱۲۶	۱۵۹۱۷۲	۲۰۵۹۱	۱۱۳۶۸	۶۳۸۷۷	۳۸۹۷۳	۱۷۲۹۱	۱۱۶۷۵	۱۲۵۷۵۴	۹۴۳۲۴	۱۰۶۱۳	۲۸۳۲	علوم پزشکی
۱۵۰۳۳۰۴	۳۵۵۵۵۴	۱۶۷۱۳	۳۶۴۹	۰	۰	۱۷۶۶۳۰	۴۳۸۲۵	۸۴۷۴۲۵	۲۳۳۹۴۸	۴۶۲۵۳۶	۷۴۱۳۲	فنی و مهندسی
۲۲۵۹۸۶	۱۱۸۷۹۲	۹۷۹۷	۴۰۸۲	۸۰۳۷	۲۵۱۶	۴۲۲۸۴	۲۲۴۳۹	۱۴۳۵۷۲	۸۵۳۹۴	۲۲۲۹۶	۴۳۶۱	کشاورزی و دامپزشکی
۳۸۵۵۴۰	۲۲۳۰۵۷	۱۴۰۱	۶۳۶	۰	۰	۳۷۳۵۹	۲۱۴۰۲	۱۷۸۹۲۲	۱۱۲۸۲۸	۱۶۷۸۵۸	۸۸۱۹۱	هنر
۴۸۰۲۷۲۱	۲۲۰۰۲۲۷	۹۴۳۱۱	۳۹۵۸۱	۷۱۹۱۴	۴۱۴۸۹	۷۲۰۸۰۶	۳۳۲۳۱۲	۲۸۱۹۶۶۲	۱۴۴۱۷۶۸	۱۰۹۶۰۲۸	۳۴۵۰۷۷	جمع

نمودار ۱۲: توزیع درصد دانشجویان به تفکیک گروه و دوره تحصیلی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۱۶-۱- توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت، مرتبه علمی

و جنسیت

جدول ۱۰ توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی یا همان کادر آموزشی را به تفکیک نوع خدمت، مرتبه علمی و جنسیت نشان می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۳۱۳۵۷۳ نفر در مؤسسات آموزش عالی کشور به صورت هیأت علمی و غیر هیأت علمی تمام وقت و پاره وقت به تدریس اشتغال داشته‌اند.

جدول ۱۰: توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت، مرتبه علمی و جنسیت

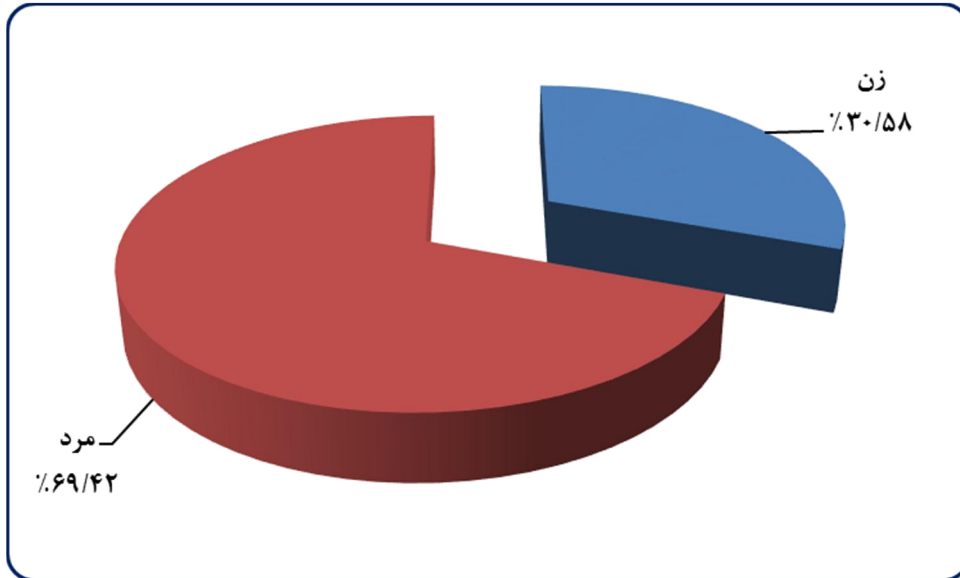
در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

نوع خدمت	مرتبه علمی (عنوان دانشگاهی)	دولتی		غیر دولتی				جمع			
		جمع	زن	غیر انتفاعی		دانشگاه آزاد اسلامی		جمع	زن		
				جمع	زن	جمع	زن				
آموزشگران دانشگاهی تمام وقت	استاد	۳۳۵۳	۳۲۷	۲	۸۲	۲۱	۵۸۳	۶۶۵	۳۵۰	۴۰۱۸	
	دانشیار	۷۶۷۷	۱۲۶۲	۴	۱۱۳	۱۳۸	۱۱۵۹	۱۲۷۲	۱۴۰۴	۸۹۴۹	
	استادیار	۲۳۱۴۰	۵۷۱۵	۱۱۸	۷۱۶	۲۵۱۹	۱۰۴۳۷	۱۱۱۵۳	۸۳۵۲	۳۴۲۹۳	
	مربی	۹۱۶۰	۳۰۵۲	۶۰۲	۲۰۲۶	۴۶۱۶	۱۷۱۵۸	۱۹۱۸۴	۸۲۷۰	۲۸۳۴۴	
	مربی آموزشیار	۲۱۴	۲۱	۸	۲۵	۷۶	۲۸۶	۳۱۱	۱۰۵	۵۲۵	
	جمع هیأت علمی	۴۳۵۴۴	۱۰۳۷۷	۷۳۴	۲۹۶۲	۷۳۷۰	۲۹۶۲۳	۳۲۵۸۵	۱۸۴۸۱	۷۶۱۲۹	
	سایر	۱۰۹۴	۲۸۰	۲۲۷	۷۰۱	۰	۰	۷۰۱	۵۰۷	۱۷۹۵	
	جمع	۴۴۶۳۸	۱۰۶۵۷	۹۶۱	۳۶۶۳	۷۳۷۰	۲۹۶۲۳	۳۳۲۸۶	۱۸۹۸۸	۷۷۹۲۴	
	آموزشگران دانشگاهی پاره وقت	استاد	۶۷۶	۳۷	۲	۱۱۴	۴۸	۴۱۵	۵۲۹	۸۷	۱۲۰۵
		دانشیار	۱۲۶۹	۶۱	۷	۱۹۹	۳۸	۵۸۰	۷۷۹	۱۰۶	۲۰۴۸
استادیار		۴۷۰۰	۵۸۳	۸۳	۸۸۱	۷۹۹	۶۰۶۰	۶۹۴۱	۱۴۶۵	۱۱۶۴۱	
مربی		۲۴۶۰	۴۲۸	۵۶۸	۲۰۵۴	۱۱۲۱۹	۳۸۰۸۷	۴۰۱۴۱	۱۲۲۱۵	۴۲۶۰۱	
مربی آموزشیار		۲۲۳۲	۲۱۱	۳	۱۶	۸۸۵	۲۷۳۲	۲۷۴۸	۱۰۹۹	۴۹۸۰	
جمع هیأت علمی		۱۱۳۳۷	۱۳۲۰	۶۶۳	۳۲۶۴	۱۳۹۸۹	۴۷۸۷۴	۵۱۱۳۸	۱۴۹۷۲	۶۲۴۷۵	
سایر		۱۲۷۹۶۳	۴۵۶۴۵	۸۷۶۹	۲۳۶۷۱	۷۸۹۴	۲۲۷۴۱	۴۶۴۱۲	۶۲۳۰۸	۱۷۴۳۷۵	
جمع		۱۳۹۳۰۰	۴۶۹۶۵	۹۴۳۲	۲۶۹۳۵	۲۰۸۸۳	۷۰۶۱۵	۹۷۵۵۰	۷۷۲۸۰	۲۳۶۸۵۰	
جمع	استاد	۴۰۲۹	۳۶۴	۴	۱۹۶	۶۹	۹۹۸	۱۱۹۴	۴۳۷	۵۲۲۳	
	دانشیار	۸۹۴۶	۱۳۲۳	۱۱	۳۱۲	۱۷۶	۱۷۳۹	۲۰۵۱	۱۵۱۰	۱۰۹۹۷	
	استادیار	۲۷۸۴۰	۶۲۹۸	۲۰۱	۱۵۹۷	۳۳۱۸	۱۶۴۹۷	۱۸۰۹۴	۹۸۱۷	۴۵۹۳۴	
	مربی	۱۱۶۲۰	۳۴۸۰	۱۱۷۰	۴۰۸۰	۱۵۸۳۵	۵۵۲۴۵	۵۹۳۲۵	۲۰۴۸۵	۷۰۹۴۵	
	مربی آموزشیار	۲۴۴۶	۲۳۲	۱۱	۴۱	۹۶۱	۳۰۱۸	۳۰۵۹	۱۲۰۴	۵۵۰۵	
	سایر	۱۲۹۰۵۷	۴۵۹۲۵	۸۹۹۶	۲۴۳۷۲	۷۸۹۴	۲۲۷۴۱	۴۷۱۱۳	۶۲۸۱۵	۱۷۶۱۷۰	
	جمع	۱۸۳۹۳۸	۵۷۶۲۲	۱۰۳۹۳	۳۰۵۹۸	۲۸۲۵۳	۱۰۰۲۳۸	۱۳۰۸۳۶	۹۶۲۶۸	۳۱۴۷۷۴**	

* شامل اعضای هیأت علمی بورسیه و نیمه وقت نیز می‌باشد.

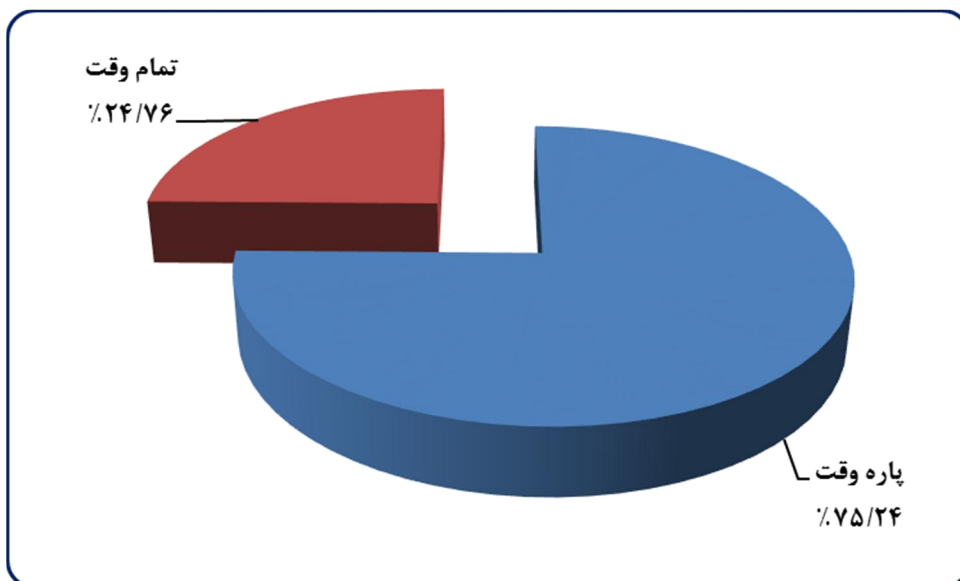
** ممکن است دوباره شماری شده باشد بدین معنی که آموزشگری در یک مؤسسه آموزش عالی به صورت تمام وقت و در مؤسسه آموزش عالی دیگری به صورت پاره وقت به تدریس و آموزش اشتغال داشته باشد.

۱۷-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک جنسیت
جدول ۱۰ و نمودار ۱۳ نشان می‌دهند در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، جمعاً ۳۱۴۷۷۴ نفر آموزشگر دانشگاهی (کادر آموزشی) تمام‌وقت و پاره‌وقت در مؤسسات آموزش عالی کشور مشغول به کار بوده‌اند. از این تعداد ۳۰/۵۸ درصد (۹۶۲۶۸ نفر) زن و ۶۹/۴۲ درصد (۲۱۸۵۰۶ نفر) مرد می‌باشند.

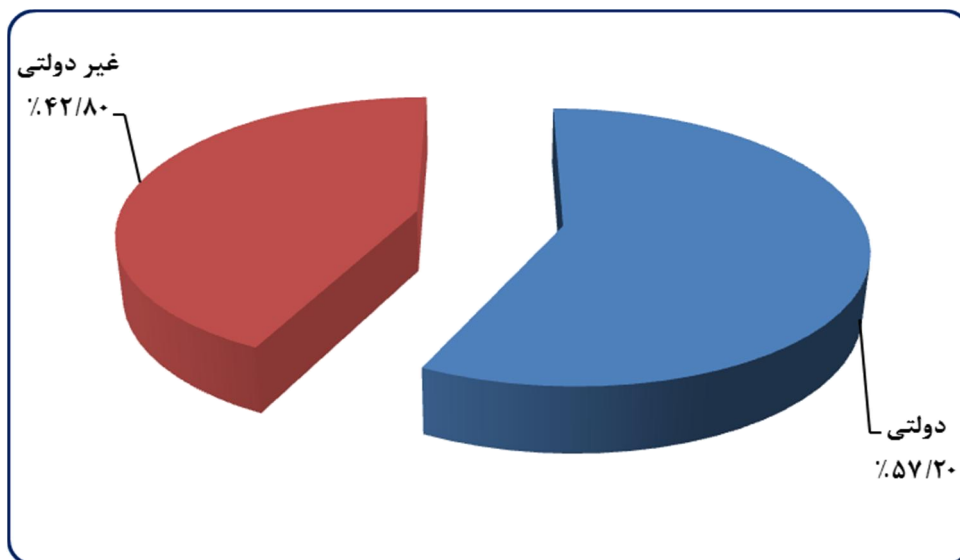
نمودار ۱۳: توزیع درصد آموزشگران دانشگاهی به تفکیک جنسیت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۱۸-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع خدمت
همان‌طور که در جدول ۱۰ و نمودار ۱۴ مشاهده می‌شود، از تعداد کل ۳۱۳۵۷۳ نفر آموزشگر دانشگاهی (کادر آموزشی) تمام‌وقت و پاره‌وقت مؤسسات آموزش عالی کشور، ۲۴/۷۶ درصد (۷۷۹۲۴ نفر) آموزشگر دانشگاهی تمام وقت و ۷۵/۲۴ درصد (۲۳۶۸۵۰ نفر) آموزشگر دانشگاهی پاره‌وقت می‌باشند.

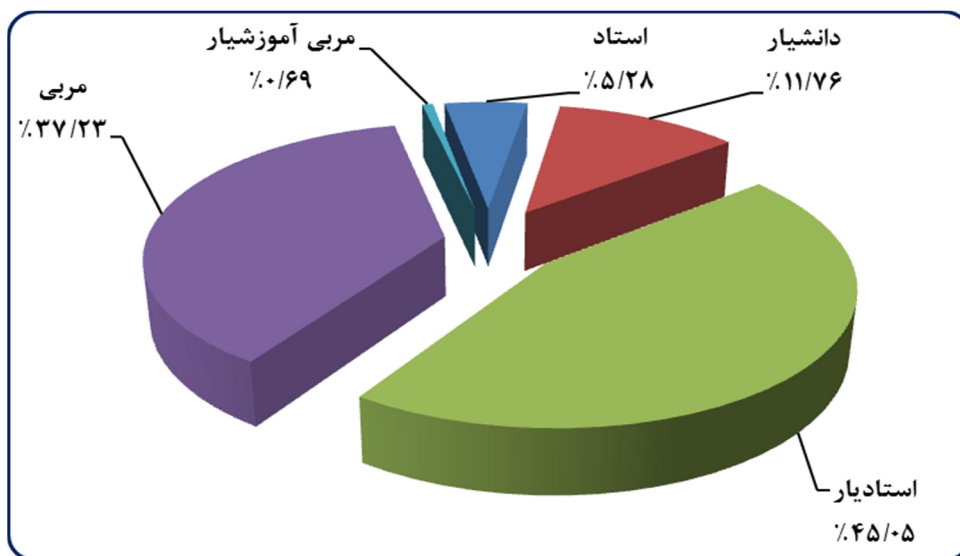
نمودار ۱۴: توزیع درصد آموزشگران دانشگاهی به تفکیک نوع خدمت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۱۹-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک دولتی و غیردولتی براساس جدول ۱۰ و نمودار ۱۵ از تعداد ۷۶۱۲۹ نفر عضو هیأت علمی تمام وقت، ۵۷/۲۰ درصد (۴۳۵۴۴ نفر) در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و ۴۲/۸۰ درصد (۳۲۵۸۵ نفر) در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی به تدریس اشتغال داشته‌اند.

نمودار ۱۵: توزیع درصد هیأت علمی تمام وقت به تفکیک دولتی و غیردولتی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۲۰-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک مرتبه علمی نمودار ۱۶ توزیع درصد اعضای هیأت علمی تمام وقت را بر اساس مرتبه علمی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ نشان می‌دهد و گویای آن است که ۵/۲۸ درصد (۴۰۱۸ نفر) با مرتبه علمی استاد، ۱۱/۷۶ درصد (۸۹۴۹ نفر) دانشیار، ۴۵/۰۵ درصد (۳۴۲۹۳ نفر) استادیار، ۳۷/۲۳ درصد (۲۸۳۴۴ نفر) مربی و ۰/۶۹ درصد (۵۲۵ نفر) مربی آموزشیار در مؤسسات آموزش عالی کشور به تدریس اشتغال داشته‌اند.

نمودار ۱۶: توزیع درصد هیأت علمی تمام وقت به تفکیک مرتبه علمی (عنوان دانشگاهی) در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

۲۱-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی

جدول ۱۱ توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی (تمام وقت و پاره وقت) را به تفکیک وابستگی مؤسسه، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی ارائه نموده است و بیانگر آن است که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، دانشگاه آزاد اسلامی با تعداد ۱۰۰۲۳۸ نفر بیشترین آموزشگر دانشگاهی را داشته است. لازم به ذکر است منظور از سایر مدرسین کسانی هستند که به آموزش اشتغال دارند اما عضو هیأت علمی نیستند.

جدول ۱۱: توزیع تعداد آموزشگران دانشگاهی مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مؤسسه، نوع دستگاه اجرایی

و مرتبه علمی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

وابستگی مرکز	نوع دستگاه اجرایی	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	سایر مدرسین	جمع
دولتی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۲۸۶۹	۵۷۳۵	۱۷۱۳۸	۴۷۲۰	۱۷۱	۱۷۶۷۴	۴۸۳۰۷
	دانشگاه پیام نور	۷۲	۲۴۶	۲۲۹۴	۲۷۰۳	۲۵۴	۴۸۲۸۳	۵۳۸۵۲
	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۱	۴	۴۰	۶۴	۱	۴۶۳۸۴	۴۶۴۹۴
	دانشگاه فنی و حرفه ای	۱	۱۸	۸۴	۷۳۰	۱۹۷۲	۱۶۰۱۲	۱۸۸۱۷
	دانشگاه فرهنگیان							
	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۰۱۹	۲۷۱۶	۷۵۵۳	۲۵۹۷	۸	۰	۱۳۸۹۳
	سایر دستگاههای اجرایی	۱۰	۸۲	۴۴۹	۲۲۱	۰	۶۱۱	۱۳۷۳
	جمع دولتی	۳۹۷۲	۸۸۰۱	۲۷۵۵۸	۱۱۰۳۵	۲۴۰۶	۱۲۸۹۶۴	۱۸۲۷۳۶
غیر دولتی	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی	۱۹۶	۳۱۲	۱۵۹۷	۴۰۸۹	۴۱	۲۴۳۶۴	۳۰۵۹۹
	دانشگاه آزاد اسلامی	۹۹۸	۱۷۳۹	۱۶۴۹۷	۵۵۲۴۹	۳۰۱۹	۲۲۷۳۶	۱۰۰۲۳۸
	جمع غیر دولتی	۱۱۹۴	۲۰۵۱	۱۸۰۹۴	۵۹۳۳۸	۳۰۶۰	۴۷۱۰۰	۱۳۰۸۳۷
	جمع کل	۵۲۲۳	۱۰۹۹۷	۴۵۹۳۴	۷۰۹۴۵	۵۵۰۵	۱۷۶۱۷۰	۳۱۴۷۷۴

۲۲-۱- توزیع اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مرکز، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی

جدول ۱۲ توزیع تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت را به تفکیک وابستگی مؤسسه، نوع دستگاه اجرایی و مرتبه علمی ارائه نموده است و بیانگر آن است که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، دانشگاه آزاد اسلامی با تعداد ۲۹۶۲۳ نفر بیشترین اعضای هیأت علمی تمام وقت را داشته است.

جدول ۱۲: توزیع تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک وابستگی مؤسسه، نوع دستگاه

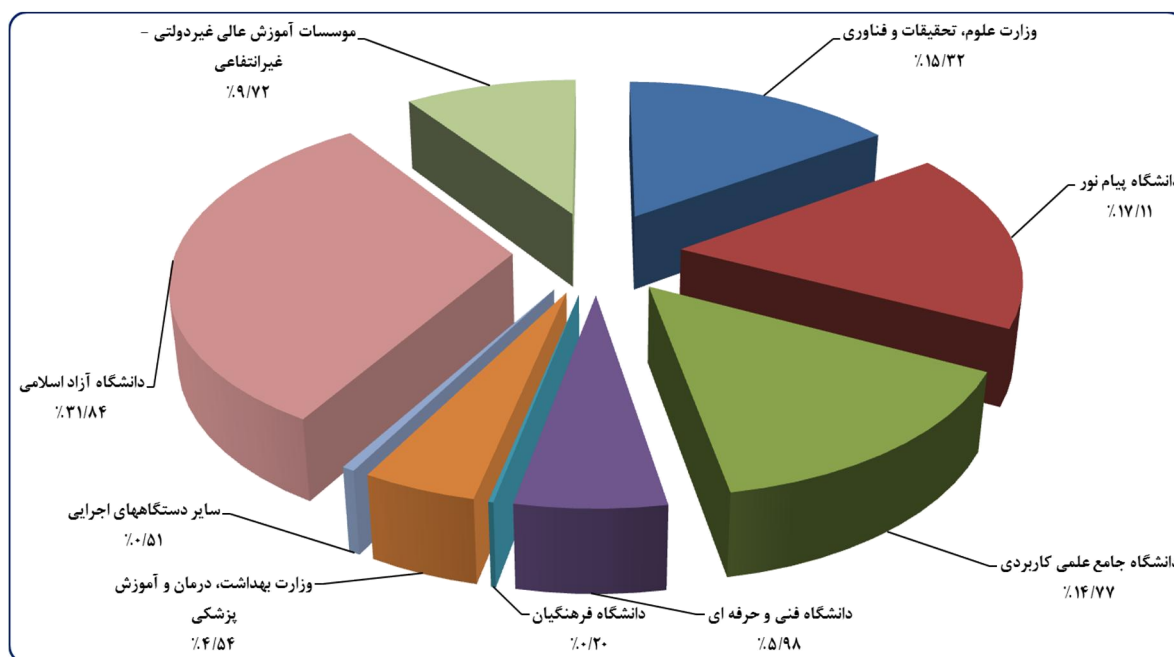
اجرایی و مرتبه علمی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

مرتبه علمی (عنوان دانشگاهی)						نوع دستگاه اجرایی	وابستگی مؤسسه
جمع	مربی آموزشیار	مربی	استادیار	دانشیار	استاد		
۲۳۷۴۶	۳۶	۳۲۸۶	۱۳۵۴۱	۴۶۳۸	۲۲۴۵	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	دولتی
۳۸۹۰	۲۳	۲۴۱۱	۱۳۲۲	۱۱۲	۲۲	دانشگاه پیام نور	
۱۱۰	۱	۶۴	۴۰	۴	۱	دانشگاه جامع علمی کاربردی	
۲۰۵	۱۰۶	۷۲	۲۱	۵	۱	دانشگاه فنی و حرفه ای	
۵۳۹	۱	۴۲۵	۱۱۱	۲	۰	دانشگاه فرهنگیان	
۱۴۳۰۲	۱۰	۲۶۵۵	۷۷۱۳	۲۸۴۸	۱۰۷۶	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
۷۵۲	۳۷	۲۴۷	۳۹۲	۶۸	۸	سایر دستگاههای اجرایی	
۴۳۵۴۴	۲۱۴	۹۱۶۰	۲۳۱۴۰	۷۶۷۷	۳۳۵۳	جمع دولتی	
۲۹۶۲	۲۵	۲۰۲۶	۷۱۶	۱۱۳	۸۲	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی	غیر دولتی
۲۹۶۲۳	۲۸۶	۱۷۱۵۸	۱۰۴۳۷	۱۱۵۹	۵۸۳	دانشگاه آزاد اسلامی*	
۳۲۵۸۵	۳۱۱	۱۹۱۸۴	۱۱۱۵۳	۱۲۷۲	۶۶۵	جمع غیر دولتی	
۷۶۱۲۹	۵۲۵	۲۸۳۴۴	۳۴۲۹۳	۸۹۴۹	۴۰۱۸	جمع کل	

* شامل اعضای هیأت علمی بورسیه و نیمه وقت نیز می باشد.

۲۳-۱- توزیع آموزشگران دانشگاهی (تمام وقت و پاره وقت) مؤسسات آموزش عالی کشور به تفکیک نوع دستگاه اجرایی

نمودار ۱۷ نشان می‌دهد که ۴۸۲۳۴ نفر (۱۵/۳۲ درصد) در مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۴۳۰۲ نفر (۴/۵۴ درصد) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۸۸۱۷ نفر (۵/۹۸ درصد) دانشگاه فنی و حرفه ای، ۵۳۸۵۲ نفر (۱۷/۱۱ درصد) دانشگاه پیام نور، ۶۳۲ نفر (۰/۲۰ درصد) دانشگاه فرهنگیان، ۴۶۴۹۴ نفر (۱۴/۷۷ درصد) دانشگاه جامع علمی کاربردی، ۱۰۰۲۳۸ نفر (۳۱/۸۴ درصد) دانشگاه آزاد اسلامی، ۳۰۵۹۹ نفر (۹/۷۶ درصد) در مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی و ۱۳۷۳ نفر (۰/۴۴ درصد) در سایر دستگاه‌های اجرایی در سال تحصیلی

۱۳۹۳-۹۴ آموزش دانشجویان را بر عهده داشته‌اند.

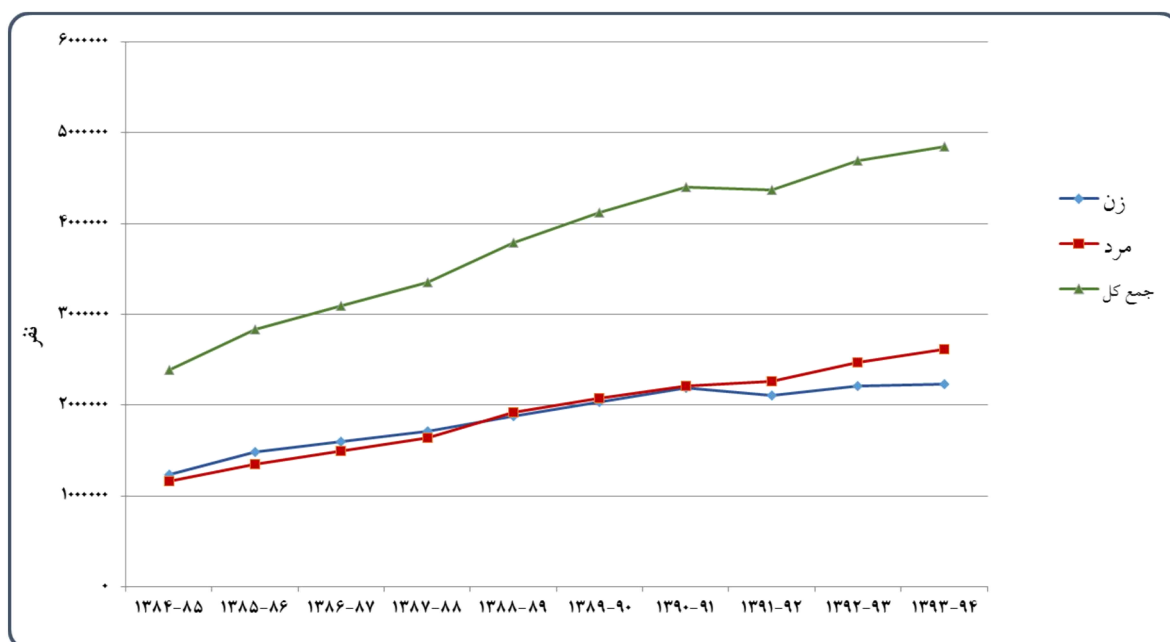
نمودار ۱۷: توزیع درصد آموزشگران دانشگاهی به تفکیک نوع دستگاه اجرایی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

ب) بررسی روند گسترش آموزش عالی ایران

در این فصل روند تغییرات آموزش عالی در حوزه دانشجویی و هیأت علمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۱- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک جنسیت

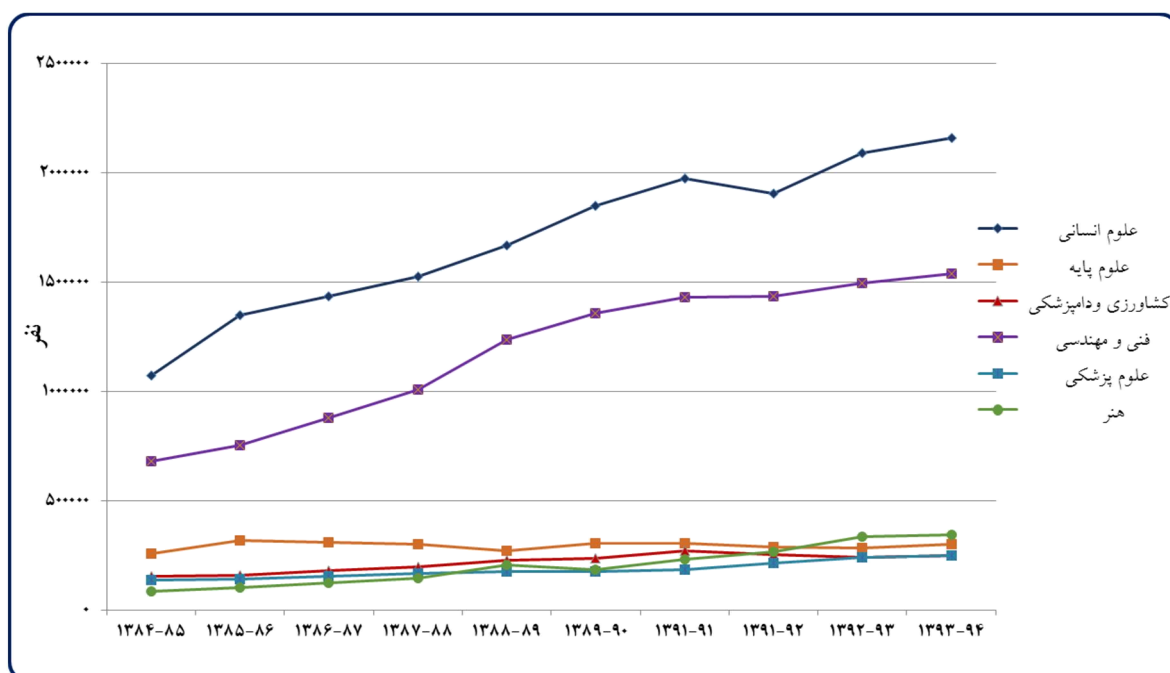
نمودار ۱۸ روند تعداد دانشجویان را به تفکیک جنسیت از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ نشان می‌دهد. این نمودار بیانگر آن است که روند تعداد دانشجویان روند رو به رشدی بوده است. نکته قابل توجه این است که طی سال‌های ۸۵-۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸-۸۹ تعداد دانشجویان زن بیشتر از مرد بوده است اما در سال‌های ۹۰-۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳-۹۴ تعداد دانشجویان مرد کمی بیشتر از دانشجویان زن شده است.

نمودار ۱۸: روند تعداد دانشجویان به تفکیک جنسیت از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴

۲-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک گروه تحصیلی

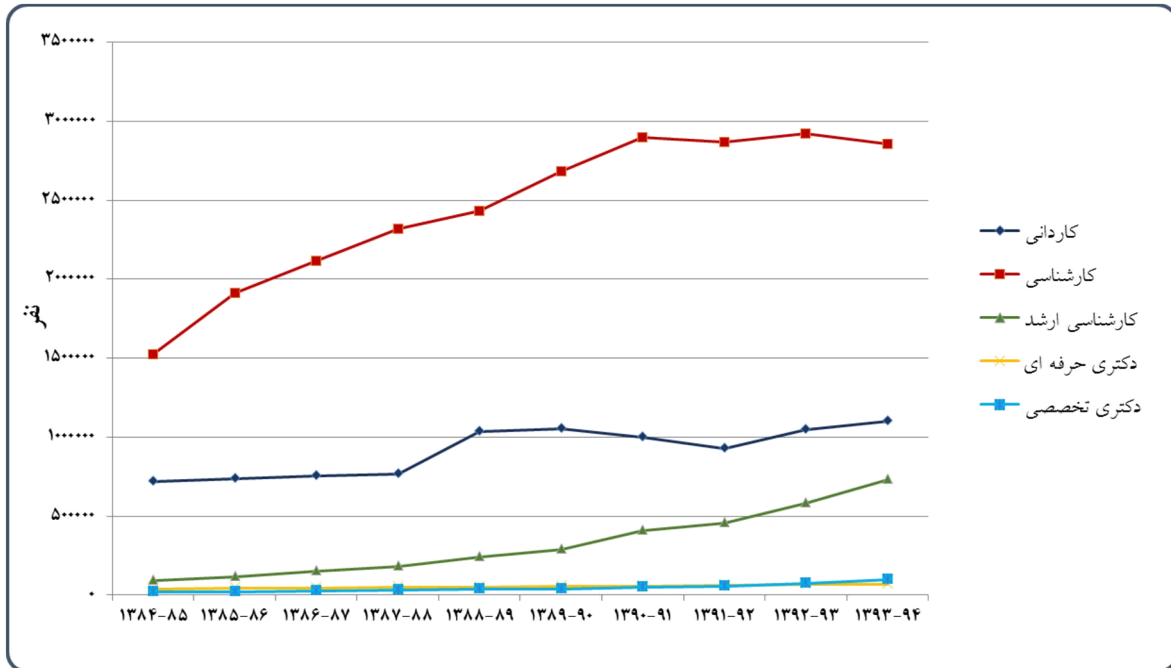
نمودار ۱۹ روند تعداد دانشجویان را به تفکیک گروه تحصیلی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ نشان می‌دهد. این نمودار بیانگر آن است که گروه‌های تحصیلی هنر و فنی و مهندسی نسبت به گروه‌های تحصیلی دیگر رشد قابل توجهی طی سال‌های مذکور داشته‌اند.

نمودار ۱۹: روند تعداد دانشجویان به تفکیک گروه‌های تحصیلی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴

۲-۳- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک دوره (مقطع) تحصیلی

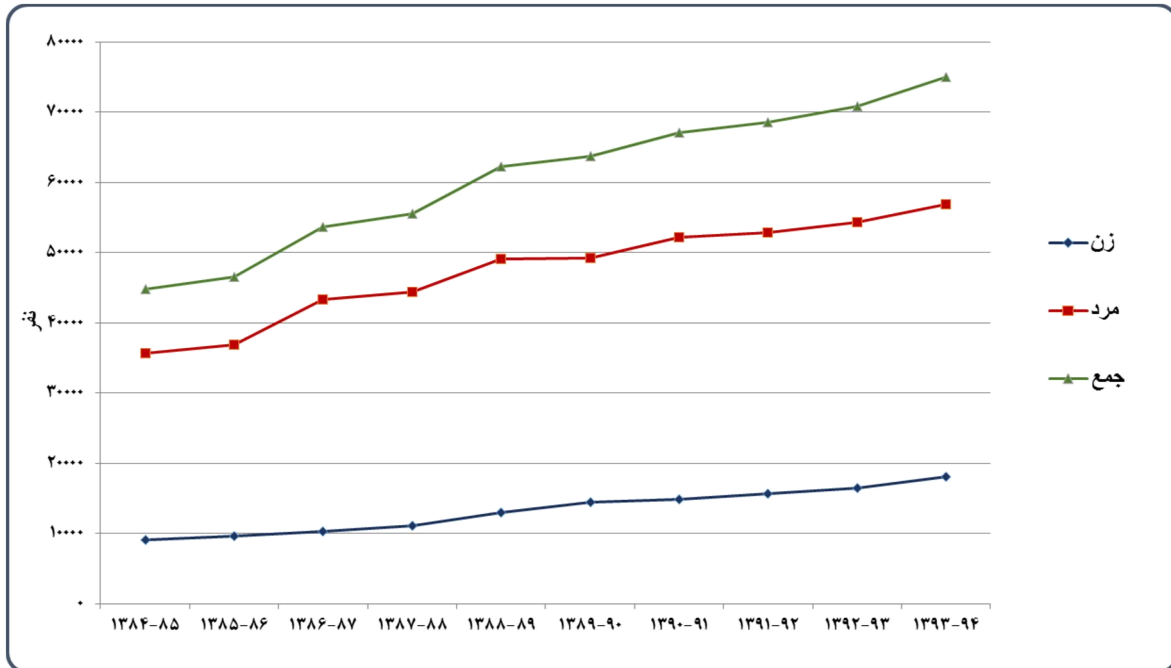
نمودار ۲۰ روند تعداد دانشجویان را به تفکیک دوره تحصیلی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ نشان می‌دهد. این نمودار حکایت از آن دارد که دوره کارشناسی ارشد، رشد قابل توجهی نسبت به دوره‌های دیگر داشته است. همچنین همه‌ی دوره‌های تحصیلی نیز دارای رشد بوده‌اند.

نمودار ۲۰: روند تعداد دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴

۴-۲- بررسی روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک جنسیت

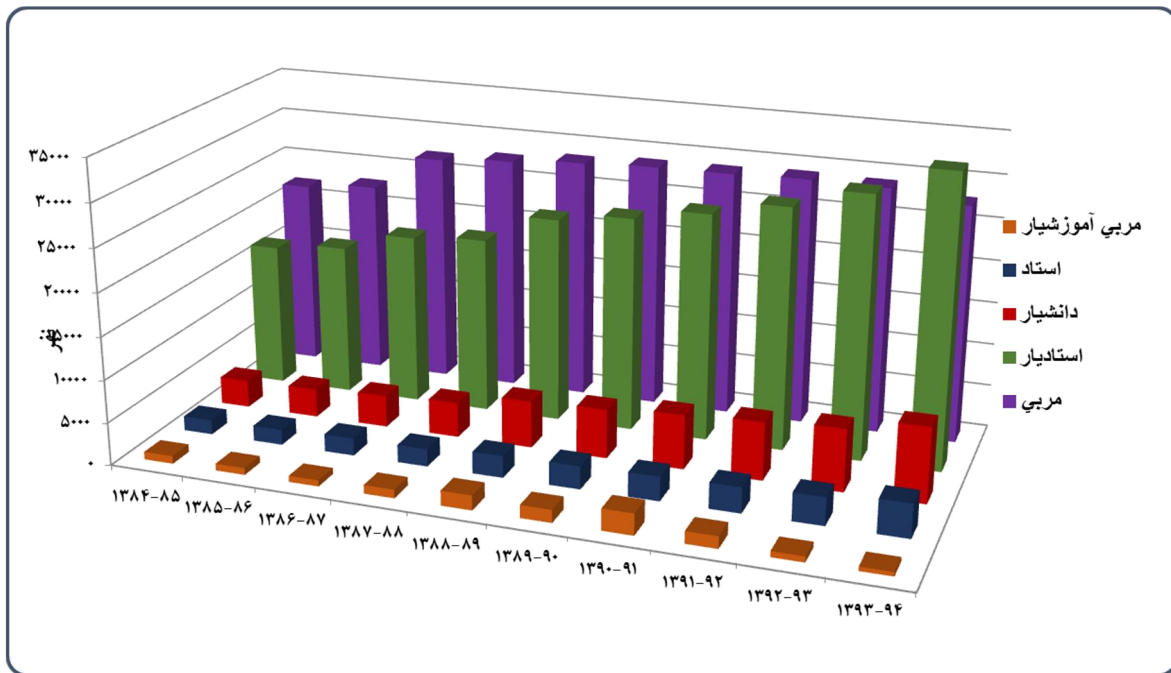
نمودار ۲۱ روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت را به تفکیک جنسیت از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ نشان می‌دهد. روند افزایشی تعداد اعضای هیأت علمی در این نمودار حاکی از آن است که اگرچه طی چند سال اخیر تعداد اعضای هیأت علمی زن افزایش یافته است اما همچنان شکاف زیادی بین نسبت تعداد اعضای هیأت علمی زن و مرد وجود دارد.

نمودار ۲۱: روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک جنسیت از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴

۵-۲- بررسی روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک مرتبه علمی

نمودار ۲۲ روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت را به تفکیک مرتبه علمی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴ نشان می‌دهد. این نمودار نشان می‌دهد که بیشترین تعداد اعضای هیأت علمی مؤسسات آموزش عالی کشور به ترتیب شامل مرتبه‌های مربی، استادیار، دانشیار، استاد و مربی آموزشیار می‌باشد. همچنین این نمودار نشان می‌دهد که روند رشد اعضای هیأت علمی با مرتبه دانشیار بیش از سایر مرتبه‌های علمی در طی سال‌های اخیر بوده است و به نظر می‌رسد که ترکیب اعضای هیأت علمی رو به بهبود است.

نمودار ۲۲: روند تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت به تفکیک مرتبه علمی از سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ تا ۱۳۹۳-۹۴

۶-۲- بررسی روند تعداد دانشجویان به تفکیک دولتی و غیردولتی، نوع وابستگی و جنسیت جدول ۱۴ روند تعداد دانشجویان را به تفکیک دولتی، غیر دولتی و وابستگی در سال‌های تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، ۸۹-۱۳۸۸ و ۹۴-۱۳۹۳ نشان می‌دهد. همچنین این جدول متوسط نرخ رشد تعداد دانشجویان را در ۱۰ سال اخیر به تفکیک دولتی و غیردولتی و نوع وابستگی نشان داده است که بیشترین متوسط نرخ رشد دانشجویان را مراکز دولتی با ۱۰/۲ درصد دارا می‌باشند. در مراکز غیردولتی نیز بیشترین متوسط نرخ رشد مربوط به مؤسسات آموزش عالی غیردولتی-غیرانتفاعی با ۲۴/۲ درصد می‌باشد.

جدول ۱۴: روند تعداد دانشجویان به تفکیک دستگاه‌اجرایی در سال‌های تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴، ۸۹-۱۳۸۸ و ۹۴-۱۳۹۳

وابستگی مرکز	نوع دستگاه اجرایی	۱۳۸۴-۸۵	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۹۳-۹۴	متوسط نرخ رشد ۱۰ سال اخیر
دولتی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۳۹۳۳۴۱	۵۳۲۹۲۹	۶۵۲۲۳۶	۵/۸
	دانشگاه پیام نور	۳۸۳۹۲۲	۸۱۸۱۴۷	۷۸۳۱۲۷	۸/۲
	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۶۸۷۴۵	۴۰۸۴۲۴	۸۱۶۶۲۰	۳۱/۶
	دانشگاه فرهنگیان	-	-	۶۳۵۹۷	-
	دانشگاه فنی و حرفه ای	-	-	۱۸۴۱۷۹	-
	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۸۳۳۸۴	۱۱۲۲۰۴	۱۷۸۴۱۰	۸/۸
	سایر دستگاه های اجرایی	۲۰۲۹۷۴	۲۱۶۵۸۳	۲۵۷۸۵	-۲۰/۵
	جمع دولتی	۱۱۳۲۳۶۶	۲۰۸۸۲۸۷	۲۷۰۳۹۵۴	۱۰/۲
غیردولتی	مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی	۵۸۶۸۲	۲۴۲۵۶۳	۴۱۳۲۹۹	۲۴/۲
	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۱۹۸۸۱۹	۱۴۶۰۰۰۹	۱۶۸۵۴۶۸	۳/۹
	جمع غیردولتی	۱۲۵۷۵۰۱	۱۷۰۲۵۷۲	۲۰۹۸۷۶۷	۵/۹
	جمع کل	۲۳۸۹۸۶۷	۳۷۹۰۸۵۹	۴۸۰۲۷۲۱	۸/۱

* دانشجویان پودمانی دانشگاه جامع علمی کاربردی که بخش عمده‌ای از دانشجویان آن دانشگاه را تشکیل می‌دهند در آمار سال‌های ۸۵-۱۳۸۴ و ۸۹-۱۳۸۸ لحاظ نشده‌اند.

۷-۲- بررسی تغییرات کمیت‌های آموزش عالی ایران بین سال‌های ۸۵-۱۳۸۴ و ۹۴-۱۳۹۳

جدول ۱۵: جمع‌بندی وضعیت آموزش عالی ایران

ردیف	۱۳۸۴-۸۵	۱۳۹۳-۹۴
	۲۳۸۹۸۶۷	۴۸۰۲۷۲۱
تعداد دانشجویان کل کشور		
سهام دانشجویان زن از کل دانشجویان (درصد)	۵۱٫۵	۴۵٫۸
سهام دانشجویان دولتی از کل دانشجویان (درصد)	۴۷٫۴	۵۶٫۳
سهام دانشجویان کاردانی از کل دانشجویان (درصد)	۲۹٫۹	۲۲٫۸
سهام دانشجویان کارشناسی از کل دانشجویان (درصد)	۶۳٫۷	۵۸٫۷
سهام دانشجویان کارشناسی ارشد از کل دانشجویان (درصد)	۳٫۹	۱۵٫۰
سهام دانشجویان دکتری حرفه‌ای از کل دانشجویان (درصد)	۱٫۷	۱٫۵
سهام دانشجویان دکتری تخصصی از کل دانشجویان (درصد)	۰٫۸	۱٫۹۶
سهام دانشجویان تحصیلات تکمیلی از کل دانشجویان (درصد)	۴٫۷	۱۷٫۰
سهام دانشجویان گروه علوم پایه از کل دانشجویان (درصد)	۱۰٫۷	۵٫۵
سهام دانشجویان گروه فنی مهندسی از کل دانشجویان (درصد)	۲۸٫۴	۳۱٫۳
سهام دانشجویان گروه علوم انسانی از کل دانشجویان (درصد)	۴۴٫۹	۴۵٫۶
سهام دانشجویان گروه کشاورزی و دامپروری از کل دانشجویان (درصد)	۶٫۶	۴٫۷
سهام دانشجویان گروه هنر از کل دانشجویان (درصد)	۳٫۶	۸٫۰
سهام دانشجویان گروه علوم پزشکی از کل دانشجویان (درصد)	۵٫۷	۵٫۰
سهام دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل دانشجویان (درصد)	۱۶٫۵	۱۳٫۶
سهام دانشجویان دانشگاه پیام نور از کل دانشجویان (درصد)	۱۶٫۱	۱۶٫۳
سهام دانشجویان دانشگاه جامع علمی- کاربردی از کل دانشجویان (درصد)	*۲٫۹	۱۷٫۰
سهام دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از کل دانشجویان (درصد)	-	۱٫۳
سهام دانشجویان دانشگاه فنی حرفه‌ای از کل دانشجویان (درصد)	-	۳٫۸
سهام دانشجویان دانشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی از کل دانشجویان (درصد)	۸٫۵	۰٫۵۴
سهام دانشجویان دانشگاه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل دانشجویان (درصد)	۳٫۵	۳٫۷
سهام دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از کل دانشجویان (درصد)	۵۰٫۲	۳۵٫۱
سهام دانشجویان مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی از کل دانشجویان (درصد)	۲٫۵	۸٫۶
تعداد کل اعضای هیأت علمی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی	۴۴۸۲۷	۷۶۱۲۹
نسبت اعضای هیأت علمی تمام وقت زن به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت	۲۰٫۳	۲۴٫۲
نسبت اعضای هیأت علمی تمام وقت با رتبه استاد به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت	۳٫۸	۵٫۳
نسبت اعضای هیأت علمی تمام وقت با رتبه دانشیار به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت	۷٫۲	۱۱٫۷
نسبت اعضای هیأت علمی تمام وقت با رتبه استادیار به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت	۳۷٫۷	۴۵٫۱
نسبت اعضای هیأت علمی تمام وقت با رتبه مربی و مربی آموزشیار به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت	۵۱٫۲	۳۷٫۹
نسبت دانشجو به اعضای هیأت علمی تمام وقت	۵۳٫۳	*۶۳٫۰

* دانشجویان پودمانی دانشگاه جامع علمی- کاربردی لحاظ نشده است.

بر اساس جدول شماره ۱۵ که جمع‌بندی مقایسه وضعیت آموزش عالی ایران بین سال‌های تحصیلی ۸۵-۸۴ و ۹۴-۹۳ را نشان می‌دهد. نکات قابل توجهی به شرح زیر مطرح است: کاهش سهم دانشجویان کاردانی از کل بین دو مقطع زمانی مذکور، چهار برابر شدن سهم دانشجویان کارشناسی ارشد، دو و نیم برابر شدن سهم دانشجویان دکتری تخصصی، کاهش قابل توجه سهم دانشجویان علوم پایه از کل (۱۰/۷ به ۵/۵) ثابت ماندن سهم دانشجویان دانشگاه پیام نور از کل افزایش چشمگیر دانشجویان دانشگاه علمی- کاربردی (۲/۹ به ۱۷)، مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی (۲/۵ به ۸/۶) و کاهش سهم اعضای هیأت علمی مرتبه مربی و مربی آموزشیار از کل به نفع مرتبه‌های استادیار و دانشیار است. با توجه به اهمیت مقطع کاردانی در شکل‌گیری گروه عمده فعالیت تکنسین و نیز اهمیت نقش دانشجویان رشته‌های علوم پایه در شکل‌گیری تولید دانش بنیادی و امکان حرکت در مرزهای دانش لزوم توجه به این دو کاهش آشکار است.

ج) جایگاه آموزش عالی ایران در بین کشورهای هدف در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴

سند چشم‌انداز بیست ساله کشور به عنوان مهمترین سند راهبردی کلان کشور افق ایران ۱۴۰۴ را ترسیم نموده است. براساس این سند راهبردی ایران کشوری توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل خواهد بود. در این راستا اطلاعات برخی از شاخص‌های مهم آموزش عالی از بانک‌های معتبر بین‌المللی جمع‌آوری و پردازش شده و رتبه کشورمان در بین کشورهای منطقه برای هر یک از شاخص‌ها تعیین شده است.

۱-۳- مقایسه نرخ ثبت‌نام ناخالص ترکیبی آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی در بین کشورهای منطقه

نرخ ثبت‌نام ناخالص ثبت نام ترکیبی آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی وضعیت دسترسی به آموزش را در کشورها نشان می‌دهد. این شاخص نشان می‌دهد که وضعیت دسترسی به آموزش در ایران در بین کشورهای منطقه نسبتاً مطلوب است. این شاخص برای ایران ۸۷ است و در بین ۲۱ کشوری که اطلاعات آن‌ها موجود بوده است، رتبه ایران ۵ می‌باشد.

جدول ۱۶: مقایسه نرخ ثبت‌نام ناخالص ترکیبی آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی در بین کشورهای منطقه

رتبه در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۳	نرخ ثبت نام ناخالص ترکیبی آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی در سال تحصیلی ۲۰۱۳			نام کشور
	زن	مرد	جمع	
	۹۹٫۵	۱۰۱٫۱	۱۰۰٫۳	عربستان سعودی
	۹۴٫۵	۹۹٫۸	۹۷٫۲	ترکیه
	۹۷٫۲	۹۱٫۴	۹۴٫۲	فلسطین اشغالی (اسرائیل)
	۹۴٫۹	۸۹٫۶	۹۲٫۲	قزاقستان
	۸۶٫۵	۸۷٫۴	۸۷٫۰	ایران
	۸۰٫۹	۸۴٫۲	۸۲٫۶	مصر
	۸۱٫۲	۷۹٫۲	۸۰٫۲	اردن-۲۰۱۲
	۸۲٫۷	۷۵٫۷	۷۹٫۱	قرقیزستان
	۸۶٫۷	۷۱٫۲	۷۸٫۲	ارمنستان-۲۰۰۹
	۷۶٫۱	۷۸٫۲	۷۷٫۱	لبنان
	۸۰٫۲	۷۳٫۴	۷۶٫۵	عمان-۲۰۱۱
	۷۶٫۸	۷۵٫۴	۷۶٫۱	گرجستان
	۸۰٫۴	۷۱٫۷	۷۵٫۹	فلسطین
	۷۰٫۰	۷۲٫۱	۷۱٫۱	آذربایجان-۲۰۱۲
	۶۸٫۹	۷۱٫۹	۷۰٫۴	ازبکستان-۲۰۱۱
	۶۴٫۸	۷۴٫۴	۶۹٫۷	تاجیکستان-۲۰۱۲
	۴۹٫۰	۷۵٫۲	۶۲٫۴	افغانستان-۲۰۱۱
	۵۹٫۷	۶۲٫۸	۶۱٫۳	ترکمنستان-۲۰۱۴
	۴۷٫۳	۶۴٫۳	۵۶٫۰	یمن-۲۰۱۱
	۵۰٫۳	۵۰٫۹	۵۰٫۶	سوریه
	۴۱٫۲	۵۰٫۱	۴۵٫۸	پاکستان
	-	-	-	کویت
	-	-	-	قطر
	-	-	-	بحرین
	-	-	-	عراق
	-	-	-	امارات متحده عربی

۲-۳- نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی در بین کشورهای منطقه

شاخص نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی وضعیت دسترسی به آموزش عالی را در بین کشورهای منطقه نشان می‌دهد. نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی در ایران در سال ۲۰۱۳، ۵۸ می‌باشد و در بین ۲۴ کشور منطقه که اطلاعات آن‌ها موجود بوده است، رتبه ایران ۳ می‌باشد. کشورهای ترکیه و فلسطین اشغالی (اسرائیل) با مقدار ۷۹/۳ و ۶۶/۵ دارای رتبه اول و دوم می‌باشند و کشورهای ازبکستان، ترکمنستان و افغانستان با مقادیر ۸/۹، ۸ و ۳/۷ وضعیت نامطلوبی دارند. بنابراین وضعیت دسترسی به این شاخص در ایران مطلوب می‌باشد.

جدول ۱۷: نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی در بین کشورهای منطقه

رتبه در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۳	نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی در سال تحصیلی ۲۰۱۳			نام کشور
	زن	مرد	جمع	
	۷۳,۲	۸۵,۳	۷۹,۳	ترکیه
	۷۶,۴	۵۷,۰	۶۶,۵	فلسطین اشغالی (اسرائیل)
	۵۶,۲	۵۹,۷	۵۷,۹	ایران
	۵۸,۸	۵۶,۴	۵۷,۵	عربستان سعودی
	۶۲,۵	۴۸,۳	۵۵,۳	قزاقستان
	۴۹,۸	۴۵,۸	۴۷,۹	لبنان-۲۰۱۳
	۵۸,۹	۳۶,۵	۴۷,۶	قرقیزستان
	۴۹,۹	۴۳,۴	۴۶,۶	اردن-۲۰۱۲
	۵۶,۷	۳۷,۶	۴۶,۱	ارمنستان
	۵۵,۰	۳۶,۶	۴۵,۶	فلسطین
	۵۹,۴	۲۷,۳	۴۰,۴	بحرین-۲۰۱۴
	۳۶,۸	۲۹,۳	۳۳,۱	گرجستان
	۳۰,۹	۳۴,۹	۳۲,۹	مصر
	۳۱,۲	۳۰,۸	۳۱,۰	سوریه
	۴۱,۲	۱۸,۴	۲۸,۵	کویت
	۳۴,۴	۲۳,۷	۲۸,۱	عمان-۲۰۱۱
	۱۸,۴	۳۰,۴	۲۴,۵	تاجیکستان-۲۰۱۴
	۲۰,۹	۲۰,۰	۲۰,۴	آذربایجان-۲۰۱۲
	۴۳,۶	۶,۵	۱۴,۳	قطر
	۶,۳	۱۴,۲	۱۰,۳	یمن-۲۰۱۱
	۹,۷	۹,۹	۹,۸	پاکستان
	۶,۹	۱۰,۷	۸,۹	ازبکستان-۲۰۱۱
	۶,۲	۹,۷	۸,۰	ترکمنستان-۲۰۱۴
	۱,۹	۵,۶	۳,۷	افغانستان-۲۰۱۱
	-	-	-	عراق
	-	-	-	امارات متحده عربی

۳-۳- تعداد دانشجویان در صد هزار نفر جمعیت در بین کشورهای منطقه

یکی از شاخص‌های دیگر که وضعیت دسترسی به آموزش عالی را در بین کشورها نشان می‌دهد، شاخص تعداد دانشجویان در صد هزار نفر جمعیت می‌باشد.

جدول ۱۸ مقدار این شاخص را برای کشورهای منطقه ارائه نموده است و نشان می‌دهد که در بین ۲۵ کشوری که اطلاعات آن‌ها موجود بوده است، ایران با ۵۶۴۰ دانشجو در صد هزار نفر جمعیت دارای رتبه دوم می‌باشد. کشور ترکیه با ۶۶۴۰ نفر در رتبه اول قرار دارند و کشورهای ترکمنستان و افغانستان با ۸۳۷ و ۳۳۵ نفر دانشجو در صد هزار نفر جمعیت در انتهای جدول می‌باشند و کمترین میزان دسترسی به آموزش عالی را در منطقه دارا هستند. در مجموع وضعیت ایران در این شاخص مطلوب می‌باشد. لازم به ذکر است، نرخ ناخالص ثبت‌نام آموزش عالی وضعیت دقیق‌تری از دسترسی به آموزش عالی را نسبت به شاخص تعداد دانشجو در صد هزار نفر جمعیت ارائه می‌نماید.

جدول ۱۸: تعداد دانشجویان در صد هزار نفر جمعیت در بین کشورهای منطقه

نام کشور	تعداد دانشجویان در صد هزار نفر جمعیت ۲۰۱۳	رتبه در بین کشورهای منطقه
ترکیه	۶۶۴۰	
ایران	۵۶۴۰	
قرقیزستان	۵۱۳۰	
فلسطین	۴۹۲۸	
فلسطین اشغالی (اسرائیل)	۴۸۳۱	
لبنان	۴۷۷۶	
قزاقستان	۴۷۵۳	
عربستان سعودی	۴۷۰۶	
اردن-۲۰۱۲	۴۳۷۵	
ارمنستان	۳۸۷۰	
مصر	۳۰۱۹	
سوریه	۳۰۱۳	
بحرین-۲۰۱۴	۲۸۳۶	
گرجستان	۲۵۹۷	
تاجیکستان-۲۰۱۴	۲۴۸۷	
عمان	۲۱۴۵	
کویت	۲۱۳۱	
آذربایجان-۲۰۱۱	۱۹۶۱	
امارات متحده عربی	۱۴۲۰	
یمن-۲۰۱۱	۱۱۴۸	
پاکستان	۱۰۵۲	
ازبکستان-۲۰۱۱	۹۸۶	
قطر	۹۶۴	
ترکمنستان-۲۰۱۴	۸۳۷	
افغانستان-۲۰۱۱	۳۳۵	
عراق	-	

۴-۳- میانگین رشد سالانه دانشجویان در طی چهار دهه گذشته ایران و جهان

جدول ۱۹ متوسط رشد سالانه دانشجویان را در طی چهار دهه گذشته برای ایران و جهان نشان می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد که تعداد دانشجویان جهان در سال ۱۹۷۰، ۲۸/۵۵۸/۰۰۰ نفر می‌باشد و در سال ۲۰۱۲ به ۱۹۶/۰۷۷/۰۰۰ نفر رسیده است و به‌طور متوسط تعداد دانشجویان سالانه ۴/۷ درصد در چهار دهه گذشته افزایش یافته است. در ایران نیز تعداد دانشجویان از ۷۵ هزار نفر در سال ۱۹۷۰ به ۴/۴۰۵/۰۰۰ نفر افزایش یافته است و حاکی از آن است که در طی این چهار دهه به‌طور متوسط سالانه ۱۰/۲ درصد رشد داشته است. بنابر این، رشد تعداد دانشجویان در ایران نسبت به جهان بیش از دو برابر می‌باشد.

جدول ۱۹: میانگین رشد سالانه دانشجویان در طی چهار دهه گذشته ایران و جهان

نسبت دانشجویان ایران به جهان (درصد)	تعداد دانشجویان			سال	
	میانگین رشد سالانه در دهه	ایران (هزار نفر)	میانگین رشد سالانه در دهه		
-۰/۲۶	-	۷۵	-	۲۸۵۵۸	۱۹۷۰
-۰/۳۷	۸/۸	۱۷۴	۵/۲	۴۷۴۹۴	۱۹۸۰
-۰/۷۹	۱۱/۷	۵۲۷	۳/۵	۶۶۹۱۲	۱۹۹۰
۱/۳۹	۱۰/۳	۱۴۰۵	۴/۲	۱۰۰۸۲۳	۲۰۰۰
۲/۰۴	۱۰/۱	۳۳۵۰	۵/۶	۱۶۴۵۸۲	۲۰۰۹
۲،۰۴	۱۰،۴	۳۷۹۱	۶،۰	۱۸۰۵۳۶	۲۰۱۰
۲،۲۵	۷،۸	۴۴۰۵	۴،۲	۱۹۶۰۷۷	۲۰۱۲*
	۱۰،۲		۴،۷		۱۹۷۰-۲۰۱۲

*با توجه به اینکه آخرین آمار دانشجویان جهانی مربوط به سال ۲۰۱۲ بوده لذا در خصوص ایران نیز آمار سال مذکور جهت مقایسه استفاده شده است.

۳-۵- توزیع دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی در بین کشورهای منطقه

جدول ۲۰ توزیع دانشجویان کشورهای منطقه را به تفکیک دوره تحصیلی نشان می‌دهد. این جدول بیانگر آن است که ۲۱/۲ درصد از دانشجویان ایران در دوره‌های کاردانی، ۷۷/۴ درصد در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای حرفه‌ای و ۱/۳۴ درصد در دوره دکترای تخصصی مشغول به تحصیل می‌باشند.

جدول ۲۰: توزیع دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی در بین کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۳

توزیع دانشجویان به تفکیک دوره تحصیلی - درصد			نام کشور
دکترای تخصصی	کارشناسی-کارشناسی ارشد-دکترای حرفه ای	کاردانی	
۲,۸۵	۹۵,۸	۱,۴	گرجستان
۲,۸۵	۸۰,۲	۱۶,۹	فلسطین اشغالی (اسرائیل)
۲,۲۱	۷۹,۹	۲۰,۱	کویت
۱,۶۲	۶۷,۷	۳۰,۷	ترکیه
۱,۶	۹۸,۳	-	مصر
۱,۳۴*	۷۷,۴	۲۱,۲	ایران
۱,۲۶	۹۳,۷	۵,۱	پاکستان
۱,۱۰	۹۰,۰	۸,۹	لبنان
۱,۰۵	۹۸,۹	-	ازبکستان
۱	۸۸,۸	۱۰,۲	ارمنستان
۰,۹۲	۸۸,۲	۱۰,۹۰	اردن-۲۰۱۱
۰,۸۸	۸۹	۱۷,۸	قرقیزستان
۰,۸۵	۷۸,۴	۲۲,۹	تاجیکستان-۲۰۱۴
۰,۵۹	۷۹,۹	۱۹,۵	آذربایجان-۲۰۱۲
۰,۴۲	۸۸,۳	۱۱,۳	عربستان سعودی
۰,۳۶	۶۷,۰۱	۳۲,۶	ترکمنستان-۲۰۱۴
۰,۳۵	۸۸,۴	۱۱,۳	بحرین-۲۰۱۴
۰,۳۵	۹۴,۲	۵,۵	امارات متحده عربی
۰,۲۵	۹۴,۵	۵۰,۲	سوریه-۲۰۱۲
۰,۲۰	۷۶,۶	۲۳,۲	قزاقستان
۰,۱۱	۷۷,۰	۲۲,۹	عمان
۰,۰۶	۷۸,۴	۲۱,۵	قطر
۰,۰۲	۸۷,۸	۱۲,۲	فلسطین
-	۶۱,۷	۳۸,۳	افغانستان-۲۰۱۱
-	-	-	یمن
-	-	-	عراق

*: آنجا که اطلاعات کشورهای مورد مقایسه مربوط به سال ۲۰۱۳ بوده، لذا آمار مربوط به ایران نیز ۲۰۱۳ استفاده شده است.

۶-۳- نسبت دانشجو به کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه

جدول ۲۱ نسبت دانشجو به کادر آموزشی را در بین کشورهای منطقه نشان می‌دهد. کادر آموزشی شامل اعضای هیأت علمی و غیر هیأت علمی که در مؤسسات آموزش عالی به صورت تمام وقت و پاره وقت مشغول به تحصیل هستند، می‌باشد. در بین ۲۰ کشور منطقه که اطلاعات آن‌ها موجود بوده است مقدار این شاخص برای ایران ۱۶/۳ می‌باشد و رتبه ایران ۱۲ است. ترکمنستان و گرجستان به ترتیب با نسبت دانشجو به کادر آموزشی ۵/۴ و ۶/۹ بهترین وضعیت را در بین کشورهای منطقه دارا می‌باشند و افغانستان و ترکیه با تعداد ۳۱/۹ و ۳۸/۱ در انتهای جدول قرار دارند.

جدول ۲۱: نسبت دانشجو به کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه

نام کشور	نسبت دانشجو به کادر آموزشی در سال ۲۰۱۳	رتبه در بین کشورهای منطقه
ترکمنستان-۲۰۱۴	۵,۴	
گرجستان	۶,۹	
ارمنستان-۲۰۱۲	۷,۴	
آذربایجان-۲۰۱۲	۷,۴	
لبنان-۲۰۱۲	۷,۵	
قطر	۱۱,۷	
ازبکستان-۲۰۱۱	۱۲,۱	
عمان	۱۲,۴	
قرقیزستان	۱۴,۱	
تاجیکستان-۲۰۱۴	۱۴,۷	
قزاقستان	۱۴,۷	
ایران	۱۶,۳	
بحرین	۱۷,۵	
امارات متحده عربی	۱۷,۷	
پاکستان	۱۸,۷	
عربستان سعودی	۲۱,۰	
اردن-۲۰۱۰	۲۴,۶	
فلسطین	۲۶,۲	
افغانستان-۲۰۱۱	۳۱,۹	
ترکیه	۳۸,۱	
کویت	-	
عراق	-	
مصر	-	
یمن	-	
فلسطین اشغالی (اسرائیل)	-	
سوریه	-	

۷-۳- درصد کادر آموزشی زن به کل کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه

جدول ۲۲، درصد کادر آموزشی زن به کل کادر آموزشی را نشان می‌دهد. این جدول بیانگر آن است که ۲۸ درصد از کادر آموزشی در ایران زن می‌باشند و باتوجه به این که حدود نیمی از دانشجویان زن می‌باشند، درصد پایینی است. قرقیزستان و قرقیزستان به ترتیب با ۶۵/۲ و ۶۰/۸ درصد دارای بیشترین درصد کادر آموزشی زن می‌باشند و فلسطین و افغانستان با ۲۳/۲ و ۲۰/۵ درصد کمترین درصد کادر آموزشی زن را در بین کشورهای منطقه دارا می‌باشند.

جدول ۲۲: درصد کادر آموزشی زن به کل کادر آموزشی در بین کشورهای منطقه

نام کشور	درصد کادر آموزشی زن به کل کادر آموزشی در سال ۲۰۱۳
قزاقستان	۶۵,۲
قرقیزستان	۶۰,۸
ارمنستان-۲۰۱۲	۵۵,۳
گرجستان	۵۵,۰
آذربایجان-۲۰۱۲	۵۳,۷
ترکمنستان-۲۰۱۴	۵۰,۱
مصر	۴۳,۶
لبنان-۲۰۱۲	۴۲,۳
ترکیه	۴۱,۶
عربستان سعودی	۳۸,۹
قطر	۳۸,۳
ازبکستان-۲۰۱۱	۳۸,۲
پاکستان	۳۷,۲
بحرین-۲۰۱۴	۳۶,۴
عمان	۳۶,۰
تاجیکستان-۲۰۱۴	۳۴,۸
امارات متحده عربی	۳۱,۳
ایران	۲۸,۰
اردن-۲۰۱۰	۲۴,۹
فلسطین	۲۳,۲
افغانستان-۲۰۱۱	۲۰,۵
عراق	-
کویت	-
یمن	-
فلسطین اشغالی (اسرائیل)	-
سوریه	-

۸-۳- درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP در بین کشورهای منطقه

جدول ۲۳، درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP را نشان می‌دهد. این شاخص نشان دهنده میزان توجه دولت‌ها به امر آموزش می‌باشد. در بین کشورهای منطقه قرقیزستان و فلسطین اشغالی (اسرائیل) به ترتیب با ۷/۳۸ و ۵/۶۳ درصد بیشترین مقدار این شاخص را دارا هستند و ایران با ۳/۶۸ درصد در بین ۱۱ کشوری که اطلاعات آنها موجود بوده است، در رتبه ۵ قرار دارد. ارمنستان و گرجستان با ۲/۲۵ و ۱/۹۸ کمترین مقدار این شاخص را در بین کشورهای منطقه دارند.

جدول ۲۳: درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP در بین کشورهای منطقه

رتبه در بین کشورهای منطقه	درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP در سال ۲۰۱۳	نام کشور
	۷,۳۸	قرقیزستان-۲۰۱۲
	۵,۶۳	فلسطین اشغالی (اسرائیل)-۲۰۱۱
	۴,۵۸	افغانستان
	۴,۰۲	تاجیکستان
	۳,۶۸	ایران
	۳,۰۵	ترکمنستان
	۲,۵۷	لبنان
	۲,۴۹	پاکستان
	۲,۴۴	آذربایجان-۲۰۱۱
	۲,۲۵	ارمنستان
	۱,۹۸	گرجستان
	-	عربستان سعودی
	-	یمن
	-	عمان
	-	مصر
	-	قزاقستان
	-	ترکیه
	-	بحرین
	-	قطر
	-	عراق
	-	فلسطین
	-	امارات متحده عربی
	-	ازبکستان
	-	سوریه
	-	اردن
	-	کویت

۹-۳- درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در بین کشورهای منطقه

جدول ۲۴، درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP را در بین ۱۱ کشور منطقه که اطلاعات آن‌ها موجود بوده است، نشان می‌دهد. فلسطین اشغالی و قرقیزستان به ترتیب با ۰/۹۱ و ۰/۸۹ درصد بیشترین مقدار را دارند. در ایران ۰/۸۴ GDP به آموزش عالی تخصیص داده شده است که رتبه ایران را در رده ۳ قرار داده است. ترکمنستان و ارمنستان به ترتیب با ۰/۲۸ و ۰/۲۰ کمترین میزان این شاخص را دارند.

جدول ۲۴: درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در بین کشورهای منطقه

نام کشور	درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP در سال ۲۰۱۳	رتبه در بین کشورهای منطقه
فلسطین اشغالی (اسرائیل) - ۲۰۱۱	۰,۹۱	
قرقیزستان - ۲۰۱۲	۰,۸۹	
ایران	۰,۸۴	
پاکستان	۰,۸۰	
لبنان	۰,۷۴	
بحرین	۰,۶۰	
تاجیکستان	۰,۴۶	
گرجستان - ۲۰۱۲	۰,۳۸	
آذربایجان - ۲۰۱۱	۰,۳۶	
ترکمنستان - ۲۰۱۲	۰,۲۸	
ارمنستان	۰,۲۰	
کویت	-	
عمان	-	
ترکیه	-	
قزاقستان	-	
سوریه	-	
افغانستان	-	
مصر	-	
عراق	-	
اردن	-	
فلسطین	-	
قطر	-	
عربستان سعودی	-	
امارات متحده عربی	-	
ازبکستان	-	
یمن	-	

۱۰-۳- مقایسه نمایه توسعه انسانی در بین کشورهای منطقه

نمایه توسعه انسانی به‌عنوان یک شاخص ترکیبی می‌تواند وضعیت کشورها را از نظر توسعه‌یافتگی اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نشان دهد. این شاخص از ترکیب شاخص‌های آموزشی، درآمد سرانه و امید به زندگی به دست می‌آید. بررسی این شاخص در بین کشورهای منطقه نشان می‌دهد که ایران در بین کشورهای جهان با مقدار ۰/۷۴۹ دارای رتبه ۷۵ می‌باشد. در این میان فلسطین اشغالی (اسرائیل)، قطر و عربستان سعودی با رتبه‌های ۱۹، ۳۱ و ۳۴ در جهان، بهترین وضعیت را در بین کشورهای منطقه دارا می‌باشند. رتبه ایران در منطقه نیز ۱۱ است. کشورهای پاکستان، یمن و افغانستان نیز در انتهای جدول، دارای کمترین میزان نمایه توسعه انسانی هستند. در مجموع در این شاخص وضعیت ایران متوسط است.

جدول ۲۵: مقایسه نمایه توسعه انسانی در بین کشورهای منطقه

رتبه در بین کشورهای منطقه	نمایه توسعه انسانی ۲۰۱۳	نام کشور
	۰,۸۸۸	فلسطین اشغالی
	۰,۸۵۱	قطر
	۰,۸۳۶	عربستان
	۰,۸۲۷	امارات
	۰,۸۱۵	بحرین
	۰,۸۱۴	کویت
	۰,۷۸۳	عمان
	۰,۷۶۵	لبنان
	۰,۷۵۹	ترکیه
	۰,۷۵۷	قزاقستان
	۰,۷۴۹	ایران
	۰,۷۴۷	آذربایجان
	۰,۷۴۵	اردن
	۰,۷۴۴	گرجستان
	۰,۷۳۰	ارمنستان
	۰,۶۹۸	ترکمنستان
	۰,۶۸۶	فلسطین
	۰,۶۸۲	مصر
	۰,۶۶۱	ازبکستان
	۰,۶۵۸	سوریه
	۰,۶۴۲	عراق
	۰,۶۲۸	قرقیزستان
	۰,۶۰۷	تاجیکستان
	۰,۵۳۷	پاکستان
	۰,۵۰۰	یمن
	۰,۴۶۸	افغانستان

۱۱-۳- جمع‌بندی وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه

همانگونه که در جدول ۲۶ ملاحظه می‌شود در بیشتر شاخص‌های مورد بررسی، وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه در سطح متوسط قرار دارد. در عین حال علی‌رغم افزایش سهم زنان در ورود به مؤسسات آموزش عالی، سهم زنان از کل کادر آموزشی با سهم دانشجویان زن همخوانی لازم را ندارد.

جدول ۲۶: جمع‌بندی وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه

وضعیت ایران در بین کشورهای منطقه			نشانه	ردیف
ضعیف	متوسط	خوب		
	متوسط		نرخ ثبت نام ناخالص ترکیبی آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی	
		خوب	تعداد دانشجو در یک میلیون نفر جمعیت	
		خوب	نرخ ثبت نام ناخالص در آموزش عالی	
	متوسط		نسبت دانشجو به کادر آموزشی	
ضعیف			درصد کادر آموزشی زن از کل آموزشگران	
	متوسط		درصد هزینه‌های دولت در آموزش به GDP	
	متوسط		درصد هزینه‌های دولت در آموزش عالی به GDP	
	متوسط		نمایه توسعه انسانی	

با توجه به اهمیت مطالعات آینده‌پژوهی در تعیین سیاست‌های آتی گسترش هر نظام در اینجا براساس بخشی از مطالعات آینده‌پژوهی به راهبردهای گسترش آموزش عالی پرداخته شده است. این راهبردها براساس پل «آینده گسترش آموزش عالی» استخراج شده است (فراستخواه، ۱۳۹۴).

د) خلاصه نتایج مطالعات آینده‌پژوهی آموزش عالی ایران

راهبردهای گسترش نظام آموزش عالی

۱-۴- مهم ترین عوامل شکل دهنده به آینده گسترش آموزش عالی

الف. کلان روندهای جهانی

روندهای رو به ازدیاد بین المللی شدن در دنیا

روندهای رو به ازدیاد رقابتی شدن در دنیا

روندهای رو به ازدیاد کالایی شدن در دنیا

روندهای رو به ازدیاد رسانه ای شدن در دنیا

روندهای رو به ازدیاد عدم اطمینان در دنیا

ب. عوامل خاص شکل دهنده به آینده گسترش آموزش عالی ایران

تغییرات هرم جمعیتی (مثلا در افق ۱۴۰۴ برای جمعیت ۲۴-۱۸ ساله متقاضی ورود به آموزش عالی یک رشد منفی خواهیم داشت)

گسترش روابط خارجی و تسهیل و فزونی همکاری های بین المللی و ظهور بیشتر آموزش عالی کشورهای دیگر در فضای رقابتی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی داخل کشور

روند روبه فزونی مناقشه آمیز شدن کیفیت آموزش عالی ایران (آموزش عالی در حال تحویل شدن به نوعی مصرف فانتزی است)

احتمالات عدم امکان ادامه فعالیت بخشی از مؤسسات آموزش عالی غیر انتفاعی در آینده به علت جذب مازاد ظرفیت در

بخش دولتی و زیرنظام های مختلف مانند پیام نور، فنی حرفه ای، علمی کاربردی... و به ویژه گسترش آموزش عالی خاص

پدیده صندلی های خالی در دانشگاه ها خصوصا با روند رو به کاهش تقاضای اجتماعی آموزش عالی بر اثر تغییرات

جمعیتی^۱ و وضعیت بازار کار داخلی و کیفیت عرضه آموزش عالی و شکاف میان اندازه آموزش عالی و رشد اقتصادی

کشور (لباس آموزش عالی ما قلمتی از رشد اقتصادی ۰.۸٪ احتیاج دارد)

ادامه کالایی شدن آموزش عالی و بویژه روند روبه فزونی فروش آموزش عالی به افراد (دانشجویان شهریه ای در آموزش

عالی حتی در آموزش عالی دولتی با عناوین مازاد ظرفیت، شبانه، پردیس های خودگردان و...)

ادامه مدرک گرایی خصوصا به سبب نظام پاداش و دستمزد مبتنی بر مدرک گرایی صوری

نگرش منفی به خصوصی سازی و بخش غیر دولتی آموزش عالی و احتمال بازتاب های عکس العملی و مفرط آن

ادامه روند رو به گسترش حذف کنکور

ظهور نوپدیده های موفق از آموزش عالی بین المللی خصوصی

عدم تطابق صدور مجوزها با نتایج اعتبارسنجی دوره ها و رشته ها در مؤسسات آموزش عالی

انبوه سازی آموزش عالی بدون توجه به ضوابط و استانداردها در حوزه آموزش عالی

^۱ توسعه کمی موجود حتی از اهداف کلان تعریف شده رسمی برای سالهای منتهی به ۱۴۰۴ پیشی می گیرد، در جدول شماره ۳۶ برآورد جمعیت ۱۸-۲۴ و ۱۸-۲۲ متناظر و بالقوه متقاضی آموزش عالی ارائه شده است.

عدم تطابق سیاست‌های گسترش آموزش عالی با نیازهای متنوع جامعه و اقتصاد توسعه پایدار در کشور

ادامه شرایط غیر استاندارد در گسترش آموزش عالی

عدم قطعیت های مهم در آینده گسترش آموزش عالی

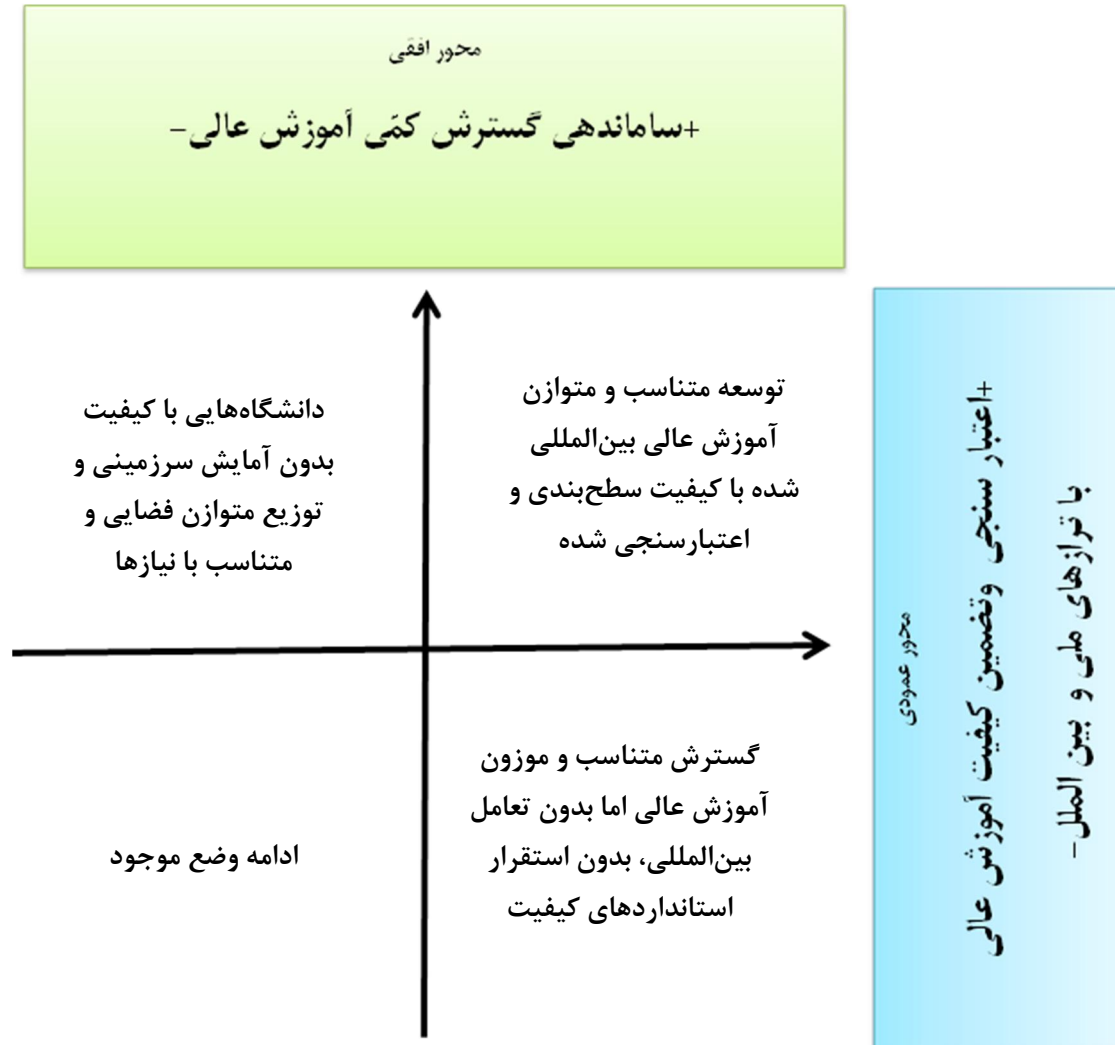
دوتایی های عدم اطمینان آینده که آموزش عالی ودانشگاه ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند در جدول زیر درج شده

است:

جدول ۲۸. عدم قطعیت‌های مهم در آینده گسترش آموزش عالی

ردیف	احتمالات خوب	احتمالات بد
	ایران کشوری چابک و فعال در مدارهای بین المللی	ایران، کشور منفعل و جدافتاده ومنزوی
	رشد شرایط رقابتی	ادامه رانتها وانحصارات و خاص گرایی ها ونابرابری ها
	یکپارچگی در سطح سکانداری و حکمروایی نظام علم وفناوری و آموزش عالی	پراکندگی وناهمگرایی در متولیان متعدد وموازی نظام علم وفناوری و آموزش عالی
	ادامه کارآمد تمرکز زدایی	ماندگرایی دوگانه تمرکز و واگرایی
	تقویت و کارآمدی هیأت امنای دانشگاه ها	ابهام و ضعف عملیاتی در هیأت امنای دانشگاه ها
	توسعه تعاملات دانشگاه ها با محیط اجتماعی وفرهنگی واقتصادی خود	اینرسی دانشگاه های درونگرا ونامتعامل با محیط بیرونی
	اصلاحات ساختاری ومدیریتی وکارشناسی در کارآمد سازی وزارت علومی کوچک وچابک و غیر متصدی	لختی های دستگاه دیوانسالار ناکارآمد در سطوح سیاستگذاری وتصمیم سازی وکارشناسی واجرا
	رشد نهاد های حرفه ای وتخصصی غیر دولتی ونیز ملی در اعتبارسنجی آموزش عالی و اعتبارسنجی نظام های علم وفناوری	ادامه فعالیت‌های پراکنده ناکارآمد و اداری نظارت وارزیابی
	فعال شدن دانشگاه ها در ارائه آموزش های عالی غیر رسمی موردی باز وغیر رسمی معطوف به مسأله ها وتقاضاهای خاص	سایه سنگین آموزش عالی رسمی بر آموزش های عالی غیر رسمی
	هویت و اعتبار ونشان اجتماعی آموزش عالی و منزلت علم و دانشگاه وتصویر مطلوب ملی و بین المللی دانشگاه ایرانی	بی اعتباری، گمگشتگی هویتی، غیر قابل اعتماد شدن وغیر قابل اعتنا گشتن وورشکستگی اجتماعی آموزش عالی
	مهاجرت معکوس نخبگان علمی و سرمایه های فکری کشور و گردش مغزها	مهاجرت جوانان ایرانی برای تحصیل در منطقه و جهان و فرار مغزها
	گفتمان کیفیت و استاندارد شدن به مثابه شرط اساسی هویت آموزش عالی	مد وارگی آموزش عالی به مثابه کالای فانتری، باری به هرجهت ودر هر شکل
	ظهور نوپدیده های موفق از آموزش عالی خصوصی کشور نمونه با همکاری های کارآمد بین المللی	زوال آموزش عالی غیر دولتی در آینده به علت جذب مازاد ظرفیت در بخش دولتی و زیرنظامهای مختلف مانند پیام نور، فنی حرفه ای، علمی کاربردی.... وبویژه گسترش آموزش عالی خاص در بخش رانتهی
	نظم یابی مجدد اندازه آموزش عالی در توازن با رشد اقتصادی کشور	کاهش تقاضای اجتماعی آموزش عالی و رشد پدیده صندلی های خالی در دانشگاه ها
	نهادینه شدن قاعده ای ملی و رضایتبخش برای سطح بندی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی	انبوه سازی آموزش عالی بدون ضابطه
	مجوز دهی کیفی ومتناسب ومتوازن برای رشته -محل ها و دوره ها و مؤسسات آموزش عالی،بر مبنای یک نظام استاندارد واز طریق احاله امر به کنسرسیوم های منطقه ای نیرومند دانشگاهی در نواحی مختلف همگرا با نیازهای متنوع سرزمینی و مطالبات واقعی توسعه متوازن پایدار در کشور	جریان مجوز دهی سیاسی وسفارشی مستقل از نظام استاندارد و اعتبار سنجی

با روش سناریونویسی و براساس تحلیل عوامل و عدم قطعیت‌های فوق مدل‌های مختلفی از آموزش عالی قابل تصور است. نمودار زیر چهار سناریو را براساس دو عامل ساماندهی گسترش کمی آموزش عالی و اعتبارسنجی و تضمین کیفیت آموزش عالی نشان داده است.

ج- تصویری از آینده عوامل اقتصادی مؤثر بر ساماندهی آموزش عالی

کمبود فرصت‌های شغلی برای دانش‌آموختگان آموزش عالی و مزاد عرضه نیروی کار تحصیلکرده در بازار کار ایران، یکی از چالش‌های اساسی کشور از دو دهه قبل بوده است. با نگاهی به آمار گسترش کمی آموزش عالی در سال‌های اخیر به راحتی می‌توان دریافت که در صورت عدم تحول اساسی در نظام اقتصادی، این بحران تشدید خواهد شد. رفع این چالش در گرو برنامه و سازماندهی اقدامات در هر دو طرف عرضه و تقاضا است. بمنظور ارائه تصویری از آنچه در سال‌های آینده اتفاق خواهد افتاد، روند کمی تداوم وضعیت فعلی و تغییرات قابل تصور براساس متغیرهای مختلف آموزشی و اقتصادی در ده سال آینده به صورت برآورد کاملاً ساده و با فروض متعدد در این بخش از گزارش ترسیم شده است.

روند های متصور از تعداد دانش‌آموختگان

بر اساس آمار موجود، تعداد دانش‌آموختگان آموزش عالی در کل کشور در ۵ سال گذشته از روندی که در جدول شماره ۲۹ ملاحظه می‌شود پیروی کرده است.

جدول ۲۹. تعداد دانش‌آموختگان آموزش عالی در کل کشور در ۵ سال اخیر

سال تحصیلی	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۹-۹۰	۱۳۹۰-۹۱	۱۳۹۱-۹۲	۱۳۹۲-۹۳
تعداد دانش‌آموختگان	۶۰۷۱۲۱	۵۷۰۷۳۰	۷۱۶۰۹۶	۷۱۸۸۰۱	۷۳۷۷۷۴

به این ترتیب می‌توان انتظار داشت که روند آینده فارغ‌التحصیلی در کل کشور بین حداقل ۷۰۰ هزار و حداکثر ۸۰۰ هزار نفر باشد که البته با توجه به روند تعداد دانشجویان در سال‌های اخیر بویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی، انتظار می‌رود که در ۵ سال آینده تعداد فارغ‌التحصیلان افزایش و سپس (بدلیل کاهش جمعیت دانشجویان جدیدالورود در سال‌های آتی) کاهش یابد، و عبارتی از الگوی جدول شماره ۳۰ پیروی کند.

جدول ۳۰. تعداد دانش‌آموختگان آموزش عالی در کل کشور در ۱۰ سال آینده

سال تحصیلی		۱۳۹۸-۹۹		۱۳۹۳-۹۴	
حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل
۸۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰	۹۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰	۸۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰

با قبول این روند تقریبی و با بازگشت به آمار جمعیت تحصیلکرده در مقاطع عالی در سرشماری سال ۱۳۹۰، اگر به تعداد جمعیت تحصیلکرده در سال ۱۳۹۰ که برابر با ۵۰۵،۱۳۰،۵۰ نفر بوده است دانش‌آموختگان سال‌های تحصیلی پس از آن اضافه شود، کل جمعیت تحصیلکرده در سال ۱۳۹۴ برابر ۱۳،۵۹۰،۰۲۷ نفر بدست می‌آید. به این ترتیب با برآورد های پایه از کل جمعیت تحصیلکرده اکنون به بررسی چشم انداز عرضه نیروی کار تحصیلکرده و سپس برآورد میزان اشتغال آنها در افق زمانی پایان برنامه ششم و سال ۱۴۰۴ می‌توان پرداخت.

تصویر بازار کار دانش‌آموختگان

اولین شاخص تعیین کننده در چگونگی عرضه نیروی کار دارای تحصیلات عالی، و اصولاً عرضه نیروی کار با هر سطح از سواد، نرخ مشارکت اقتصادی آنان است که با نسبت جمعیت فعال یعنی افرادی که مایل به کار هستند اعم از اینکه شغل پیدا کرده اند (شاغلان) یا خیر (بیکاران) به کل جمعیت مورد نظر (در اینجا تحصیل کردگان عالی)، تعریف می‌شود. برای بدست آوردن مبنای برآورد از این شاخص به آمارهای رسمی در مقاطع سرشماری مراجعه شد. شاخص های کلان بازار کار دانش‌آموختگان در جدول شماره ۳۱ نشان می‌دهد که با گسترش آموزش عالی و افزایش جمعیت تحصیلکرده، نرخ مشارکت اقتصادی کاهش یافته است. عبارت دیگر همگام با توسعه آموزش عالی، افراد بیشتری صرفاً با انگیزه های غیر اقتصادی به ادامه تحصیل پرداخته اند.

جدول ۳۱. روند گذشته وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت تحصیل کرده عالی

۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	
۱۰.۵۰۰.۲۴۷	۶.۸۸۶.۱۳۳	۲.۴۶۷.۷۷۷	۷۶۹.۷۸۳	جمعیت تحصیلکرده
۴.۲۶۸.۲۸۷	۳.۳۱۵.۹۹۲	۱.۴۰۲.۶۱۷	۴۹۷.۲۸۶	شاغلان تحصیلکرده
۷۶۸.۰۵۱	۳۷۳.۵۱۳	۵۸.۱۴۵	۳۳.۱۱۰	بیکاران تحصیلکرده
۵.۰۳۶.۳۳۸	۳.۶۸۹.۵۰۵	۱.۴۶۰.۷۶۲	۵۳۰.۳۹۶	جمعیت فعال تحصیلکرده
۴۷.۹۶	۵۳.۵۸	۵۹.۱۹	۶۸.۹	نرخ مشارکت اقتصادی %
۵.۴۶۳.۹۰۹	۳.۱۹۶.۶۲۸	۱.۰۰۷.۰۱۵	۲۳۹.۹۸۷	جمعیت غیر فعال تحصیلکرده

اگر صرفاً این روند ها را مد نظر قرار دهیم باید انتظار داشت که همچنان نرخ مشارکت اقتصادی تحصیل کردگان کاهش یابد، لیکن تحلیل کارشناسان بازار کار از این قرار است که کاهش نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۹۰ بدلالی موقتی بوده و در آینده بطور قطع انگیزه حضور در بازار کار در بین تحصیل کردگان تقویت شده و نرخ مشارکت اقتصادی آنان افزایش خواهد یافت. حتی برخی کارشناسان معتقدند که نرخ مشارکت اقتصادی بدست آمده در سرشماری سال ۱۳۹۰ ممکن است بدلالی فنی آماری پایین بوده و در واقع نرخ مشارکت در حدود ۶۰٪ بوده باشد. در هر حال اگر هر یک از قضاوت های فوق ملاک قرار گیرد، می توان انتظار داشت که با احتمال قریب به یقین نرخ مشارکت اقتصادی دانش آموختگان در پایان برنامه ششم به ۶۰٪ برسد لیکن با این استدلال که سهم دانش آموختگان زن افزایش قابل توجه داشته و معمولاً انگیزه مشارکت اقتصادی در بین آنان کمتر از مردان است این نسبت تعدیل شد و فرض شده است که در پایان برنامه ششم در حدود ۵۳ درصد و در افق ۱۴۰۴ حدود ۵۷ درصد باشد. با قبول این روند، وضعیت عرضه دانش آموختگان آموزش عالی در بازار کار در سالهای آینده بشرح جدول شماره ۳۲ خواهد بود.

چنانچه مشاهده می شود، جمعیت فعال تحصیلکرده از حداقل ۶ میلیون و هفتصد هزار به ۹ میلیون و پانصد هزار در پایان برنامه ششم و به ۱۳ میلیون نفر در سال ۱۴۰۴ می رسد. بدیهی است این شرایط با فرض تحقق اهداف نقشه جامع علمی کشور در مورد تعداد فارغ التحصیلان خواهد بود.

جدول ۳۲. روند آینده وضعیت فعالیت اقتصادی جمعیت تحصیل کرده عالی

۱۴۰۴	۱۳۹۹	۱۳۹۴	شاخص
۱,۲۰۰,۰۰۰	۹۵۳,۰۱۴	۷۵۶,۷۴۸	تعداد دانش آموخته
۲۳,۲۷۳,۱۰۵	۱۷,۷۸۹,۴۸۷	۱۳,۴۳۵,۰۳۵	جمعیت تحصیلکرده
۵۷	۵۳/۳	۵۰	نرخ مشارکت تحصیلکرده ها
۱۳,۲۶۵,۶۷۰	۹,۴۸۸,۱۳۱	۶,۷۱۷,۵۱۸	جمعیت فعال تحصیلکرده

اینکه از این تعداد جمعیت فعال، چه میزان جذب می شوند و نرخ بیکاری تحصیل کردگان آموزش عالی به چه رقمی خواهد رسید به مجموعه ای از متغیر های اقتصادی اجتماعی بستگی دارد که احصا کردن آنها و الگوی رفتاری یا مدل تأثیر گذاری آنها بطور کامل در حد این گزارش نیست ولی از بین آنها چند متغیر مهم و اساسی یعنی وضعیت کلان اقتصادی که با نرخ رشد اقتصادی نشان داده می شود، میزان ایجاد اشتغال بازای رشد اقتصادی و شاخص سطح دانش بری اقتصاد که با نسبت شاغلان تحصیل کرده به کل شاغلان اندازه گیری می شود، بر روند اشتغال تحصیل کردگان منظور شده اند. برای ارائه تصویری از وضعیت آینده بازار کار تحصیل کردگان (البته در سطح کلان و بلحاظ کمی)، وضعیت این متغیر های اساسی را در شرایط واقع بینانه تغییر وضع فعلی، و شرایط خوشبینانه یا شرایطی که باید تغییرات ضروری برای ایجاد تعادل در بازار کار تحصیل کردگان ایجاد شود رصد شده است.

متغیرهای مؤثر و گزینه‌های ممکن روند اشتغال دانش‌آموختگان در بازار کار

بنابر اصول پایه و قابل قبول همه در مورد تعیین سطح اشتغال، اولین و مهمترین متغیر تأثیرگذار، وضعیت کلان اقتصادی است که در میزان رشد اقتصادی نمود پیدا می‌کند، این متغیر البته خود تابع بسیاری از عوامل و متغیرهای دیگر است که در این برآورد اگرچه با اعمال فروض مختلف رشد اقتصادی دخالت داده شده‌اند ولی به کم و کیف آنها و جزئیات چگونگی تحول آنها پرداخته نمی‌شود. به عبارت دیگر اگر روند رشد اقتصادی تثبیت شده و یا رو به افزایش فرض می‌شود، بدیهی است که فرض شده است سرمایه‌گذاری ثابت پیش شرط تحقق آن رشد تأمین می‌شود و نیز متغیرهایی از جمله بهره‌وری و بازنشستگی و ... همه در یک سطح قابل قبول تداوم خواهند یافت و تغییرات اساسی در این موارد وجود نخواهد داشت. به عبارت دیگر نسبت‌ها و ضرائب تولید هرچه هستند، صرفاً حاصل فعالیت کل فعالان اقتصادی اعم از دولتی و خصوصی در گزینه‌های مختلف رشد اقتصادی نمود دارد و برآیند کلی سپهر اقتصادی کشور با تأثیر از عوامل متعدد سپهر حقوقی، سیاسی و ... در نرخ رشد اقتصادی مفروض متبلور می‌شود.

در شرایط واقعه بینانه باید به واقعیت‌های اقتصادی و شاخص‌های مربوط در آخرین وضعیت مراجعه کرد. در این خصوص آخرین آمار واقعی از وضعیت رشد اقتصادی کشور را در خلاصه گزارش تحولات اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۳، می‌توان یافت که توسط بانک مرکزی منتشر شده است. در این گزارش و گزارش «توضیحاتی در خصوص رشد اقتصادی (نه ماهه سال ۱۳۹۳)»^۲ آمده است که نرخ رشد اقتصادی کشور در نه ماهه اول سال ۱۳۹۳ برابر ۳/۶ درصد ولی در سه ماهه پایانی سال به ۲/۸ درصد تعدیل شده است و در کل سال ۱۳۹۳، رقم رشد اقتصادی ۳٪ بوده است. در عین حال برآوردهای انجام شده برای رشد اقتصادی سال ۱۳۹۴، دامنه وسیع ۰/۶٪ تا ۴٪ (بنا بر تحقق پیش‌بینی‌ها برای رفع تحریم‌ها و افزایش سرمایه‌گذاری) در نظر گرفته شده است. با فقدان برآورد قابل اتکا، و با عنایت به اینکه در ۹ ماهه اول سال ۹۴ تغییر محسوس ایجاد نشده است، رشد اقتصادی سال ۹۴ در حالت خوشبینانه ۲/۸٪ منظور شد.

اگر با آغاز روند رونق اقتصادی، اقتصاد ایران تا سال ۱۴۰۴ به ۸٪ رشد اقتصادی نایل آید، با توجه به ظرفیت‌های اشتغال جدید (که فرض شده است با مبنای ۱۰۰ هزار شغل بازای هر ۱٪ رشد آغاز و به تدریج با افزایش رشد این نسبت نیز بهبود یافته و به ۱۰۲ هزار فرصت شغل به ازای هر ۱٪ رشد برسد) در پایان برنامه ششم، برای حداکثر ۲۲ میلیون نفر شغل وجود خواهد داشت که از این تعداد با فرض افزایش سطح دانش بری اقتصاد از ۲۵٪ کنونی به ۳۲٪، شاغلان تحصیل کرده در حدود ۷ میلیون نفر خواهند بود و نرخ بیکاری تحصیل کردگان - با توجه به روند افزایشی دانش‌آموختگان تا آن سال و وضعیت جمعیت فعال که در جدول شماره ۳۳ تصویر شد - از ۱۸٪ در سال ۱۳۹۴ به ۱۹٪ در پایان برنامه ششم خواهد رسید. در سال ۱۴۰۴ با تحقق نرخ رشد ۸٪ به ۱۰ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر می‌رسد و لذا نرخ بیکاری تحصیل کرده‌ها به ۱۴٪ می‌رسد. (جدول شماره ۳۳)

در حد دیگر طیف یعنی خوشبینانه، فرض شده است که تمامی تغییرات زیر ساختی و فنی لازم برای تحقق رشد ۸٪ در یک دوره میان مدت قابل انجام و بنابراین رشد اقتصادی مذکور در پایان برنامه ششم ۱۴۰۴ محقق شود و پس از آن نیز با همان روند تداوم یابد. در این صورت در پایان برنامه ششم برای ۲۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفر شغل وجود خواهد داشت که اگر فرض شود سطح دانش بری اقتصاد نیز از ۲۵٪ فعلی به ۳۲٪ در پایان برنامه و به ۴۱٪ در ۱۴۰۴ برسد، یعنی هدف گذاری شود که به این سطح برسد، سهم تحصیل کردگان از کل اشتغال در سال ۱۳۹۹ حدود ۷ میلیون نفر و در ۱۴۰۴ حدود ۱۱ میلیون خواهد شد و این ارقام نرخ بیکاری تحصیل کردگان را به ۹٪ بهبود خواهد داد که یک وضعیت مطلوب - با توجه به جمیع شرایط - محسوب می‌شود.

به این ترتیب برای فائق آمدن بر مشکل مازاد عرضه نیروی کار تحصیل کرده در یک برنامه دهساله لازم است که :

۱- نرخ رشد اقتصادی از ۳٪ (برآورد سال جاری) به ۸٪ در پایان برنامه برسد و تا ۱۴۰۴ در همین سطح حفظ شود.

^۲. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، پایگاه داده‌های آماری.

۲- بازای هر ۱٪ رشد اقتصادی در سال پایه حداقل ۱۰۰ هزار شغل و در سال پایانی ۱۱۰ هزار شغل ایجاد شود.

۳- سطح دانش بری اقتصاد یا نسبت شاغلان تحصیل کرده به کل شاغلان از ۲۵٪ کنونی به ۴۱٪ در ۱۴۰۴ افزایش یابد. پس از بدست آمدن برآورد های فوق، بمنظور جهت گیری نظام آموزش عالی به سمت نیاز های منطقه ای و به تعبیری آمایش، باید تصویری از توزیع استانی تقاضا برای تحصیل کردگان یا همان اشتغال آنان داشت. برای این منظور سهم هر استان از کل اشتغال نیروهای تحصیل کرده در آخرین آمار قطعی و رسمی یعنی سرشماری سال ۱۳۹۰ مینا قرار داده شده است.

به این ترتیب برآورد تعداد شاغلان با تحصیلات عالی در دو حالت واقع بینانه و خوشبینانه در مقاطع پایان برنامه ششم و سال ۱۴۰۴ در استان ها توزیع شدند که بشرح جدول شماره ۳۵ است.

جدول ۳۳: تصویر بازار کار آینده تحصیل کردگان عالی در شرایط اقتصادی واقع بینانه و هدف گذاری های نقشه جامع علمی

شاخص	۱۳۹۴	۱۳۹۹	۱۴۰۴
جمعیت شاغل (نفر)	۱۹,۹۷۶,۰۰۰	۲۱,۹۰۴,۰۰۰	۲۵,۳۴۶,۷۸۳
سهم شاغلان عالی از کل اشتغال %	۲۵	۳۲	۴۱
شاغلان دارای تحصیلات عالی (نفر) (تقاضا)	۴,۹۹۴,۰۰۰	۷,۰۲۲,۳۴۹	۱۰,۴۲۰,۵۳۵
کل جمعیت تحصیل کرده	۱۳,۴۳۵,۰۳۵	۱۷,۷۸۹,۴۸۷	۲۳,۲۷۳,۱۰۵
نرخ مشارکت اقتصادی تحصیل کرده های دوره های عالی %	۵۰	۵۳,۳	۵۷
جمعیت فعال تحصیل کرده (عرضه)	۶,۷۱۷,۵۱۸	۹,۴۸۸,۱۳۱	۱۳,۲۶۵,۶۷۰
نرخ بیکاری (پس از احتساب ۱۰٪ بازنشستگی)	۱۸	۱۹	۱۴

جدول ۳۴: هدف گذاری متغیر های اقتصادی برای نیل به حداقل بیکاری تحصیل کردگان در شرایط هدف گذاری نقشه جامع علمی

شاخص	۱۳۹۴	۱۳۹۹	۱۴۰۴
جمعیت شاغل (نفر)	۱۹,۹۷۶,۰۰۰	۲۲,۲۶۶,۰۸۰	۲۸,۸۲۷,۴۷۰
سهم شاغلان عالی از کل اشتغال %	۲۵	۳۲	۵۰
شاغلان دارای تحصیلات عالی (نفر) (تقاضا)	۴,۹۹۴,۰۰۰	۷,۱۳۸,۳۴۱	۱۴,۴۱۳,۷۳۵
کل جمعیت تحصیل کرده	۱۳,۳۹۰,۰۲۷	۱۷,۷۸۹,۴۸۷	۲۱,۴۴۰,۰۲۷
نرخ مشارکت اقتصادی تحصیل کرده های دوره های عالی %	۵۰,۰	۵۳,۳	۵۷
جمعیت فعال تحصیل کرده (عرضه)	۶,۷۱۷,۵۱۸	۹,۴۸۸,۱۳۱	۱۷,۱۵۲,۰۲۲
نرخ بیکاری (پس از احتساب ۱۰٪ بازنشستگی)	۱۸	۱۷	۹

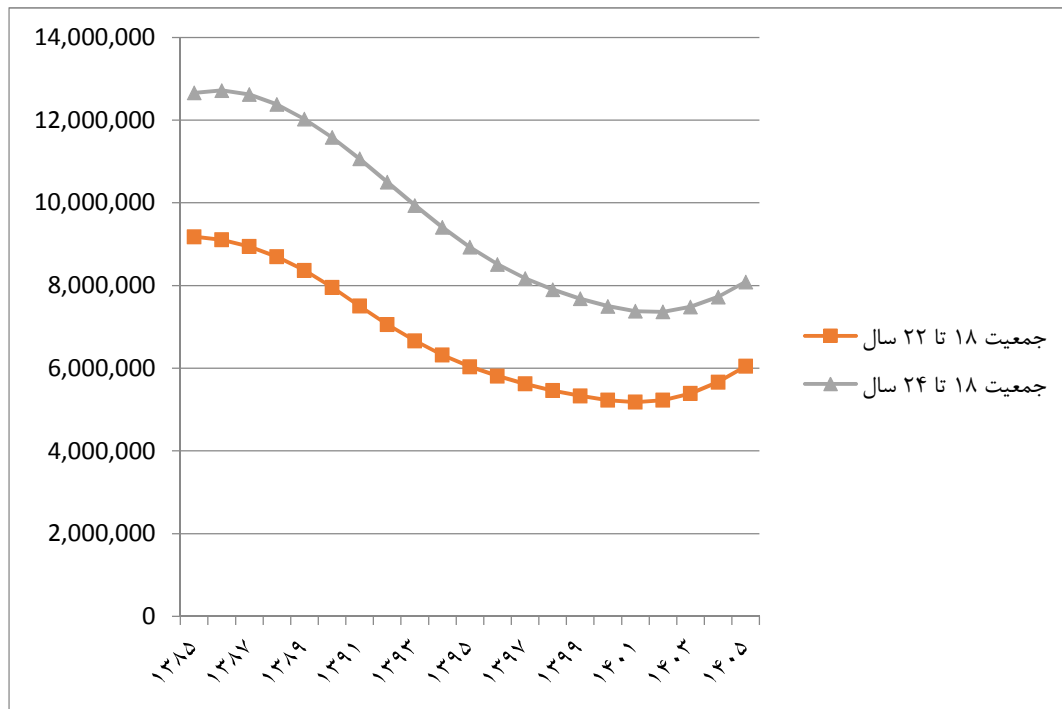
جدول ۳۶: توزیع استانی برآورد شاغلان تحصیل کرده عالی در شرایط اقتصادی واقع بینانه و خوشبینانه

خوشبینانه		واقع بینانه		برآورد تعداد شاغلان دارای تحصیلات عالی در هر استان (نفر)	سهم شاغلان با تحصیلات عالی هر استان به کل شاغلان عالی کشور، %	سهم شاغلان با تحصیلات عالی به کل شاغلان در هر استان، %	شرح شاخص
۱۳۹۹	۱۴۰۴	۱۳۹۹	۱۴۰۴				
سال	۱۳۹۰	۱۳۹۰	۱۳۹۰	۱۳۹۰	۱۰۰	۲۰،۷۷	
کل کشور	۷،۰۲۲،۳۴۹	۱۰،۴۲۰،۵۳۵	۷،۰۲۲،۳۴۹	۱۰،۴۲۰،۵۳۵	۱۰۰	۲۰،۷۷	
آذربایجان غربی	۲۰۳،۰۲۴	۳۰۱،۲۶۹	۲۰۳،۰۲۴	۳۰۱،۲۶۹	۲،۸۹	۱۴،۶۶	
آذربایجان شرقی	۳۱۲،۷۶۷	۴۶۴،۱۱۸	۳۱۲،۷۶۷	۴۶۴،۱۱۸	۴،۴۵	۱۶،۸۶	
اردبیل	۱۰۶،۵۸۸	۱۵۸،۱۶۷	۱۰۶،۵۸۸	۱۵۸،۱۶۷	۱،۵۲	۱۸،۲۶	
البرز	۲۷۱،۱۳۴	۴۰۲،۳۳۸	۲۷۱،۱۳۴	۴۰۲،۳۳۸	۳،۸۶	۲۴،۷۵	
اصفهان	۴۸۳،۰۰۴	۷۱۶،۷۳۴	۴۸۳،۰۰۴	۷۱۶،۷۳۴	۶،۸۸	۲۱،۰۰	
ایلام	۶۲،۲۳۳	۹۲،۳۴۸	۶۲،۲۳۳	۹۲،۳۴۸	۰،۸۹	۲۵،۸۶	
بوشهر	۱۱۱،۷۸۷	۱۶۵،۸۸۲	۱۱۱،۷۸۷	۱۶۵،۸۸۲	۱،۵۹	۲۰،۴۰	
تهران	۱،۷۱۱،۱۳۱	۲،۵۳۹،۱۶۴	۱،۷۱۱،۱۳۱	۲،۵۳۹،۱۶۴	۲۴،۳۷	۲۹،۶۱	
چهارمحال و بختیاری	۷۳،۸۸۲	۱۰۹،۶۳۴	۷۳،۸۸۲	۱۰۹،۶۳۴	۱،۰۵	۱۸،۶۴	
خراسان جنوبی	۶۴،۱۶۲	۹۵،۲۱۱	۶۴،۱۶۲	۹۵،۲۱۱	۰،۹۱	۱۸،۶۶	
خراسان رضوی	۴۸۲،۶۲۰	۷۱۶،۱۶۵	۴۸۲،۶۲۰	۷۱۶،۱۶۵	۶،۸۷	۱۶،۹۵	
خراسان شمالی	۶۶،۵۶۱	۹۸،۷۷۱	۶۶،۵۶۱	۹۸،۷۷۱	۰،۹۵	۱۵،۷۰	
خوزستان	۳۳۴،۲۵۷	۴۹۶،۰۰۸	۳۳۴،۲۵۷	۴۹۶،۰۰۸	۴،۷۶	۲۱،۲۸	
زنجان	۹۰،۸۶۳	۱۳۴،۸۳۲	۹۰،۸۶۳	۱۳۴،۸۳۲	۱،۲۹	۱۷،۹۹	
سمنان	۷۵،۷۸۹	۱۱۲،۴۶۵	۷۵،۷۸۹	۱۱۲،۴۶۵	۱،۰۸	۲۵،۳۹	
سیستان و بلوچستان	۱۰۶،۹۹۵	۱۵۸،۷۷۱	۱۰۶،۹۹۵	۱۵۸،۷۷۱	۱،۵۲	۱۶،۸۴	
فارس	۳۹۴،۱۸۰	۵۸۴،۹۲۷	۳۹۴،۱۸۰	۵۸۴،۹۲۷	۵،۶۱	۱۹،۵۰	
قزوین	۱۰۳،۴۲۳	۱۵۳،۴۷۱	۱۰۳،۴۲۳	۱۵۳،۴۷۱	۱،۴۷	۱۸،۵۰	
قم	۹۹،۵۳۸	۱۴۷،۷۰۵	۹۹،۵۳۸	۱۴۷،۷۰۵	۱،۴۲	۲۱،۲۷	
کردستان	۱۰۰،۰۶۳	۱۴۸،۴۸۴	۱۰۰،۰۶۳	۱۴۸،۴۸۴	۱،۴۲	۱۴،۴۸	
کرمان	۲۲۸،۵۶۶	۳۳۹،۱۷۱	۲۲۸،۵۶۶	۳۳۹،۱۷۱	۳،۲۵	۱۸،۳۹	
کرمانشاه	۱۴۶،۳۹۴	۲۱۷،۲۳۶	۱۴۶،۳۹۴	۲۱۷،۲۳۶	۲،۰۸	۱۸،۸۶	
کهگیلویه و بویر احمد	۶۳،۱۹۶	۹۳،۷۷۷	۶۳،۱۹۶	۹۳،۷۷۷	۰،۹۰	۲۵،۸۷	
گلستان	۱۳۷،۲۳۱	۲۰۳،۶۳۸	۱۳۷،۲۳۱	۲۰۳،۶۳۸	۱،۹۵	۱۶،۹۲	
گیلان	۲۲۳،۷۱۱	۳۳۱،۹۶۷	۲۲۳،۷۱۱	۳۳۱،۹۶۷	۳،۱۹	۱۷،۸۹	
لرستان	۱۲۷،۷۸۴	۱۸۹،۶۲۰	۱۲۷،۷۸۴	۱۸۹،۶۲۰	۱،۸۲	۱۸،۲۵	
مازندران	۳۴۰،۶۲۰	۵۰۵،۴۴۹	۳۴۰،۶۲۰	۵۰۵،۴۴۹	۴،۸۵	۲۱،۸۰	
مرکزی	۱۲۹،۵۰۲	۱۹۲،۱۷۰	۱۲۹،۵۰۲	۱۹۲،۱۷۰	۱،۸۴	۱۹،۲۳	
هرمزگان	۱۱۹،۸۲۷	۱۷۷،۸۱۲	۱۱۹،۸۲۷	۱۷۷،۸۱۲	۱،۷۱	۱۸،۱۲	
همدان	۱۲۵،۳۲۴	۱۸۵،۹۶۹	۱۲۵،۳۲۴	۱۸۵،۹۶۹	۱،۷۸	۱۵،۳۵	
یزد	۱۲۸،۴۵۹	۱۹۰،۶۲۱	۱۲۸،۴۵۹	۱۹۰،۶۲۱	۱،۸۳	۲۴،۲۱	

هـ) روند جمعیت

جدول ۱: بررسی روند جمعیت گروه‌های سنی ۱۸-۲۲ و ۱۸-۲۴ متناظر با آموزش عالی

سال	جمعیت ۱۸ تا ۲۲ سال	جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال
۱۳۸۵	۹.۱۸۱.۲۴۷	۱۲.۶۵۸.۶۴۱
۱۳۸۶	۹.۱۰۷.۹۱۳	۱۲.۷۱۶.۹۳۵
۱۳۸۷	۸.۹۴۳.۴۷۶	۱۲.۶۲۲.۲۳۵
۱۳۸۸	۸.۶۹۶.۱۴۰	۱۲.۳۸۰.۱۵۲
۱۳۸۹	۸.۳۶۸.۰۴۴	۱۲.۰۲۵.۸۱۲
۱۳۹۰	۷.۹۵۸.۲۹۴	۱۱.۵۸۲.۵۳۲
۱۳۹۱	۷.۵۰۳.۱۵۱	۱۱.۰۶۵.۵۰۷
۱۳۹۲	۷.۰۵۸.۹۵۶	۱۰.۵۰۳.۸۷۸
۱۳۹۳	۶.۶۶۳.۳۴۲	۹.۹۴۰.۰۷۹
۱۳۹۴	۶.۳۱۹.۶۲۰	۹.۴۰۶.۵۰۸
۱۳۹۵	۶.۰۳۸.۷۶۵	۸.۹۲۹.۱۲۲
۱۳۹۶	۵.۸۱۲.۶۰۱	۸.۵۱۴.۷۴۲
۱۳۹۷	۵.۶۲۳.۲۵۲	۸.۱۷۴.۴۳۸
۱۳۹۸	۵.۴۶۱.۳۹۶	۷.۹۰۳.۲۸۹
۱۳۹۹	۵.۳۳۲.۲۳۲	۷.۶۸۳.۶۷۲
۱۴۰۰	۵.۲۳۰.۱۸۰	۷.۴۹۸.۴۱۴
۱۴۰۱	۵.۱۸۰.۹۸۳	۷.۳۷۸.۳۷۴
۱۴۰۲	۵.۲۲۷.۶۳۰	۷.۳۶۶.۱۰۰
۱۴۰۳	۵.۳۹۱.۴۷۰	۷.۴۸۴.۶۳۲
۱۴۰۴	۵.۶۶۳.۸۳۴	۷.۷۲۶.۰۱۵
۱۴۰۵	۶.۰۴۹.۵۹۴	۸.۰۸۷.۱۶۷

پیوست و

جدول الف ۱. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۱

شرح فعالیت‌ها	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال و بختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱,۳۵	۲,۰۹	۲,۴۷	۰,۶۰	۰,۵۸	۱,۱۸	۰,۴۴	۰,۱۶	۲,۱۵	۲,۶۹	۱,۳۹	۲,۳۷	۰,۵۶	۲,۲۷	۱,۷۲
زراعت و باغداری	۱,۰۷	۱,۷۶	۱,۸۲	۰,۴۸	۰,۵۵	۱,۰۵	۰,۵۲	۰,۱۳	۱,۸۱	۲,۵۸	۱,۴۴	۲,۲۴	۰,۵۶	۲,۳۹	۱,۹۲
دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۲,۰۲	۲,۸۹	۴,۰۶	۰,۹۱	۰,۶۵	۱,۴۶	۰,۲۵	۰,۲۲	۲,۹۷	۳,۰۰	۱,۲۹	۲,۷۳	۰,۵۷	۲,۰۳	۱,۲۳
جنگلداری	۰,۵۶	۱,۳۱	۱,۰۴	۰,۴۱	۰,۱۴	۳,۰۶	۰,۴۹	۰,۰۴	۲,۳۳	۱,۶۰	۰,۷۹	۱,۴۵	۰,۳۲	۰,۸۰	۱,۹۷
ماهیگیری	۰,۱۸	۱,۱۱	۰,۳۸	۰,۱۹	۰,۱۸	۰,۵۶	۲,۳۷	۰,۰۵	۳,۵۳	۰,۲۴	۰,۱۲	۰,۲۲	۱,۱۱	۱,۱۰	۰,۰۹
ماهیگیری	۰,۱۸	۱,۱۱	۰,۳۸	۰,۱۹	۰,۱۸	۰,۵۶	۲,۳۷	۰,۰۵	۳,۵۳	۰,۲۴	۰,۱۲	۰,۲۲	۱,۱۱	۱,۱۰	۰,۰۹
معدن	۰,۱۲	۰,۰۵	۰,۰۲	۰,۰۵	۰,۰۰	۴,۶۴	۱,۱۴	۰,۰۲	۰,۰۳	۰,۱۴	۰,۰۵	۰,۰۹	۴,۲۸	۰,۱۹	۰,۰۹
نفت خام و گاز طبیعی	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۵,۱۴	۱,۲۷	۰,۰۱	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۴,۷۸	۰,۰۰	۰,۰۰
سایر معادن	۱,۱۱	۰,۵۱	۰,۱۵	۰,۴۵	۰,۰۵	۰,۴۴	۰,۰۷	۰,۰۳	۰,۲۸	۱,۲۷	۰,۲۷	۰,۸۱	۰,۰۷	۱,۷۶	۰,۸۰
صنعت	۱,۳۹	۰,۵۲	۰,۴۲	۱,۹۶	۱,۲۹	۰,۱۸	۲,۱۷	۰,۵۹	۰,۸۶	۰,۵۲	۰,۵۵	۰,۸۱	۱,۳۹	۱,۲۷	۱,۲۱
ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	۲,۱۳	۱,۸۸	۱,۲۰	۰,۶۸	۱,۰۹	۰,۳۲	۰,۲۸	۰,۶۴	۳,۴۴	۱,۱۱	۱,۳۷	۱,۱۹	۰,۶۰	۱,۴۴	۱,۳۵
ساخت محصولات از توتون و تنباکو	۰,۰۰	۲,۷۵	۰,۰۰	۰,۳۶	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۶۸	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰
ساخت منسوجات	۱,۸۴	۰,۷۵	۰,۶۱	۳,۴۳	۱,۵۴	۰,۹۵	۰,۰۳	۰,۳۹	۲,۱۹	۱,۳۴	۱,۴۵	۰,۲۹	۰,۰۶	۵,۲۹	۱,۳۹
ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۰,۹۳	۰,۷۰	۱,۱۲	۰,۴۶	۲,۴۸	۰,۲۰	۰,۰۳	۱,۷۸	۰,۳۱	۰,۲۸	۱,۰۸	۰,۳۳	۰,۲۵	۰,۶۹	۰,۵۰
دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۴,۰۰	۰,۱۹	۰,۱۷	۰,۷۱	۸,۰۵	۰,۲۶	۰,۰۴	۱,۳۷	۰,۰۷	۰,۲۸	۱,۳۹	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۴۵	۲,۵۳
ساخت چوب و محصولات چوبی	۱,۳۲	۱,۲۶	۳,۱۹	۱,۰۲	۳,۸۱	۰,۳۲	۰,۱۲	۰,۲۱	۲,۵۲	۰,۴۱	۰,۶۱	۰,۴۸	۰,۳۳	۱,۰۲	۱,۳۳
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۱,۵۶	۰,۳۸	۰,۰۹	۰,۹۵	۳,۰۷	۰,۴۰	۰,۳۱	۱,۰۵	۰,۷۵	۰,۲۸	۰,۷۲	۰,۰۹	۰,۳۷	۰,۲۷	۲,۸۶
انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۰,۵۲	۰,۵۷	۰,۵۹	۰,۸۵	۰,۱۶	۰,۰۵	۲,۶۳	۰,۱۲	۰,۱۲	۰,۳۵	۲,۱۲	۰,۱۰	۰,۰۹	۰,۳۹	۰,۰۶
ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای	۱,۹۳	۰,۰۰	۰,۰۱	۳,۷۵	۰,۰۳	۰,۰۰	۰,۰۶	۰,۶۳	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۱	۰,۰۰	۱,۹۱	۰,۰۵	۰,۱۳
ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۰,۴۷	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۳۲	۰,۸۵	۰,۰۱	۱,۰۷۷	۰,۲۵	۰,۰۶	۰,۲۴	۰,۰۸	۱,۵۵	۲,۶۹	۰,۱۳	۰,۶۱
ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۱,۲۸	۰,۴۶	۱,۳۲	۰,۸۸	۱,۹۵	۰,۱۱	۰,۰۴	۰,۹۶	۱,۱۰	۴,۱۸	۰,۶۴	۰,۱۷	۰,۱۶	۱,۵۲	۱,۶۴
ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۱,۱۵	۱,۳۰	۱,۰۸	۱,۷۷	۱,۴۹	۰,۸۵	۰,۶۹	۰,۳۵	۰,۹۶	۱,۲۱	۰,۸۹	۱,۲۹	۰,۵۱	۱,۱۲	۴,۳۲
ساخت فلزات اساسی	۰,۷۳	۰,۰۶	۰,۱۰	۳,۷۳	۰,۱۳	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۱۲	۰,۱۷	۰,۲۰	۰,۰۹	۱,۳۸	۲,۳۲	۲,۵۱	۰,۷۱
ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۱,۲۰	۰,۷۳	۰,۵۵	۱,۶۴	۳,۰۵	۰,۲۳	۰,۱۵	۱,۱۱	۰,۸۶	۰,۴۰	۰,۶۱	۰,۳۹	۰,۳۴	۰,۹۲	۱,۹۴

رنگ سبز پررنگ: دارای مزیت نسبی اولویت‌دار

رنگ سبز کم‌رنگ: دارای مزیت نسبی

* رنگ قرمز: فاقد مزیت نسبی

شرح فعالیت‌ها	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال و بختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۳,۳۳	۰,۲۷	۰,۲۹	۱,۵۸	۷,۶۴	۰,۰۹	۰,۰۱	۱,۰۰	۲,۷۷	۰,۱۶	۱,۱۵	۰,۳۰	۰,۱۰	۰,۳۷	۱,۱۱
ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	۰,۰۲	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۱	۸,۰۶	۰,۰۰	۰,۰۰	۲,۳۰	۰,۵۷	۰,۰۰	۰,۰۸	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰
ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱,۲۳	۰,۲۹	۰,۲۱	۰,۸۴	۵,۸۸	۰,۰۹	۰,۱۰	۰,۸۹	۰,۷۸	۰,۱۱	۱,۵۶	۰,۱۰	۰,۱۹	۱۵,۱۷	۲,۵۵
ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۰,۰۸	۰,۰۰	۰,۰۰	۲,۳۶	۴,۷۸	۰,۰۰	۰,۰۰	۱,۳۲	۰,۰۶	۰,۰۱	۰,۳۸	۰,۰۰	۰,۹۶	۰,۰۲	۰,۰۶
ساخت ابزار پزشکی، ابزار ایتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۰,۶۰	۰,۸۶	۰,۵۶	۲,۳۷	۸,۰۶	۰,۳۷	۰,۰۲	۱,۰۳	۰,۲۰	۰,۰۸	۰,۶۲	۰,۱۱	۰,۱۱	۱,۴۹	۰,۷۵
ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۱,۸۷	۰,۲۳	۰,۰۷	۱,۲۴	۱,۶۳	۰,۰۰	۰,۰۰	۱,۹۵	۰,۰۹	۰,۰۲	۱,۵۶	۰,۱۲	۰,۰۲	۰,۷۶	۲,۳۰
ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۰,۹۱	۰,۰۳	۰,۱۴	۰,۵۱	۰,۲۴	۰,۰۰	۶,۷۷	۱,۱۲	۰,۰۶	۰,۱۷	۰,۴۳	۰,۰۱	۰,۱۶	۲,۴۰	۱,۵۰
ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱,۵۸	۰,۶۸	۰,۸۸	۰,۹۶	۲,۹۷	۰,۲۴	۰,۲۰	۱,۴۱	۰,۳۳	۰,۳۷	۱,۲۶	۰,۳۸	۰,۲۲	۰,۵۴	۲,۴۱
باز یافت	۱,۳۱	۰,۵۰	۰,۰۸	۲,۵۸	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۱,۸۸	۰,۰۰	۰,۲۴	۰,۸۵	۰,۰۰	۰,۳۹	۰,۴۲	۰,۰۲
تامین آب، برق و گاز طبیعی	۱,۳۳	۰,۷۲	۰,۶۳	۱,۵۱	۰,۱۵	۰,۳۵	۴,۶۷	۰,۷۳	۰,۵۰	۰,۵۹	۱,۰۲	۱,۲۰	۰,۹۶	۰,۶۲	۰,۵۸
برق	۱,۲۷	۰,۸۶	۰,۷۷	۱,۰۰	۰,۱۹	۰,۱۲	۰,۲۹	۱,۱۰	۰,۶۵	۰,۲۲	۰,۷۷	۱,۲۷	۱,۱۲	۰,۸۵	۰,۶۶
توزیع گاز طبیعی	۱,۳۸	۰,۶۴	۰,۵۴	۱,۷۴	۰,۰۰	۰,۳۹	۶,۲۶	۰,۶۳	۰,۴۴	۰,۶۶	۱,۱۰	۱,۱۹	۰,۸۸	۰,۴۹	۰,۵۴
آب	۰,۷۶	۱,۳۶	۱,۳۶	۱,۵۳	۲,۶۸	۱,۰۲	۰,۳۸	۰,۴۹	۰,۸۵	۱,۵۹	۱,۰۸	۱,۰۴	۱,۵۲	۱,۷۳	۰,۸۲
ساختمان	۱,۰۳	۱,۲۹	۱,۳۳	۱,۰۶	۱,۱۵	۰,۹۶	۰,۳۳	۱,۳۷	۱,۳۹	۱,۲۸	۱,۲۷	۱,۶۳	۰,۳۵	۱,۴۸	۱,۲۳
ساختمان‌های مسکونی	۱,۲۸	۱,۱۱	۱,۳۷	۱,۱۷	۱,۴۹	۰,۸۲	۰,۲۸	۱,۴۷	۱,۸۲	۱,۰۴	۱,۰۷	۱,۳۶	۰,۲۸	۱,۴۰	۱,۱۸
سایر ساختمان‌ها	۰,۸۰	۱,۴۶	۱,۲۹	۰,۹۶	۰,۸۳	۱,۱۰	۰,۳۸	۱,۲۸	۰,۹۹	۱,۵۰	۱,۴۵	۱,۸۹	۰,۴۲	۱,۵۶	۱,۲۸
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱,۰۲	۱,۰۶	۱,۶۵	۱,۱۲	۲,۱۱	۰,۶۱	۰,۲۲	۱,۱۳	۱,۱۲	۰,۷۳	۱,۳۲	۰,۶۵	۰,۳۵	۰,۸۵	۱,۲۰
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱,۰۲	۱,۰۶	۱,۶۵	۱,۱۲	۲,۱۱	۰,۶۱	۰,۲۲	۱,۱۳	۱,۱۲	۰,۷۳	۱,۳۲	۰,۶۵	۰,۳۵	۰,۸۵	۱,۲۰
هتل و رستوران	۰,۹۰	۱,۳۶	۲,۲۹	۰,۹۱	۲,۰۰	۰,۳۸	۰,۲۲	۱,۱۸	۰,۴۰	۰,۳۲	۲,۳۷	۰,۳۹	۰,۳۳	۰,۸۴	۰,۵۳
هتل و خوابگاه	۰,۲۲	۰,۴۲	۱,۳۶	۰,۵۱	۰,۱۹	۰,۶۴	۰,۲۷	۰,۶۸	۰,۲۷	۰,۵۴	۶,۸۹	۰,۱۲	۰,۲۱	۰,۵۹	۰,۴۵
رستوران	۱,۰۴	۱,۵۷	۲,۵۰	۰,۹۹	۲,۴۰	۰,۳۲	۰,۲۱	۱,۲۹	۰,۴۳	۰,۲۷	۱,۳۸	۰,۴۵	۰,۳۶	۰,۹۰	۰,۵۵
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰,۸۴	۱,۱۴	۰,۶۷	۰,۷۶	۰,۴۸	۰,۴۷	۰,۴۹	۱,۷۶	۰,۷۹	۱,۱۹	۰,۹۹	۰,۸۱	۰,۵۵	۰,۶۲	۱,۱۰
حمل و نقل و انبارداری	۰,۹۶	۱,۳۰	۰,۷۶	۰,۸۷	۰,۵۶	۰,۵۲	۰,۵۸	۱,۴۰	۰,۹۱	۱,۳۸	۱,۱۴	۰,۹۲	۰,۶۵	۰,۶۹	۱,۲۹
حمل و نقل زمینی	۱,۰۳	۱,۳۷	۰,۸۲	۰,۹۴	۰,۶۲	۰,۵۷	۰,۲۹	۱,۴۴	۱,۰۰	۱,۵۲	۱,۰۱	۰,۵۸	۰,۵۸	۰,۷۶	۱,۴۳
راه آهن	۰,۴۱	۰,۲۲	۰,۰۰	۱,۴۹	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۱,۳۳	۰,۰۰	۲,۰۸۷	۰,۱۶	۰,۹۴	۰,۷۲	۰,۴۰	۱,۱۲
حمل و نقل جاده ای	۱,۰۶	۱,۴۲	۰,۸۵	۰,۹۲	۰,۶۵	۰,۵۹	۰,۳۱	۱,۴۵	۱,۰۲	۰,۹۹	۱,۲۵	۱,۰۲	۰,۵۷	۰,۷۳	۱,۴۰
حمل و نقل لوله ای	۰,۶۰	۰,۴۶	۰,۲۵	۱,۱۲	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۹۶	۱,۶۳	۰,۰۰	۰,۳۱	۰,۰۰	۱,۶۳	۴,۳۷	۴,۸۴
حمل و نقل آبی	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۸۹	۰,۲۶	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۰۰	۲,۸۴	۰,۰۰	۰,۰۰
حمل و نقل هوایی	۰,۷۹	۰,۳۲	۰,۵۱	۰,۶۹	۰,۰۰	۰,۳۷	۰,۶۵	۱,۹۲	۰,۰۶	۰,۵۳	۲,۹۳	۰,۱۱	۰,۵۱	۰,۰۸	۰,۰۰
خدمات پشتیبانی و انبارداری	۰,۳۳	۰,۸۳	۰,۲۴	۰,۲۹	۰,۰۶	۰,۱۵	۳,۲۷	۱,۰۱	۰,۲۳	۰,۲۹	۰,۳۳	۰,۳۱	۱,۱۰	۰,۲۰	۰,۱۹
پست و مخابرات	۰,۳۱	۰,۴۱	۰,۲۵	۰,۲۶	۰,۱۰	۰,۲۲	۰,۰۷	۳,۴۲	۰,۲۷	۰,۳۲	۰,۲۹	۰,۲۶	۰,۰۸	۰,۲۹	۰,۲۵

شرح فعالیت‌ها	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال و بختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان
واسطه‌گری‌های مالی	۰.۶۵	۰.۶۹	۰.۶۶	۰.۵۶	۰.۸۸	۰.۴۴	۰.۱۹	۲.۵۲	۰.۶۳	۰.۶۳	۰.۶۵	۰.۶۰	۰.۲۴	۰.۶۵	۰.۵۶
بانک	۰.۶۱	۰.۵۹	۰.۵۲	۰.۷۱	۰.۵۴	۰.۴۴	۰.۲۰	۲.۵۷	۰.۶۷	۰.۵۷	۰.۵۷	۰.۵۷	۰.۲۴	۰.۶۳	۰.۵۶
سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها	۰.۲۹	۰.۶۶	۰.۲۸	۰.۳۱	۰.۲۸	۰.۲۳	۰.۱۰	۳.۳۳	۰.۲۳	۰.۲۲	۰.۳۰	۰.۲۱	۰.۰۹	۰.۳۱	۰.۲۳
بیمه	۰.۹۴	۰.۹۴	۱.۲۰	۰.۳۴	۲.۰۱	۰.۵۶	۰.۲۳	۱.۹۶	۰.۷۷	۰.۹۹	۱.۰۵	۰.۹۰	۰.۳۲	۰.۸۹	۰.۷۶
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۸۲	۰.۷۲	۰.۵۳	۰.۸۶	۱.۳۳	۰.۲۰	۰.۲۱	۱.۹۵	۰.۶۰	۰.۶۱	۱.۲۴	۰.۶۳	۰.۲۶	۰.۵۱	۰.۶۵
مستغلات	۰.۸۴	۰.۷۷	۰.۵۵	۰.۸۵	۱.۳۴	۰.۲۰	۰.۲۱	۱.۹۰	۰.۶۴	۰.۵۸	۱.۲۱	۰.۶۰	۰.۲۶	۰.۵۱	۰.۶۰
خدمات واحدهای مسکونی	۰.۸۴	۰.۷۲	۰.۵۳	۰.۸۸	۱.۲۲	۰.۲۱	۰.۲۱	۱.۹۱	۰.۶۷	۰.۵۷	۱.۲۰	۰.۵۹	۰.۲۶	۰.۵۰	۰.۵۸
خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۰.۹۰	۰.۷۹	۰.۶۰	۰.۹۳	۱.۱۷	۰.۲۵	۰.۲۲	۱.۸۶	۰.۷۳	۰.۶۲	۱.۲۰	۰.۶۰	۰.۲۵	۰.۵۰	۰.۵۴
خدمات واحدهای مسکونی اجاری	۰.۶۰	۰.۴۶	۰.۲۷	۰.۷۰	۱.۴۰	۰.۱۰	۰.۱۹	۲.۰۸	۰.۴۷	۰.۳۹	۱.۲۰	۰.۵۴	۰.۳۰	۰.۴۶	۰.۷۴
خدمات واحدهای غیر مسکونی	۰.۴۴	۰.۸۹	۰.۴۴	۰.۴۶	۲.۲۷	۰.۱۸	۰.۲۷	۲.۰۱	۰.۰۰	۰.۷۶	۱.۵۴	۰.۶۱	۰.۲۲	۰.۳۷	۰.۸۱
خدمات دلان مستغلات	۱.۸۹	۲.۴۵	۱.۵۹	۰.۴۵	۴.۲۰	۰.۵۶	۰.۰۵	۱.۳۵	۰.۴۰	۰.۶۳	۰.۹۷	۱.۲۵	۰.۲۸	۱.۴۴	۰.۹۷
کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۶۳	۰.۳۹	۰.۴۲	۰.۹۱	۱.۲۴	۰.۱۹	۰.۱۷	۲.۲۸	۰.۳۲	۰.۸۴	۱.۴۴	۰.۸۴	۰.۲۲	۰.۴۸	۰.۹۷
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۱.۱۴	۱.۹۵	۱.۱۰	۰.۸۷	۱.۱۸	۱.۱۱	۰.۵۳	۱.۰۷	۰.۹۲	۱.۷۹	۱.۱۳	۱.۴۸	۰.۶۳	۱.۱۹	۱.۳۳
امور عمومی و خدمات شهری	۱.۱۴	۱.۱۲	۱.۱۱	۰.۸۲	۱.۳۳	۰.۹۳	۰.۴۲	۱.۳۸	۱.۱۷	۱.۴۲	۱.۰۲	۱.۴۴	۰.۵۷	۱.۳۴	۱.۱۴
امور عمومی	۰.۸۵	۱.۲۵	۱.۳۴	۰.۵۳	۰.۴۶	۱.۴۴	۰.۵۴	۱.۵۹	۱.۵۵	۲.۰۳	۰.۷۴	۱.۶۵	۰.۳۷	۱.۳۷	۱.۴۲
خدمات شهری	۱.۳۸	۱.۰۱	۰.۹۱	۱.۰۷	۲.۰۶	۰.۵۰	۰.۳۱	۱.۲۱	۰.۸۴	۰.۹۱	۱.۲۵	۱.۲۶	۰.۷۴	۱.۳۱	۰.۹۰
امور دفاعی و انتظامی	۱.۱۵	۲.۷۴	۱.۰۸	۰.۹۲	۱.۰۶	۱.۲۶	۰.۶۳	۰.۷۸	۰.۶۶	۲.۱۴	۱.۲۴	۱.۵۴	۰.۶۶	۱.۰۶	۱.۵۰
امور دفاعی	۱.۱۱	۲.۶۲	۰.۸۹	۱.۰۳	۱.۱۷	۱.۱۳	۰.۶۵	۰.۸۳	۰.۵۳	۱.۹۶	۱.۱۰	۱.۳۸	۰.۷۶	۰.۹۲	۱.۷۶
امور انتظامی	۱.۲۴	۳.۰۳	۱.۵۲	۰.۶۵	۰.۷۹	۱.۵۶	۰.۵۸	۰.۶۶	۰.۹۵	۲.۵۷	۱.۵۶	۱.۹۰	۰.۴۴	۱.۳۷	۰.۹۰
تأمین اجتماعی اجباری	۱.۰۳	۱.۱۵	۱.۲۱	۰.۹۱	۰.۸۷	۱.۱۵	۰.۶۸	۱.۰۸	۱.۶۰	۱.۳۶	۰.۹۳	۱.۲۳	۰.۹۰	۱.۱۶	۱.۳۵
آموزش	۱.۲۳	۱.۴۳	۱.۵۷	۰.۸۰	۰.۵۷	۱.۳۲	۰.۳۸	۰.۸۷	۲.۳۴	۲.۱۲	۱.۵۳	۱.۸۸	۰.۵۳	۱.۵۶	۱.۲۷
آموزش ابتدایی	۱.۲۱	۱.۷۱	۱.۹۲	۰.۸۱	۰.۶۸	۱.۵۷	۰.۵۶	۰.۴۷	۲.۳۶	۲.۸۰	۱.۸۱	۲.۷۳	۰.۵۸	۱.۵۷	۱.۰۲
آموزش ابتدایی دولتی	۱.۲۲	۱.۷۳	۱.۹۵	۰.۸۱	۰.۶۸	۱.۶۰	۰.۵۷	۰.۴۲	۲.۴۲	۲.۸۸	۱.۸۲	۲.۷۹	۰.۵۹	۱.۶۰	۱.۰۳
آموزش ابتدایی خصوصی	۰.۸۸	۰.۹۳	۰.۹۸	۰.۹۵	۰.۵۲	۰.۶۶	۰.۱۲	۱.۵۲	۰.۷۸	۰.۶۵	۱.۴۱	۱.۰۷	۰.۳۹	۰.۷۰	۰.۷۴
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای	۱.۳۶	۱.۷۰	۱.۹۹	۰.۸۳	۰.۷۴	۱.۶۸	۰.۳۹	۰.۵۲	۲.۳۹	۲.۴۱	۱.۴۹	۲.۴۵	۰.۵۹	۱.۶۵	۱.۰۱
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	۱.۳۸	۱.۷۳	۲.۰۴	۰.۸۳	۰.۷۴	۱.۷۵	۰.۴۰	۰.۴۵	۲.۴۸	۲.۵۳	۱.۴۹	۲.۵۵	۰.۵۹	۱.۷۰	۱.۰۴
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی	۰.۸۷	۱.۰۶	۰.۹۱	۰.۸۰	۰.۷۱	۰.۳۵	۰.۱۳	۱.۸۴	۰.۷۴	۰.۲۵	۱.۴۵	۰.۳۵	۰.۶۱	۰.۶۹	۰.۴۲
آموزش عالی	۱.۱۱	۰.۸۰	۰.۸۵	۰.۷۷	۰.۲۵	۰.۶۸	۰.۲۲	۱.۶۱	۲.۴۰	۱.۳۰	۱.۳۸	۰.۵۷	۰.۴۲	۱.۴۷	۱.۸۰
آموزش عالی دولتی	۰.۹۷	۰.۶۱	۰.۶۴	۰.۷۱	۰.۰۴	۰.۶۸	۰.۱۶	۲.۰۶	۲.۴۳	۱.۵۶	۰.۷۸	۰.۳۱	۰.۳۰	۱.۱۵	۱.۷۰
آموزش عالی خصوصی	۱.۲۳	۱.۰۸	۱.۱۹	۰.۸۵	۰.۵۹	۰.۶۹	۰.۳۳	۰.۹۳	۰.۸۲	۰.۹۰	۲.۳۰	۰.۹۶	۰.۵۹	۱.۹۸	۱.۹۵

شرح فعالیت‌ها	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال و بختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان
آموزش بزرگسالان	۱,۰۷	۲,۰۵	۱,۲۷	۰,۸۰	۰,۸۱	۱,۴۶	۰,۳۴	۰,۸۹	۱,۲۵	۱,۵۶	۱,۲۹	۱,۴۶	۰,۶۰	۱,۳۱	۱,۰۳
آموزش بزرگسالان دولتی	۱,۱۱	۱,۶۰	۲,۲۰	۰,۵۳	۰,۹۲	۲,۰۲	۰,۴۳	۰,۷۶	۱,۶۸	۲,۴۱	۰,۹۶	۲,۴۲	۰,۶۶	۱,۶۳	۱,۳۷
آموزش بزرگسالان خصوصی	۱,۰۳	۲,۴۱	۰,۵۴	۱,۰۲	۰,۷۲	۱,۰۳	۰,۲۸	۰,۹۹	۰,۹۲	۰,۹۰	۱,۵۴	۰,۷۱	۰,۵۵	۱,۰۶	۰,۷۷
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱,۰۲	۱,۵۵	۱,۳۰	۰,۹۵	۰,۷۳	۱,۱۳	۰,۳۹	۰,۹۶	۱,۸۵	۱,۶۰	۱,۲۴	۱,۳۱	۰,۶۰	۱,۱۴	۱,۲۸
بهداشت و درمان	۱,۰۳	۱,۵۸	۱,۳۱	۰,۹۶	۰,۷۲	۰,۹۴	۰,۲۸	۰,۹۴	۱,۷۶	۱,۵۲	۱,۲۵	۱,۲۷	۰,۶۲	۱,۱۴	۱,۲۷
بهداشت و درمان دولتی	۱,۳۵	۱,۸۵	۱,۵۳	۱,۰۵	۰,۴۴	۱,۰۳	۰,۴۵	۰,۶۹	۲,۰۸	۱,۵۹	۱,۰۲	۱,۳۳	۰,۵۳	۱,۸۲	۱,۲۹
بهداشت و درمان خصوصی	۰,۶۴	۱,۲۴	۱,۰۴	۰,۸۶	۱,۰۵	۰,۷۷	۰,۳۰	۱,۲۶	۱,۳۴	۱,۳۹	۱,۵۳	۱,۱۴	۰,۷۲	۰,۳۴	۱,۲۳
دامپزشکی	۱,۴۸	۲,۵۵	۲,۲۷	۰,۸۲	۰,۵۶	۲,۸۶	۰,۶۵	۰,۲۵	۳,۵۹	۳,۰۹	۱,۱۸	۳,۶۱	۰,۵۸	۱,۷۸	۲,۳۰
مددکاری اجتماعی	۰,۸۹	۱,۲۷	۱,۰۶	۰,۸۸	۰,۸۱	۳,۴۶	۰,۴۴	۱,۱۶	۲,۹۷	۲,۶۲	۱,۱۲	۱,۷۲	۰,۳۷	۱,۱۰	۱,۳۵
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۰,۹۰	۱,۴۸	۱,۲۰	۰,۸۱	۱,۰۲	۰,۷۶	۰,۱۶	۱,۶۴	۱,۰۵	۱,۰۹	۱,۲۱	۱,۱۹	۰,۳۶	۱,۰۷	۰,۷۷
تفریحی، فرهنگی، و ورزشی	۰,۶۲	۰,۹۵	۰,۹۷	۰,۶۲	۰,۶۷	۰,۷۴	۰,۱۳	۲,۱۲	۰,۷۲	۰,۹۱	۱,۲۰	۰,۸۱	۰,۲۹	۰,۶۳	۰,۵۹
مذهبی و سیاسی	۱,۲۷	۱,۴۱	۱,۴۰	۰,۶۹	۰,۵۰	۱,۹۴	۰,۶۵	۰,۲۷	۲,۱۶	۲,۲۷	۱,۵۱	۳,۹۲	۰,۲۶	۳,۷۷	۲,۶۸
سایر خدمات	۱,۳۷	۲,۵۳	۱,۶۰	۱,۲۰	۱,۸۱	۰,۵۶	۰,۱۲	۰,۹۸	۱,۴۹	۱,۲۱	۱,۱۸	۱,۳۹	۰,۵۳	۱,۴۲	۰,۷۵

جدول ب.۱. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۱

شرح فعالیت‌ها	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱٫۶۴	۱٫۸۲	۱٫۶۱	۰٫۸۲	۱٫۸۵	۲٫۴۳	۱٫۱۹	۰٫۶۳	۲٫۴۵	۱٫۴۰	۲٫۴۱	۲٫۴۵	۱٫۰۲	۰٫۸۹	۲٫۱۵	۱٫۱۲
زراعت و باغداری	۱٫۷۷	۲٫۲۴	۱٫۷۳	۰٫۴۸	۱٫۸۵	۲٫۹۵	۱٫۱۴	۰٫۶۰	۲٫۱۶	۱٫۴۵	۲٫۳۹	۲٫۲۷	۰٫۹۸	۱٫۱۴	۲٫۲۷	۱٫۲۹
دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار	۱٫۲۹	۰٫۸۵	۱٫۳۶	۱٫۶۲	۱٫۸۶	۱٫۲۱	۱٫۳۰	۰٫۶۶	۳٫۱۳	۱٫۱۹	۲٫۴۴	۲٫۷۷	۱٫۱۴	۰٫۲۹	۱٫۹۰	۰٫۷۲
جنگلداری	۳٫۳۷	۱٫۱۷	۰٫۳۹	۰٫۶۱	۱٫۷۷	۱٫۵۱	۲٫۱۴	۲٫۷۶	۲٫۹۷	۳٫۹۸	۳٫۴۱	۶٫۶۰	۰٫۳۲	۱٫۴۰	۰٫۷۶	۰٫۶۰
ماهگیری	۱۵٫۲۴	۰٫۲۶	۰٫۶۶	۰٫۲۳	۰٫۹۳	۰٫۱۱	۱٫۲۴	۱٫۱۱	۲٫۰۸	۳٫۴۰	۲٫۰۲	۲٫۸۸	۰٫۲۹	۶٫۴۱	۰٫۶۰	۰٫۰۸
ماهگیری	۱۵٫۲۴	۰٫۲۶	۰٫۶۶	۰٫۲۳	۰٫۹۳	۰٫۱۱	۱٫۲۴	۱٫۱۱	۲٫۰۸	۳٫۴۰	۲٫۰۲	۲٫۸۸	۰٫۲۹	۶٫۴۱	۰٫۶۰	۰٫۰۸
معدن	۰٫۰۵	۰٫۲۱	۰٫۰۲	۰٫۰۵	۰٫۰۵	۱٫۴۸	۰٫۰۲	۶٫۸۶	۰٫۰۶	۰٫۰۲	۰٫۱۰	۰٫۰۲	۰٫۱۳	۰٫۱۱	۰٫۰۲	۱٫۶۰
نفت خام و گاز طبیعی	۰٫۰۰	۰٫۱۹	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۱	۷٫۶۶	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۱	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۱۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰
سایر معادن	۰٫۴۶	۰٫۴۰	۰٫۱۵	۰٫۴۳	۰٫۴۶	۱۳٫۸۲	۰٫۱۶	۰٫۱۶	۰٫۵۳	۰٫۱۶	۰٫۸۷	۰٫۳۰	۱٫۲۴	۰٫۱۸	۰٫۳۱	۱۴٫۸۹
صنعت	۰٫۳۴	۰٫۸۷	۱٫۹۸	۱٫۰۱	۰٫۳۷	۱٫۰۶	۰٫۹۷	۰٫۱۰	۰٫۵۱	۰٫۷۱	۰٫۴۲	۰٫۶۸	۲٫۴۱	۱٫۹۱	۰٫۶۹	۱٫۱۲
ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها	۱٫۱۰	۲٫۱۴	۳٫۱۳	۱٫۳۳	۱٫۲۱	۱٫۰۸	۱٫۳۸	۰٫۳۵	۱٫۶۷	۱٫۴۸	۰٫۸۳	۱٫۸۹	۰٫۷۲	۰٫۳۱	۱٫۳۰	۰٫۶۰
ساخت محصولات از توتون و تنباکو	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۳٫۰۲	۲۲٫۷۴	۰٫۰۰	۴٫۲۴	۰٫۰۰	۲٫۷۷	۰٫۰۰	۰٫۰۰
ساخت منسوجات	۰٫۴۹	۰٫۹۵	۳٫۸۹	۲٫۰۷	۰٫۵۴	۰٫۷۳	۰٫۶۱	۰٫۲۸	۰٫۲۵	۰٫۵۴	۰٫۷۲	۱٫۰۰	۱٫۴۰	۰٫۰۴	۱٫۰۹	۳٫۴۶
ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز	۱٫۰۲	۰٫۳۱	۰٫۵۰	۱٫۷۳	۰٫۹۹	۰٫۱۴	۰٫۵۴	۰٫۰۷	۰٫۳۰	۰٫۰۷	۲٫۲۲	۴٫۹۹	۰٫۴۳	۰٫۱۸	۱٫۹۴	۰٫۱۹
دباجی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی	۰٫۰۲	۰٫۰۳	۰٫۹۳	۷٫۱۵	۰٫۱۰	۰٫۲۰	۰٫۱۰	۰٫۰۳	۰٫۰۶	۰٫۰۳	۰٫۰۵	۰٫۱۹	۰٫۲۹	۰٫۰۵	۰٫۵۴	۰٫۳۴
ساخت چوب و محصولات چوبی	۱٫۴۰	۰٫۶۴	۰٫۶۳	۱٫۷۶	۰٫۴۸	۰٫۴۰	۰٫۵۲	۰٫۱۰	۷٫۶۸	۳٫۰۷	۰٫۵۲	۵٫۹۷	۰٫۴۷	۰٫۲۶	۳٫۰۶	۰٫۲۴
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۰٫۰۰	۰٫۲۸	۴٫۲۷	۲٫۴۱	۰٫۱۱	۰٫۹۰	۳٫۱۹	۰٫۱۳	۰٫۵۸	۰٫۸۹	۰٫۳۰	۱٫۸۸	۲٫۸۴	۰٫۱۱	۰٫۷۹	۱٫۷۷
انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۰٫۰۹	۰٫۱۷	۰٫۵۰	۲٫۸۰	۰٫۲۰	۰٫۱۷	۰٫۴۵	۰٫۰۴	۰٫۳۹	۰٫۲۸	۰٫۱۲	۰٫۹۶	۰٫۱۱	۰٫۰۸	۰٫۳۱	۰٫۰۸
ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای	۰٫۰۰	۰٫۵۱	۰٫۰۵	۰٫۱۰	۰٫۰۰	۰٫۲۱	۰٫۸۳	۰٫۰۰	۰٫۰۱	۰٫۰۱	۰٫۰۱	۰٫۰۰	۴٫۶۹	۶٫۴۲	۰٫۰۱	۰٫۰۱
ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی	۰٫۰۲	۰٫۹۶	۱٫۹۹	۰٫۷۶	۰٫۰۲	۰٫۰۶	۱٫۷۷	۰٫۰۵	۰٫۲۰	۰٫۲۵	۰٫۴۳	۰٫۱۱	۲٫۱۴	۰٫۰۳	۰٫۰۸	۰٫۱۷
ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۰٫۲۴	۱٫۰۱	۹٫۱۹	۲٫۰۸	۰٫۳۵	۰٫۳۵	۲٫۸۹	۰٫۰۲	۰٫۱۷	۰٫۱۷	۰٫۲۶	۱٫۳۲	۱٫۱۶	۰٫۷۸	۰٫۷۶	۱٫۲۲
ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۱٫۳۶	۱٫۱۶	۲٫۷۳	۱٫۶۶	۱٫۱۵	۰٫۷۶	۱٫۶۸	۰٫۳۳	۰٫۸۳	۰٫۸۱	۰٫۹۶	۱٫۰۵	۲٫۲۲	۰٫۸۵	۲٫۷۶	۳٫۶۱
ساخت فلزات اساسی	۰٫۰۱	۰٫۱۵	۱٫۵۱	۰٫۵۵	۰٫۰۷	۴٫۶۹	۰٫۰۶	۰٫۰۱	۰٫۱۲	۰٫۴۰	۰٫۳۹	۰٫۱۴	۲٫۲۹	۲٫۳۳	۰٫۴۶	۳٫۴۱
ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	۰٫۶۰	۱٫۱۵	۱٫۸۸	۱٫۶۹	۰٫۴۷	۰٫۴۳	۰٫۸۰	۰٫۱۴	۰٫۶۹	۰٫۶۹	۱٫۴۴	۱٫۳۶	۳٫۷۴	۰٫۳۷	۰٫۸۰	۰٫۶۲
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۰٫۰۴	۰٫۲۱	۳٫۰۴	۰٫۶۷	۰٫۶۹	۰٫۲۸	۰٫۲۱	۰٫۰۱	۰٫۳۷	۰٫۸۳	۰٫۱۶	۰٫۸۵	۲٫۰۷	۰٫۲۱	۰٫۶۵	۰٫۲۳
ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۷٫۲۰	۲٫۳۸	۰٫۰۰	۰٫۰۲	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۳٫۲۲	۰٫۰۶	۰٫۰۰
ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۰٫۰۷	۰٫۷۰	۲٫۳۱	۰٫۵۲	۰٫۱۷	۰٫۴۴	۰٫۳۸	۰٫۰۲	۰٫۳۳	۱٫۶۲	۰٫۲۵	۰٫۳۸	۱٫۱۷	۰٫۰۵	۰٫۵۴	۲٫۲۵
ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی	۰٫۰۰	۲٫۸۱	۴٫۸۸	۰٫۰۰	۰٫۰۹	۰٫۶۲	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۰	۰٫۰۸	۰٫۰۰	۰٫۰۷	۱٫۱۷	۰٫۰۰	۰٫۰۲	۰٫۲۳
ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت	۰٫۰۵	۰٫۳۲	۷٫۹۶	۱٫۷۴	۰٫۵۵	۰٫۱۱	۰٫۲۶	۰٫۰۶	۰٫۵۱	۰٫۳۹	۰٫۳۴	۰٫۴۴	۰٫۷۷	۰٫۳۳	۱٫۱۴	۰٫۳۳
ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۰٫۰۰	۰٫۱۴	۵٫۵۹	۰٫۳۶	۰٫۰۲	۰٫۴۰	۰٫۲۰	۰٫۰۰	۰٫۰۲	۰٫۷۱	۰٫۲۰	۰٫۸۷	۱٫۶۱	۰٫۰۳	۰٫۲۷	۰٫۰۵

جدول ب.۱. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۱

شرح فعالیت‌ها	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد
ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل	۰.۰۸	۰.۰۸	۱.۱۲	۳.۸۵	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۰	۰.۰۱	۰.۸۰	۰.۳۵	۱.۲۹	۱.۲۱	۰.۶۴	۰.۰۸	۰.۲۱
ساخت میلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۰.۲۸	۰.۶۸	۱.۵۴	۵.۰۱	۰.۶۰	۰.۲۳	۰.۵۰	۰.۱۲	۰.۷۲	۰.۹۱	۰.۵۷	۱.۶۷	۰.۸۱	۰.۱۸	۱.۵۳	۰.۷۲
باز یافت	۰.۳۷	۰.۷۳	۰.۰۱	۴.۸۲	۰.۲۲	۰.۲۵	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۸۲	۰.۸۳	۰.۱۵	۱.۲۲	۰.۲۵	۰.۱۲	۱.۵۸	۰.۰۱
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۰.۴۵	۱.۶۴	۰.۶۵	۰.۸۸	۱.۱۶	۰.۵۵	۱.۶۳	۰.۱۴	۰.۵۲	۰.۹۶	۰.۳۱	۰.۶۳	۰.۹۰	۱.۱۶	۰.۷۳	۰.۶۷
برق	۱.۷۰	۰.۶۳	۰.۳۸	۱.۴۸	۱.۳۹	۰.۹۵	۴.۹۴	۰.۰۹	۰.۱۹	۱.۷۷	۰.۱۵	۰.۸۱	۱.۷۱	۱.۵۹	۰.۲۱	۱.۱۲
توزیع گاز طبیعی	۰.۰۰	۱.۹۶	۰.۷۶	۰.۶۷	۰.۶۹	۰.۳۶	۰.۶۲	۰.۱۳	۰.۶۰	۰.۷۰	۰.۳۰	۰.۵۶	۰.۶۴	۱.۰۴	۰.۸۸	۰.۵۲
آب	۱.۵۴	۱.۶۱	۰.۸۴	۱.۲۱	۸.۳۹	۱.۶۳	۰.۹۳	۰.۷۶	۱.۰۳	۰.۸۹	۱.۳۰	۰.۸۳	۰.۹۰	۰.۹۲	۱.۰۵	۰.۸۸
ساختمان	۱.۰۲	۱.۲۲	۱.۱۳	۲.۳۵	۱.۳۸	۰.۵۹	۰.۹۰	۰.۳۶	۰.۹۹	۱.۰۰	۰.۹۴	۰.۷۶	۰.۶۵	۰.۷۹	۱.۱۱	۰.۵۷
ساختمان‌های مسکونی	۰.۶۹	۱.۱۰	۰.۸۶	۲.۳۸	۱.۴۸	۰.۴۹	۰.۸۳	۰.۲۲	۱.۰۳	۰.۹۷	۱.۰۱	۰.۶۰	۰.۶۲	۰.۶۲	۱.۲۳	۰.۷۳
سایر ساختمان‌ها	۱.۳۴	۱.۳۲	۱.۳۸	۲.۴۱	۱.۲۹	۰.۶۸	۰.۹۷	۰.۴۸	۰.۹۶	۱.۰۳	۰.۸۷	۰.۹۱	۰.۶۷	۰.۹۴	۱.۰۱	۰.۴۱
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱.۶۶	۰.۸۸	۰.۷۸	۱.۱۰	۱.۵۶	۰.۶۸	۱.۱۴	۰.۴۲	۱.۱۲	۱.۳۲	۱.۳۴	۱.۲۶	۱.۴۳	۰.۵۹	۱.۲۰	۱.۷۷
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۱.۶۶	۰.۸۸	۰.۷۸	۱.۱۰	۱.۵۶	۰.۶۸	۱.۱۴	۰.۴۲	۱.۱۲	۱.۳۲	۱.۳۴	۱.۲۶	۱.۴۳	۰.۵۹	۱.۲۰	۱.۷۷
هتل و رستوران	۰.۶۳	۰.۸۷	۱.۰۱	۱.۲۴	۱.۲۸	۰.۷۳	۰.۶۲	۰.۳۱	۱.۳۶	۲.۳۶	۰.۵۸	۱.۳۸	۰.۶۳	۰.۸۶	۰.۸۴	۰.۶۱
هتل و خوابگاه	۰.۸۱	۱.۱۵	۰.۱۰	۰.۹۵	۱.۰۳	۰.۴۵	۰.۲۱	۰.۴۸	۱.۳۲	۳.۶۴	۰.۳۵	۱.۲۲	۰.۳۵	۱.۴۰	۱.۱۷	۰.۹۴
رستوران	۰.۵۹	۰.۸۱	۱.۲۰	۱.۳۰	۱.۳۳	۰.۷۸	۰.۷۰	۰.۲۷	۱.۳۶	۲.۰۸	۰.۶۴	۱.۴۲	۰.۶۹	۰.۷۵	۰.۷۷	۰.۵۴
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۰.۸۴	۰.۶۸	۰.۷۶	۰.۶۲	۰.۵۷	۰.۶۶	۰.۶۵	۰.۱۳	۰.۸۲	۱.۰۴	۰.۸۰	۱.۰۸	۰.۵۱	۲.۳۱	۰.۸۰	۰.۶۳
حمل و نقل و انبارداری	۰.۹۷	۰.۷۸	۰.۸۸	۰.۶۹	۰.۶۲	۰.۷۶	۰.۷۴	۰.۱۶	۰.۹۳	۱.۱۹	۰.۹۱	۱.۲۴	۰.۵۸	۲.۷۸	۰.۹۱	۰.۷۲
حمل و نقل زمینی	۰.۹۰	۰.۸۳	۰.۹۷	۰.۷۶	۰.۶۷	۰.۸۲	۰.۸۰	۰.۱۷	۱.۰۱	۱.۲۰	۱.۰۱	۱.۲۸	۰.۶۵	۱.۶۲	۱.۰۱	۰.۷۹
راه آهن	۰.۰۵	۰.۰۱	۰.۲۵	۰.۶۲	۰.۰۰	۰.۴۷	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۳	۰.۰۰	۰.۲۶	۰.۲۰	۰.۶۱	۵.۱۹	۰.۰۰	۷.۵۰
حمل و نقل جاده ای	۰.۹۴	۰.۸۵	۱.۰۰	۰.۷۶	۰.۷۰	۰.۸۲	۰.۸۱	۰.۱۷	۱.۰۳	۱.۲۴	۰.۹۸	۱.۳۰	۰.۶۴	۱.۵۲	۱.۰۵	۰.۶۱
حمل و نقل لوله ای	۰.۰۰	۰.۸۶	۰.۴۱	۱.۰۸	۰.۰۰	۰.۹۴	۲.۴۰	۰.۴۲	۱.۴۲	۰.۱۷	۵.۹۰	۱.۵۹	۱.۸۶	۱.۰۶	۰.۲۳	۰.۴۸
حمل و نقل آبی	۰.۸۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۰	۰.۰۰	۰.۰۷	۰.۰۰	۲۴.۰۹	۰.۰۰	۰.۰۰
حمل و نقل هوایی	۱.۰۷	۱.۳۷	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۰	۰.۶۳	۰.۵۶	۰.۰۳	۰.۴۶	۰.۳۶	۰.۰۵	۰.۲۷	۰.۰۰	۲.۰۸	۰.۰۱	۰.۴۵
خدمات پشتیبانی و انبارداری	۱.۶۰	۰.۲۳	۰.۲۳	۰.۲۱	۰.۲۴	۰.۲۹	۰.۱۷	۰.۰۵	۰.۳۵	۱.۳۸	۰.۱۴	۱.۱۵	۰.۱۰	۱۲.۱۳	۰.۱۸	۰.۱۷
پست و مخابرات	۰.۲۶	۰.۲۴	۰.۲۳	۰.۳۲	۰.۳۳	۰.۱۹	۰.۲۶	۰.۰۳	۰.۲۸	۰.۳۵	۰.۲۶	۰.۳۳	۰.۱۹	۰.۱۵	۰.۲۹	۰.۲۱
واسطه‌گری‌های مالی	۰.۵۱	۰.۶۴	۰.۵۵	۰.۷۴	۰.۵۲	۰.۵۷	۰.۵۲	۰.۲۰	۰.۷۴	۰.۶۸	۰.۵۶	۰.۶۳	۰.۴۱	۰.۴۲	۰.۴۹	۰.۵۶
بانک	۰.۴۵	۰.۶۷	۰.۵۴	۰.۷۴	۰.۴۹	۰.۵۷	۰.۵۴	۰.۱۸	۰.۷۶	۰.۶۴	۰.۵۵	۰.۶۷	۰.۳۸	۰.۳۶	۰.۴۷	۰.۵۱
سایر واسطه‌گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها	۰.۳۶	۰.۲۴	۰.۲۴	۰.۳۸	۰.۴۶	۰.۲۱	۰.۲۸	۰.۱۴	۰.۳۱	۰.۲۲	۰.۳۵	۰.۲۲	۰.۳۰	۰.۲۳	۰.۲۲	۰.۲۲
بیمه	۰.۷۵	۰.۷۹	۰.۷۶	۰.۹۴	۰.۶۴	۰.۷۸	۰.۶۱	۰.۲۹	۰.۹۳	۱.۰۱	۰.۷۰	۰.۷۸	۰.۵۶	۰.۶۱	۰.۶۷	۰.۸۷
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۷۱	۱.۰۲	۰.۸۰	۱.۳۹	۰.۶۳	۰.۵۲	۱.۰۴	۰.۳۱	۰.۹۲	۱.۰۵	۰.۹۲	۰.۸۷	۰.۴۱	۰.۴۴	۱.۰۱	۰.۴۳

جدول ب.۱. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۱

شرح فعالیت‌ها	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد
مستغلات	۰.۷۷	۱.۰۷	۰.۸۴	۱.۵۰	۰.۶۶	۰.۵۴	۱.۱۰	۰.۳۳	۰.۹۹	۱.۱۱	۱.۰۱	۰.۸۹	۰.۳۷	۰.۴۶	۱.۰۲	۰.۴۵
خدمات واحدهای مسکونی	۰.۷۷	۱.۰۹	۰.۸۳	۱.۵۲	۰.۶۵	۰.۵۴	۱.۰۸	۰.۳۴	۰.۹۸	۱.۱۰	۱.۰۵	۰.۸۶	۰.۳۸	۰.۴۶	۱.۰۳	۰.۴۵
خدمات واحدهای مسکونی شخصی	۰.۷۶	۱.۰۹	۰.۸۲	۱.۵۹	۰.۶۴	۰.۵۷	۱.۰۲	۰.۲۶	۱.۰۴	۱.۱۰	۱.۰۷	۰.۹۷	۰.۳۷	۰.۴۵	۱.۱۰	۰.۴۸
خدمات واحدهای مسکونی اجاری	۰.۸۴	۱.۰۷	۰.۸۳	۱.۳۰	۰.۷۲	۰.۴۶	۱.۳۰	۰.۶۲	۰.۷۸	۱.۰۸	۰.۹۸	۰.۴۷	۰.۴۲	۰.۵۲	۰.۷۹	۰.۳۴
خدمات واحدهای غیر مسکونی	۰.۶۷	۱.۰۲	۱.۰۰	۱.۱۶	۰.۵۸	۰.۶۳	۱.۲۳	۰.۱۰	۱.۰۸	۱.۱۸	۱.۰۲	۰.۲۶	۰.۹۷	۰.۴۵	۰.۹۶	۰.۳۸
خدمات دلان مستغلات	۰.۶۸	۰.۵۷	۱.۰۸	۱.۰۵	۱.۱۷	۰.۲۰	۱.۵۵	۰.۱۱	۰.۹۲	۱.۴۱	۰.۷۵	۱.۷۸	۰.۶۰	۰.۴۳	۰.۶۵	۰.۲۵
کرایه و خدمات کسب و کار	۰.۳۳	۰.۶۸	۰.۵۵	۰.۶۱	۰.۴۰	۰.۴۰	۰.۶۲	۰.۲۱	۰.۴۶	۰.۶۲	۰.۳۳	۰.۷۶	۰.۷۱	۰.۲۷	۰.۹۳	۰.۲۸
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۱.۷۴	۰.۹۸	۰.۸۰	۰.۹۰	۱.۷۹	۰.۹۶	۳.۲۲	۰.۵۰	۱.۵۱	۱.۱۸	۱.۶۲	۰.۸۰	۰.۷۶	۰.۸۱	۱.۱۸	۰.۵۵
امور عمومی و خدمات شهری	۱.۲۴	۰.۷۶	۰.۸۵	۰.۹۷	۱.۰۸	۰.۸۲	۱.۴۰	۰.۵۵	۱.۱۳	۱.۱۸	۱.۲۷	۰.۸۵	۰.۹۴	۰.۸۶	۰.۹۷	۰.۵۸
امور عمومی	۱.۶۵	۰.۶۹	۰.۷۹	۰.۶۲	۱.۴۶	۰.۶۸	۱.۳۳	۰.۸۷	۱.۴۰	۱.۲۴	۱.۲۷	۰.۸۸	۰.۷۲	۰.۹۹	۱.۰۳	۰.۶۷
خدمات شهری	۰.۹۰	۰.۸۳	۰.۹۰	۱.۲۶	۰.۷۷	۰.۹۴	۱.۲۶	۰.۲۹	۰.۹۰	۱.۱۴	۱.۲۶	۰.۸۲	۱.۱۲	۰.۷۶	۰.۹۲	۰.۵۰
امور دفاعی و انتظامی	۳.۲۰	۱.۱۶	۰.۷۴	۰.۸۳	۲.۴۵	۱.۰۹	۳.۰۲	۰.۴۴	۱.۸۷	۱.۱۶	۱.۹۵	۰.۷۵	۰.۵۹	۰.۷۷	۱.۳۷	۰.۵۱
امور دفاعی	۳.۰۹	۱.۳۰	۰.۶۴	۰.۹۴	۳.۳۵	۱.۱۳	۳.۹۶	۰.۳۵	۱.۷۲	۰.۸۸	۱.۸۱	۰.۵۸	۰.۴۷	۰.۸۲	۱.۲۳	۰.۴۵
امور انتظامی	۳.۴۸	۰.۸۵	۰.۹۷	۰.۵۶	۲.۷۱	۱.۰۲	۳.۱۶	۰.۶۳	۲.۲۲	۱.۸۱	۳.۲۹	۱.۱۴	۰.۸۸	۰.۶۵	۱.۶۹	۰.۶۴
تأمین اجتماعی اجباری	۱.۳۰	۱.۱۰	۰.۸۹	۰.۹۸	۱.۲۹	۰.۹۲	۱.۱۶	۰.۷۹	۱.۳۰	۱.۴۷	۱.۳۹	۱.۰۷	۰.۹۰	۰.۸۰	۱.۱۷	۰.۸۶
آموزش	۳.۰۶	۱.۲۶	۱.۰۰	۱.۳۲	۱.۸۱	۱.۲۲	۱.۱۹	۰.۸۸	۱.۵۲	۱.۳۰	۱.۸۱	۱.۲۲	۰.۷۲	۰.۸۱	۱.۴۷	۰.۷۸
آموزش ابتدایی	۳.۸۵	۱.۳۲	۰.۹۴	۱.۳۹	۲.۳۱	۱.۴۷	۱.۴۲	۰.۹۶	۱.۹۳	۱.۴۲	۱.۹۹	۱.۲۶	۰.۶۹	۰.۹۷	۱.۶۹	۰.۸۹
آموزش ابتدایی دولتی	۳.۹۰	۱.۳۲	۰.۹۵	۱.۳۸	۲.۳۷	۱.۴۷	۱.۴۶	۰.۹۸	۱.۹۵	۱.۴۲	۲.۰۳	۱.۲۶	۰.۷۰	۰.۹۸	۱.۷۱	۰.۸۸
آموزش ابتدایی خصوصی	۱.۶۵	۱.۰۹	۰.۶۴	۱.۸۱	۰.۵۶	۱.۲۹	۰.۳۷	۰.۵۲	۱.۵۱	۱.۲۷	۰.۹۲	۱.۱۲	۰.۵۸	۰.۷۰	۱.۰۹	۱.۰۶
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای	۱.۹۴	۱.۴۴	۱.۰۸	۱.۴۱	۲.۲۷	۱.۴۳	۱.۴۸	۱.۱۰	۱.۷۰	۱.۵۳	۲.۳۱	۱.۲۹	۰.۷۵	۱.۰۰	۱.۷۱	۰.۸۴
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی	۳.۰۰	۱.۴۸	۱.۱۱	۱.۴۲	۲.۳۶	۱.۴۷	۱.۵۳	۱.۱۳	۱.۷۵	۱.۵۳	۲.۳۸	۱.۳۰	۰.۷۷	۱.۰۳	۱.۷۶	۰.۸۵
آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی	۰.۸۴	۰.۶۵	۰.۵۲	۱.۱۶	۰.۵۰	۰.۷۹	۰.۴۹	۰.۵۶	۰.۷۴	۱.۴۰	۰.۸۹	۱.۰۷	۰.۴۰	۰.۲۳	۰.۷۲	۰.۷۳
آموزش عالی	۱.۵۹	۱.۰۰	۰.۹۸	۱.۱۷	۰.۸۵	۰.۸۱	۰.۶۴	۰.۵۹	۰.۸۹	۰.۹۱	۰.۹۶	۱.۰۵	۰.۷۲	۰.۴۶	۱.۰۸	۰.۶۶
آموزش عالی دولتی	۳.۰۵	۰.۹۲	۰.۶۰	۱.۱۸	۰.۸۱	۰.۸۴	۰.۶۸	۰.۳۹	۰.۶۶	۰.۷۶	۰.۶۲	۰.۵۸	۰.۳۷	۰.۲۶	۱.۱۷	۰.۵۸
آموزش عالی خصوصی	۰.۸۷	۱.۱۲	۱.۵۷	۱.۱۷	۰.۹۱	۰.۷۷	۰.۵۷	۰.۹۰	۱.۲۴	۱.۱۵	۱.۴۷	۱.۷۸	۱.۲۵	۰.۷۷	۰.۹۳	۰.۷۹
آموزش بزرگسالان	۱.۶۹	۱.۲۹	۰.۷۳	۱.۱۸	۱.۹۱	۰.۹۷	۱.۳۲	۰.۶۶	۱.۹۹	۱.۵۲	۲.۹۴	۱.۷۴	۰.۶۰	۰.۷۵	۱.۰۴	۰.۵۵
آموزش بزرگسالان دولتی	۳.۱۰	۱.۲۴	۰.۹۵	۱.۰۲	۳.۱۴	۰.۹۸	۱.۴۲	۰.۹۱	۱.۳۸	۱.۶۱	۳.۸۴	۱.۰۹	۰.۸۰	۱.۱۱	۱.۵۲	۰.۶۸
آموزش بزرگسالان خصوصی	۰.۶۱	۱.۳۳	۰.۵۶	۱.۳۰	۰.۹۷	۰.۹۶	۱.۲۴	۰.۴۷	۲.۴۶	۱.۴۵	۳.۰۲	۲.۲۴	۰.۴۵	۰.۴۶	۰.۶۶	۰.۴۵
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱.۵۶	۱.۳۸	۰.۸۴	۱.۰۶	۱.۵۶	۱.۰۴	۱.۳۷	۰.۷۸	۱.۶۰	۱.۵۰	۱.۵۹	۱.۱۴	۰.۶۲	۰.۹۹	۱.۶۳	۰.۹۵
بهداشت و درمان	۱.۵۷	۱.۴۴	۰.۸۶	۱.۰۹	۱.۵۲	۱.۰۴	۱.۳۸	۰.۷۰	۱.۶۴	۱.۴۸	۱.۵۵	۱.۱۴	۰.۶۰	۱.۰۳	۱.۶۷	۰.۹۷

جدول ب ۱. ضریب تمرکز مکانی فعالیت‌های اقتصادی کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۱

شرح فعالیت‌ها	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد
بهداشت و درمان دولتی	۱٫۹۵	۱٫۴۵	۰٫۸۹	۱٫۰۸	۱٫۷۴	۱٫۲۵	۱٫۶۴	۰٫۷۸	۱٫۹۰	۱٫۴۱	۱٫۸۷	۱٫۴۳	۰٫۷۲	۱٫۴۴	۱٫۷۶	۱٫۱۲
بهداشت و درمان خصوصی	۱٫۱۳	۱٫۴۳	۰٫۸۰	۱٫۰۹	۱٫۲۴	۰٫۷۹	۱٫۰۶	۰٫۵۸	۱٫۳۱	۱٫۵۷	۱٫۱۷	۰٫۸۰	۰٫۴۴	۰٫۵۵	۱٫۵۷	۰٫۷۹
دامپزشکی	۱٫۶۰	۱٫۲۷	۱٫۵۳	۱٫۳۰	۲٫۲۸	۱٫۱۴	۱٫۷۳	۱٫۶۴	۲٫۷۲	۱٫۵۷	۱٫۸۶	۱٫۵۴	۱٫۲۰	۰٫۶۳	۱٫۶۲	۰٫۸۸
مددکاری اجتماعی	۱٫۵۱	۰٫۶۵	۰٫۶۵	۰٫۷۶	۲٫۰۵	۱٫۰۲	۱٫۲۹	۱٫۷۴	۱٫۱۳	۱٫۶۶	۲٫۰۱	۱٫۰۸	۰٫۸۰	۰٫۶۰	۱٫۱۰	۰٫۷۹
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۰٫۷۶	۰٫۸۴	۰٫۸۸	۱٫۸۹	۱٫۳۹	۰٫۶۱	۰٫۶۵	۰٫۳۲	۱٫۰۳	۱٫۱۹	۱٫۱۵	۱٫۱۲	۰٫۷۱	۰٫۶۲	۰٫۹۹	۰٫۶۰
تفریحی، فرهنگی، و ورزشی	۰٫۷۹	۰٫۵۸	۰٫۷۳	۱٫۰۸	۱٫۴۲	۰٫۴۶	۰٫۴۹	۰٫۲۷	۰٫۹۶	۰٫۹۸	۰٫۹۴	۰٫۹۴	۰٫۶۱	۰٫۵۹	۰٫۸۹	۰٫۶۵
مذهبی و سیاسی	۱٫۵۶	۱٫۰۲	۱٫۲۵	۱۴٫۶۳	۱٫۸۶	۰٫۹۹	۱٫۰۷	۱٫۰۰	۱٫۷۱	۱٫۰۰	۱٫۰۴	۱٫۴۹	۱٫۲۹	۰٫۵۹	۱٫۲۹	۱٫۱۸
سایر خدمات	۰٫۵۳	۱٫۳۰	۱٫۱۱	۱٫۰۴	۱٫۲۳	۰٫۸۴	۰٫۸۸	۰٫۲۹	۱٫۰۴	۱٫۶۵	۱٫۵۹	۱٫۴۱	۰٫۷۹	۰٫۶۹	۱٫۱۳	۰٫۴۱

جدول ۲ نیز استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان‌های کشور را نشان می‌دهد که براساس جدول قبل استخراج شده‌اند. بنابراین در جدول زیر اولویت‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی استان‌ها که دارای مزیت نسبی می‌باشند به ترتیب ارائه شده است و می‌تواند مبنای تعیین استراتژی‌های توسعه رشته‌ها و حوزه‌های تخصصی آموزش عالی در استان‌ها قرار گیرد.

جدول ۲. استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان‌های کشور

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
۱	آذربایجان شرقی	<ul style="list-style-type: none"> - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - خدمات دلان مستغلات - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - ساخت منسوجات - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - دامپزشکی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - خدمات شهری - توزیع گاز طبیعی - سایر خدمات - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - بهداشت و درمان دولتی - آموزش عالی خصوصی - ساخت چوب و محصولات چوبی - باز یافت - ساختمان‌های مسکونی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - برق - مذهبی و سیاسی - امور انتظامی - ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات - امور دفاعی و انتظامی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - امور عمومی و خدمات شهری - سایر معادن - آموزش بزرگسالان دولتی - آموزش عالی - امور دفاعی - زراعت و باغداری - آموزش بزرگسالان - حمل و نقل جاده ای - رستوران - حمل و نقل زمینی - آموزش بزرگسالان خصوصی - بهداشت و درمان - تأمین اجتماعی اجباری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
۲	آذربایجان غربی	<ul style="list-style-type: none"> - امور انتظامی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - امور دفاعی و انتظامی

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - امور دفاعی - دامپزشکی - سایر خدمات - خدمات دلان مستغلات - آموزش بزرگسالان خصوصی - آموزش بزرگسالان - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - بهداشت و درمان دولتی - زراعت و باغداری - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش ابتدائی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش بزرگسالان دولتی - بهداشت و درمان - رستوران - سایر ساختمان‌ها - حمل و نقل جاده ای - مذهبی و سیاسی - حمل و نقل زمینی - آب - جنگلداری - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - حمل و نقل و انبارداری - مددکاری اجتماعی - ساخت چوب و محصولات چوبی - امور عمومی - بهداشت و درمان خصوصی - تأمین اجتماعی اجباری - امور عمومی و خدمات شهری - ساختمان‌های مسکونی - ماهیگیری - آموزش عالی خصوصی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - خدمات شهری
۳	اردبیل	<ul style="list-style-type: none"> - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت چوب و محصولات چوبی - رستوران - دامپزشکی - آموزش بزرگسالان دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - زراعت و باغداری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - سایر خدمات - خدمات دلان مستغلات - آب - بهداشت و درمان دولتی - امور انتظامی - مذهبی و سیاسی - ساختمان‌های مسکونی - هتل و خوابگاه - امور عمومی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - بهداشت و درمان

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - سایر ساختمان‌ها - آموزش بزرگسالان - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - بیمه - آموزش عالی خصوصی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - امور عمومی و خدمات شهری - امور دفاعی و انتظامی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - مددکاری اجتماعی - بهداشت و درمان خصوصی - جنگلداری
۴	اصفهان	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ساخت فلزات اساسی - ساخت منسوجات - باز یافت - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - توزیع گاز طبیعی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - راه آهن - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - سایر خدمات - ساختمان‌های مسکونی - حمل و نقل لوله ای - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - خدمات شهری - بهداشت و درمان دولتی - امور دفاعی - آموزش بزرگسالان خصوصی - ساخت چوب و محصولات چوبی
۵	البرز	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - خدمات دلالتان مستغلات - ساخت چوب و محصولات چوبی - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - آب - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - رستوران - خدمات واحدهای غیر مسکونی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - خدمات شهری - بیمه - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - سایر خدمات - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - ساخت منسوجات - ساختمان‌های مسکونی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - مستغلات - امور عمومی و خدمات شهری - کرایه و خدمات کسب و کار - خدمات واحدهای مسکونی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - امور دفاعی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - امور دفاعی و انتظامی - بهداشت و درمان خصوصی
۶	ایلام	<ul style="list-style-type: none"> - نفت خام و گاز طبیعی - مددکاری اجتماعی - جنگلداری - دامپزشکی - آموزش بزرگسالان دولتی - مذهبی و سیاسی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - امور انتظامی - آموزش بزرگسالان - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - امور عمومی - امور دفاعی و انتظامی - تأمین اجتماعی اجباری - امور دفاعی - سایر ساختمان‌ها - زراعت و باغداری - آموزش بزرگسالان خصوصی - بهداشت و درمان دولتی - آب
۷	بوشهر	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - توزیع گاز طبیعی - خدمات پشتیبانی و انبارداری - ماهیگیری - نفت خام و گاز طبیعی
۸	تهران	<ul style="list-style-type: none"> - پست و مخابرات - سایر واسطه گری‌های مالی و فعالیت‌های جنبی آنها - انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده - بانک - ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - کرایه و خدمات کسب و کار - تفریحی، فرهنگی، و ورزشی - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - آموزش عالی دولتی - خدمات واحدهای غیر مسکونی - بیمه - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - حمل و نقل هوایی - خدمات واحدهای مسکونی - مستغلات - باز یافت - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - آموزش عالی

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - امور عمومی - آموزش ابتدائی خصوصی - ساختمان‌های مسکونی - حمل و نقل جاده ای - حمل و نقل زمینی - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - حمل و نقل و انبارداری - امور عمومی و خدمات شهری - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - خدمات دلان مستغلات - راه آهن - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - رستوران - سایر ساختمان‌ها - بهداشت و درمان خصوصی - خدمات شهری - مددکاری اجتماعی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - برق - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - خدمات پشتیبانی و انبارداری
۹	چهارمحال بختیاری	<ul style="list-style-type: none"> - دامپزشکی - ماهیگیری - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - آموزش عالی دولتی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - مددکاری اجتماعی - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت چوب و محصولات چوبی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش عالی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش ابتدائی - جنگلداری - ساخت منسوجات - مذهبی و سیاسی - بهداشت و درمان دولتی - ساختمان‌های مسکونی - زراعت و باغداری - بهداشت و درمان - آموزش بزرگسالان دولتی - حمل و نقل لوله ای - تأمین اجتماعی اجباری - امور عمومی - سایر خدمات - بهداشت و درمان خصوصی - آموزش بزرگسالان - امور عمومی و خدمات شهری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - حمل و نقل جاده ای
۱۰	خراسان جنوبی	<ul style="list-style-type: none"> - راه آهن - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - دامپزشکی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - مددکاری اجتماعی - زراعت و باغداری - امور انتظامی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش بزرگسالان دولتی - مذهبی و سیاسی - امور دفاعی و انتظامی - امور عمومی - امور دفاعی - جنگلداری - بهداشت و درمان دولتی - آب - آموزش بزرگسالان - آموزش عالی دولتی - بهداشت و درمان - حمل و نقل زمینی - سایر ساختمان‌ها - امور عمومی و خدمات شهری - بهداشت و درمان خصوصی - حمل و نقل و انبارداری - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت منسوجات - آموزش عالی - سایر معادن - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - سایر خدمات - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - ساختمان‌های مسکونی 		
<ul style="list-style-type: none"> - هتل و خوابگاه - حمل و نقل هوایی - آموزش عالی خصوصی - انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - امور انتظامی - خدمات واحدهای غیر مسکونی - آموزش بزرگسالان خصوصی - بهداشت و درمان خصوصی - مذهبی و سیاسی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - سایر ساختمان‌ها - ساخت منسوجات - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - کرایه و خدمات کسب و کار - زراعت و باغداری - آموزش ابتدائی خصوصی - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - رستوران - آموزش عالی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها 	خراسان رضوی	۱۱

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آموزش بزرگسالان - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - بهداشت و درمان - خدمات شهری - حمل و نقل جاده ای - امور دفاعی و انتظامی - مستغلات - حمل و نقل زمینی - تفریحی، فرهنگی، ورزشی - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - خدمات واحدهای مسکونی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - دامپزشکی - سایر خدمات - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - حمل و نقل و انبارداری - مددکاری اجتماعی - امور دفاعی - توزیع گاز طبیعی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - آب - ساختمان‌های مسکونی - بیمه - امور عمومی و خدمات شهری - بهداشت و درمان دولتی 		
<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - دامپزشکی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش بزرگسالان دولتی - زراعت و باغداری - امور انتظامی - سایر ساختمان‌ها - مددکاری اجتماعی - امور عمومی - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - امور دفاعی و انتظامی - آموزش بزرگسالان - جنگلداری - امور عمومی و خدمات شهری - سایر خدمات - امور دفاعی - ساخت فلزات اساسی - ساختمان‌های مسکونی - بهداشت و درمان دولتی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - بهداشت و درمان - برق - خدمات شهری - خدمات دلالتان مستغلات - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - توزیع گاز طبیعی 	خراسان شمالی	۱۲

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - بهداشت و درمان خصوصی - آموزش ابتدائی خصوصی - آب - حمل و نقل جاده ای - حمل و نقل زمینی
۱۳	خوزستان	<ul style="list-style-type: none"> - نفت خام و گاز طبیعی - حمل و نقل آبی - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - ساخت فلزات اساسی - ساخت کک، فرآورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - حمل و نقل لوله ای - آب - برق - ماهیگیری - خدمات پشتیبانی و انبارداری
۱۴	زنجان	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت منسوجات - حمل و نقل لوله ای - مذهبی و سیاسی - ساخت فلزات اساسی - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - زراعت و باغداری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - آموزش عالی خصوصی - بهداشت و درمان دولتی - دامپزشکی - سایر معادن - آب - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش بزرگسالان دولتی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - سایر ساختمان‌ها - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیک، ابزار دقیق و انواع ساعت - آموزش عالی - خدمات دلالت مستغلات - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - سایر خدمات - ساختمان‌های مسکونی - امور عمومی - امور انتظامی - امور عمومی و خدمات شهری - آموزش بزرگسالان - خدمات شهری - تأمین اجتماعی اجباری - آموزش عالی دولتی - بهداشت و درمان - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ماهیگیری - مددکاری اجتماعی - آموزش بزرگسالان خصوصی - امور دفاعی و انتظامی - ساخت چوب و محصولات چوبی
۱۵	سمنان	<ul style="list-style-type: none"> - حمل و نقل لوله ای - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - دامپزشکی - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - جنگلداری - آموزش عالی خصوصی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - زراعت و باغداری - آموزش عالی - امور دفاعی - آموزش عالی دولتی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - امور دفاعی و انتظامی - حمل و نقل زمینی - امور عمومی - حمل و نقل جاده ای - ساخت منسوجات - آموزش بزرگسالان دولتی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - مددکاری اجتماعی - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت چوب و محصولات چوبی - بهداشت و درمان دولتی - حمل و نقل و انبارداری - سایر ساختمان‌ها - بهداشت و درمان - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - بهداشت و درمان خصوصی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساختمان‌های مسکونی - امور عمومی و خدمات شهری - راه آهن - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش بزرگسالان - آموزش ابتدائی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای 		
	سیستان و بلوچستان	۱۶

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - امور عمومی - خدمات پشتیبانی و انبارداری - دامپزشکی - آموزش عالی - بهداشت و درمان - مذهبی و سیاسی - آب - مددکاری اجتماعی - ساخت چوب و محصولات چوبی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - سایر ساختمان‌ها - تأمین اجتماعی اجباری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - امور عمومی و خدمات شهری - بهداشت و درمان خصوصی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - حمل و نقل هوایی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز 		
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - زراعت و باغداری - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - توزیع گاز طبیعی - آب - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - بهداشت و درمان دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - بهداشت و درمان - بهداشت و درمان خصوصی - حمل و نقل هوایی - آموزش بزرگسالان خصوصی - آموزش ابتدائی دولتی - سایر ساختمان‌ها - آموزش ابتدائی - سایر خدمات - امور دفاعی - آموزش بزرگسالان - دامپزشکی - آموزش بزرگسالان دولتی - جنگلداری - امور دفاعی و انتظامی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - هتل و خوابگاه - آموزش عالی خصوصی - تأمین اجتماعی اجباری - ساختمان‌های مسکونی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - آموزش ابتدائی خصوصی - خدمات واحدهای مسکونی - مستغلات - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - مذهبی و سیاسی - خدمات واحدهای غیر مسکونی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک 	فارس	۱۷
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر 	قزوین	۱۸

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت منسوجات - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات - زراعت و باغداری - آموزش عالی خصوصی - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - دامپزشکی - ساخت فلزات اساسی - سایر ساختمان‌ها - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - مذهبی و سیاسی - رستوران - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای دولتی - سایر خدمات - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای - خدمات دلالتان مستغلات 		
<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی - ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - باز یافت - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - انتشار، چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده - سایر ساختمان‌ها - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت ماشین‌آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - ساختمان‌های مسکونی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - ساخت منسوجات - آموزش ابتدائی خصوصی - ساخت چوب و محصولات چوبی - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و انواع ساعت - ساخت پوشاک، عمل‌آوری و رنگ کردن خز - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - خدمات واحدهای مسکونی - مستغلات - برق - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای - آموزش ابتدائی - آموزش ابتدائی دولتی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - رستوران - آموزش بزرگسالان خصوصی - دامپزشکی - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - خدمات شهری - آب - آموزش عالی دولتی 	قم	۱۹

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - آموزش بزرگسالان - آموزش عالی - آموزش عالی خصوصی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - خدمات واحدهای غیر مسکونی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - بهداشت و درمان خصوصی - بهداشت و درمان - تفریحی، فرهنگی، ورزشی - حمل و نقل لوله ای - بهداشت و درمان دولتی - خدمات دلان مستغلات - سایر خدمات - آموزش بزرگسالان دولتی 		
<ul style="list-style-type: none"> - آب - آموزش بزرگسالان دولتی - امور انتظامی - امور دفاعی و انتظامی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - امور دفاعی - آموزش ابتدائی - دامپزشکی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - مددکاری اجتماعی - آموزش بزرگسالان - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - مذهبی و سیاسی - زراعت و باغداری - جنگلداری - بهداشت و درمان دولتی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - بهداشت و درمان - ساختمان‌های مسکونی - امور عمومی - تفریحی، فرهنگی، ورزشی - برق - رستوران - سایر ساختمان‌ها - تأمین اجتماعی اجباری - بهداشت و درمان خصوصی - سایر خدمات - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - خدمات دلان مستغلات - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - امور عمومی و خدمات شهری - هتل و خوابگاه 	کردستان	۲۰
<ul style="list-style-type: none"> - سایر معادن - ساخت فلزات اساسی - زراعت و باغداری - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - آب - جنگلداری - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش ابتدائی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش ابتدائی خصوصی 	کرمان	۲۱

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - بهداشت و درمان دولتی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - دامپزشکی - امور دفاعی - امور دفاعی و انتظامی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - بهداشت و درمان - مددکاری اجتماعی - امور انتظامی 		
<ul style="list-style-type: none"> - برق - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - امور انتظامی - امور دفاعی و انتظامی - امور دفاعی - حمل و نقل لوله ای - جنگلداری - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - دامپزشکی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - بهداشت و درمان دولتی - خدمات دلالتان مستغلات - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - خدمات شهری - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش بزرگسالان دولتی - آموزش ابتدائی - امور عمومی و خدمات شهری - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - بهداشت و درمان - امور عمومی - آموزش بزرگسالان - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - مددکاری اجتماعی - آموزش بزرگسالان خصوصی - ماهیگیری - خدمات واحدهای غیر مسکونی - تأمین اجتماعی اجباری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - زراعت و باغداری - مستغلات - خدمات واحدهای مسکونی - مذهبی و سیاسی - بهداشت و درمان خصوصی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی 	کرمانشاه	۲۲
<ul style="list-style-type: none"> - نفت خام و گاز طبیعی - جنگلداری - مددکاری اجتماعی - دامپزشکی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - ماهیگیری - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - مذهبی و سیاسی 	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت چوب و محصولات چوبی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - جنگلداری 	گلستان	۲۴

استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	ردیف
	<ul style="list-style-type: none"> - دامپزشکی - آموزش بزرگسالان خصوصی - امور انتظامی - زراعت و باغداری - ماهیگیری - آموزش بزرگسالان - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - بهداشت و درمان دولتی - امور دفاعی و انتظامی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - امور دفاعی - مذهبی و سیاسی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - بهداشت و درمان - آموزش ابتدائی خصوصی - حمل و نقل لوله ای - امور عمومی - آموزش بزرگسالان دولتی - رستوران - هتل و خوابگاه - بهداشت و درمان خصوصی - تأمین اجتماعی اجباری - آموزش عالی خصوصی - امور عمومی و خدمات شهری - مددکاری اجتماعی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - خدمات واحدهای غیر مسکونی - سایر خدمات - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - آب - حمل و نقل جاده ای - ساختمان‌های مسکونی - حمل و نقل زمینی 	
گیلان	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - جنگلداری - هتل و خوابگاه - ماهیگیری - ساخت چوب و محصولات چوبی - رستوران - امور انتظامی - برق - مددکاری اجتماعی - سایر خدمات - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - آموزش بزرگسالان دولتی - بهداشت و درمان خصوصی - دامپزشکی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - آموزش بزرگسالان - بهداشت و درمان - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - تأمین اجتماعی اجباری - زراعت و باغداری - آموزش بزرگسالان خصوصی 	۲۵

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - خدمات دلان مستغلات - بهداشت و درمان دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - خدمات پشتیبانی و انبارداری - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آموزش ابتدائی خصوصی - حمل و نقل جاده ای - امور عمومی - حمل و نقل زمینی - حمل و نقل و انبارداری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - خدمات واحدهای غیر مسکونی - امور عمومی و خدمات شهری - امور دفاعی و انتظامی - آموزش عالی خصوصی - خدمات شهری - مستغلات - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - خدمات واحدهای مسکونی - خدمات واحدهای مسکونی اجاری - سایر ساختمان‌ها - بیمه - مذهبی و سیاسی 		
<ul style="list-style-type: none"> - حمل و نقل لوله ای - جنگلداری - آموزش بزرگسالان خصوصی - آموزش بزرگسالان - آموزش بزرگسالان دولتی - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - زراعت و باغداری - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - امور انتظامی - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - آموزش ابتدائی دولتی - ماهیگیری - مددکاری اجتماعی - آموزش ابتدائی - امور دفاعی و انتظامی - بهداشت و درمان دولتی - دامپزشکی - امور دفاعی - سایر خدمات - بهداشت و درمان - آموزش عالی خصوصی - تأمین اجتماعی اجباری - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آب - امور عمومی - امور عمومی و خدمات شهری - خدمات شهری - بهداشت و درمان خصوصی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - خدمات واحدهای مسکونی 	لرستان	۲۶

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - حمل و نقل زمینی - ساختمان‌های مسکونی - مستغلات
۲۷	مازندران	<ul style="list-style-type: none"> - جنگلداری - ساخت چوب و محصولات چوبی - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - ماهیگیری - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - زراعت و باغداری - آموزش بزرگسالان خصوصی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - خدمات دلالت مستغلات - آموزش عالی خصوصی - آموزش بزرگسالان - ساخت میلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - حمل و نقل لوله ای - دامپزشکی - مذهبی و سیاسی - بهداشت و درمان دولتی - رستوران - سایر خدمات - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - حمل و نقل جاده ای - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - حمل و نقل زمینی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش ابتدائی - حمل و نقل و انبارداری - باز یافت - هتل و خوابگاه - خدمات پشتیبانی و انبارداری - بهداشت و درمان - امور انتظامی - آموزش ابتدائی خصوصی - آموزش بزرگسالان دولتی - مددکاری اجتماعی - تأمین اجتماعی اجباری - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای خصوصی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - آموزش عالی - ساخت منسوجات
۲۸	مرکزی	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت کک، فرآورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ساخت محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - ساخت فلزات اساسی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی - ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر - حمل و نقل لوله ای - برق - ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساخت منسوجات

ردیف	استان	استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان
		<ul style="list-style-type: none"> - مذهبی و سیاسی - آموزش عالی خصوصی - سایر معادن - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - دامپزشکی - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - ساخت رادیو و تلویزیون، دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - خدمات شهری
۲۹	هرمزگان	<ul style="list-style-type: none"> - حمل و نقل آبی - خدمات پشتیبانی و انبارداری - ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل - ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته ای - ماهیگیری - راه آهن - ساخت ماشین آلات دفتری، حسابداری و محاسباتی - حمل و نقل و انبارداری - ساخت محصولات از توتون و تنباکو - ساخت فلزات اساسی - حمل و نقل هوایی - حمل و نقل زمینی - برق - حمل و نقل جاده ای - بهداشت و درمان دولتی - جنگلداری - هتل و خوابگاه - زراعت و باغداری - آموزش بزرگسالان دولتی - حمل و نقل لوله ای - توزیع گاز طبیعی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - بهداشت و درمان
۳۰	همدان	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت چوب و محصولات چوبی - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - زراعت و باغداری - ساخت پوشاک، عمل آوری و رنگ کردن خز - دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار - بهداشت و درمان دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای دولتی - آموزش ابتدائی دولتی - آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه ای - امور انتظامی - آموزش ابتدائی - بهداشت و درمان - دامپزشکی - باز یافت - بهداشت و درمان خصوصی - ساخت میلان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر - آموزش بزرگسالان دولتی - امور دفاعی و انتظامی - ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها - مذهبی و سیاسی - امور دفاعی - ساختمان‌های مسکونی - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - آموزش عالی دولتی - هتل و خوابگاه

استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اقتصادی در استان	استان	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - تأمین اجتماعی اجباری - ساخت ابزار پزشکی، ابزار اپتیک، ابزار دقیق و انواع ساعت - سایر خدمات - مددکاری اجتماعی - خدمات واحدهای مسکونی شخصی - آموزش ابتدائی خصوصی - ساخت منسوجات - آموزش عالی - حمل و نقل جاده ای - آب - آموزش بزرگسالان - خدمات واحدهای مسکونی - امور عمومی - مستغلات - حمل و نقل زمینی - سایر ساختمان‌ها 		
<ul style="list-style-type: none"> - سایر معادن - راه آهن - ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی - ساخت منسوجات - ساخت فلزات اساسی - ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر - عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها - ساخت کاغذ و محصولات کاغذی - زراعت و باغداری - ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک - مذهبی و سیاسی - بهداشت و درمان دولتی - برق - آموزش ابتدائی خصوصی 	یزد	۳۱

این استراتژی‌ها می‌تواند به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان در جهت توسعه و یا ایجاد رشته‌ها براساس فعالیت‌های دارای مزیت نسبی در استان‌ها کمک کند.